

*Основна музичка школа
"Корнелије Станковић"
Трстеник*

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ

2023 - 2027

ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА „КОРНЕЛИЈЕ СТАНКОВИЋ“

Адреса: Дамјана Максића бр. 2 Трстеник

Датум оснивања школе: 24. 05. 2002. година

Име и презиме директора: Наташа Живковић

Телефон: 037/ 710-022

Званични мејл: oms.kornelijestankovic.ts@gmail.com

ЧЛАНОВИ СТРУЧНОГ АКТИВА ЗА РАЗВОЈ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА:

1. Сенка Срећковић, наставник - председник стручног актива
2. Наташа Живковић, директор - члан
3. Милица Димитрова, психолог – члан
4. Тијана Милић, педагог – члан
5. Татјана Тодоровић, наставник – члан, записничар
6. Бојана Ристић, наставник – члан, записничар
7. Слађана Млацић Васковардић, наставник – члан
8. Маја Крстић, наставник - члан

Председник Школског одбора
Сенка Срећковић

Директор
Наташа Живковић

Трстеник, јун 2023.

ОСНОВНА МУЗИЧКА ШКОЛА
„Корнелије Станковић“ Трстеник
Дамјана Максићабр. 2
Тел: +381 (0)37 710 022

 www.kornelijestankovicts.edu.rs oms.kornelijestankovic.ts@gmail.com

Број: 94

Дана: 22.06.2023.

На основу чл. 119. став 1. тачка 2. као и члана 120. став 6. тачка 4. Закона о основама система образовања и васпитања Републике Србије, (Сл.гласник бр.72/09,52/11,55/13, 35/15 , 68/15, 88/17, 10/19, 6/20, и 129/21) и чл.80. став 1. тачка 2. Статута ОМШ "Корнелије Станковић" Трстеник, након разматрања предлога, од стране Савета родитеља , Школски одбор је на седници одржаној дана 22.06.2023.год. донео следећу :

ОДЛУКУ

О усвајању Школског програма ОМШ " Корнелије Станковић " Трстеник За период 2023 - 2027 године.

- 1.Усваја се Школски програм ОМШ "Корнелије Станковић" Трстеник за период 2023 - 2027 године у целости као у утврђеном предлогу, који је достављен члановима на разматрање и усвајање .
- 2.Саставни део ове одлуке чини текст Школског програма ОМШ " Корнелије Станковић" Трстеник за период 2023 - 2027 године.

Председник
Школског одбора
Сенка Срећковић

САДРЖАЈ

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ	1
I ОПШТИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ	2
О ШКОЛИ	3
МИСИЈА	4
ВИЗИЈА	4
МОТО ШКОЛЕ	5
II ОПШТЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	5
ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ОМШ „КОРНЕЛИЈЕ СТАНКОВИЋ“ ТРСТЕНИК	5
СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА	5
ОПШТИ ПРИНЦИПИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	6
ОПШТИ ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	7
ОПШТИ ИСХОДИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	9
СТАНДАРДИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	10
ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ	10
ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ОСТВАРУЈЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ ПРОГРАМ	11
ОПШТИ ЦИЉЕВИ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА	11
III ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ	12
ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ	12
НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	13
НАСТАВНИ ОДСЕЦИ	13
ОБАВЕЗНИ ОДСЕЦИ	14
ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	14
ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	15
ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ -ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ	15
ИСПИТИ	16
СМОТРЕ	18
ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ	30
ДОДАТНА НАСТАВА	31
ДОПУНСКА НАСТАВА	31
ПРИПРЕМНА НАСТАВА	31
НАСТАВА НА ДАЉИНУ	31
КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ	32
IV НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ ОМШ „КОРНЕЛИЈЕ СТАНКОВИЋ“ ТРСТЕНИК	33
НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ ЗА ПРЕДМЕТЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ	33
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– ВИОЛИНА	33
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– ГИТАРА	48
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– КЛАВИР	60
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– ХАРМОНИКА	82
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– ФЛАУТА	96
ДРУГИ РАЗРЕД – ФЛАУТА	100
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– КЛАРИНЕТ	112
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– САКСОФОН	124
ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ / СОЛФЕЂО, ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	135
ТЕОРИЈА МУЗИКЕ ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ	156
ХОР, ОРКЕСТАР И КАМЕРНА МУЗИКА ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ	160

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – СОЛО ПЕВАЊЕ	169
ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ	177
ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – ГРУПНО ПЕВАЊЕ	187
ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ /СОЛФЕЋО, ТЕОРИЈА МУЗИКЕ.....	195
ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – УПОРЕДНИ КЛАВИР	212
ОСТАЛИ ПРОГРАМИ.....	221
ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ	221
ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ	222
ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ	222
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА	223
ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ.....	224
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА	229
ПРОГРАМ И ПЛАН ПРЕВЕНЦИЈЕ УПОТРЕБЕ ДРОГА	234
ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ	244
ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРИЈЕНТАЦИЈЕ	246
ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ	248
ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ.....	250
ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ	251
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ	252
ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ	253
ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА	254

ПОЛАЗНЕ ОСНОВЕ

- Закон о основама система образовања и васпитања: 88/2017-3, 27/2018-3 (др. закон), 27/2018-22 (др. закон), 10/2019-5, 6/2020-20, 129/2021-9
- Закон о основном образовању и васпитању: 55/2013-3, 101/2017-11, 27/2018-3 (др. закон), 10/2019-3, 129/2021-8, 129/2021-9 (др. закон)
- Правилник о испитима, „Сл. Гласник РС“ бр. 10/2019
- Правилник о наставном плану и програму за основну музичку школу „Сл. Гласник РС Просветни гласник“ бр.5/2010.
- Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање, „Службени гласник РС“, бр. 88/17, 27/18 – др. закон и 10/19
- Правилник о изменама и допунама Правилника о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19 и 6/20
- Правилник о сталном стручном усавршавању и напредовању у звања наставника, васпитача и стручних сарадника: 109/2021-49
- Правилник о вредновању квалитета рада установе: 10/2019-81
- Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању: 34/2019-177, 59/2020-7, 81/2020-69
- Правилник о протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање: 46/2019-69, 104/2020-46
- Правилник о ближим критеријумима за препознавање облика дискриминације од стране запосленог, детета, ученика или трећег лица у установи образовања и васпитања: 22/2016-49
- Правилник о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности: 65/2018-12
- Стручно упутство за планирање превенције употребе дрога код ученика, Министарство просвете, науке и трехнолошког развоја, 2018.
- Међународни стандарди за превенцију употребе дрога у раду са ученицима, Министарство просвете, науке и трехнолошког развоја, 2018.
- Правилник о обављању друштвено-корисног, односно хуманитарног рада: 68/2018-26
- Правилник о садржају и обрасцу лиценце наставника, васпитача и стручних сарадника: 36/2018-39
- Правилник о програму обуке и полагању испита за лиценцу за директора установе образовања и васпитања: 63/2018-29
- Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника: 22/2005-4, 51/2008-17, 88/2015-11, 105/2015-31, 48/2016-27, 9/2022-76
- Правилник о стандардима услуга каријерног вођења и саветовања: 43/2019-11
- Правилник о програму свих облика стручних сарадника „Службени гласник РС“, бр. 72/09 и 52/11
- Правилник о ближим условима за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновање наставе на даљину у основној школи: 109/2020-9
- Правилник о садржају и начину вођења евиденције и издавању јавних исправа у основној школи: 66/2018-38, 82/2018-6, 37/2019-11, 56/2019-3, 112/2020-5, 6/2021-75, 85/2021-18

- Правилник о условима и поступку напредовања ученика основне школе „Службени гласник РС”, број 47 од 14. јула 1994.
- Правилник о нормативу школског простора, опреме и наставних средстава за основну музичку школу, „Службени гласник РС“, број 50/92
- Правилник о норми часова непосредног рада са ученицима наставника, стручних сарадника и васпитача у основној школи: 2/1992-9, 2/2000-9
- Правилник о измени Правилника о степену и врсти образовања наставника у основној музичкој школи, „Службени гласник РС“, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19, 6/20 и 129/21
- Правилник о дозволи за рад наставника, васпитача и стручних сарадника: 22/2005-4, 51/2008-17, 88/201511, 105/2015-31, 48/2016-27
- Правилник о дипломама за изузетан успех у основном образовању и васпитању: 139/2022-117
- Правилник о условима и поступку напредовања ученика основне школе: 47/1994-1475
- Правилник о Стандардима компетенција директора установа образовања и васпитања: 38/2013-50
- Правилник о критеријумима и стандардима за финансирање установе која обавља делатност основног и средњег музичког и балетског образовања и васпитања: 41/2019-55
- Правилник о додатној образовној, здравственој и социјалној подршци детету, ученику и одраслом: 80/2018-5
- Правилник о ближим упутствима за утврђивање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање: 74/2018-58
- Правилник о критеријумима и стандардима пружања додатне подршке у образовању деце, ученика и одраслих са сметњама у развоју и инвалидитетом у васпитној групи, односно другој школи и породици: 70/2018-30
- Правилник о Јединственом информационом систему просвете: 81/2019-37
- Правилник о ближим условима у поступку доделе јединственог образовног броја: 81/2019-41
- Правилник о стручно-педагошком надзору: 87/2019-263
- Закон о Националном оквиру квалификација Републике Србије: 27/2018-3, 6/2020-3, 129/2021-15 (др. закон)
-

І ОПШТИ ПОДАЦИ О ШКОЛИ

Назив школе	ОМШ “Корнелије Станковић”
Адреса	Дамјана Максића бр. 2, Трстеник
Телефон / факс	037/ 710-022
Званични мејл	<i>oms.kornelijestankovic.ts@gmail.com</i>
Сајт	<i>www.kornelijestankovicts.edu.rs</i>
ПИБ	101305832
Име и презиме директора	Наташа Живковић

Датум оснивања школе	24. 05. 2002. година
Дан школе	24. мај

О ШКОЛИ

Основна музичка школа „Корнелије Станковић“ у Трстенику основана је 2002. године, Школа носи име значајног српског композитора, првог школованог српског музичара, савременика Вука Караџића. Наша школа налази се у Улици Дамјана Максића бр. 2 и једина је музичка школа на територији Општине Трстеник. Настава се обавља у две врсте образовања: шестогодишње и четворогодишње основно музичко образовање. Образовно-васпитни рад организује се у матичној школи и пет издвојених одељења: одељење при ОШ „Миодраг Чајетинац Чајка“ у Грабовцу; одељење при ОШ „Раде Додић“ у Милутовцу; одељење при ОШ „Љубивоје Бајић“ у Медвеђи; одељење при ОШ „Јован Јовановић Змај“ у Стопањи; одељење при ОШ „Добрица Ћосић“ у Великој Дренови.

Школа сваке године бележи преко 300 ученика и има 37 запослених. Настава се одвија на одсецима за: клавир, виолину, кларинет, саксофон, флауту, хармонику, гитару, соло певање и српско традиционално певање. Школа се све боље рангира на Фестивалима и такмичењима музичких школа, како у земљи тако и у иностранству, забележени су изузетни резултати на бројним такмичењима. Велики одзив деце за упис је један од разлога сталног процеса усавршавања организације наставе и прилагођавања савременим тенденцијама у образовању. Рад наше школе почива на следећим циљевима: Развој интелектуалних капацитета и знања деце и ученика неопходних за разумевање природе, друштва, себе и света у коме живе, у складу са њиховим потребама, могућностима и интересовањима; Оспособљавање за рад, даље образовање и самостално учење; Усвајање, разумевање и развој социјалних и моралних вредности, демократски уређеног, хуманог и толерантног друштва; Поштовање права деце, људских и грађанских права и основних слобода и развијање способности за живот у демократски уређеном друштву; Развијање свести о значају заштите и очувања природе и животне средине; Развијање другарства и пријатељства, вредности заједничког времена које проводе и подстицање на индивидуалне одговорности; Рад на подизању квалитета концертне делатности; Промовисање ученика и њихових постигнућа; Начин организације рада школе „Школа као систем“; Ваннаставне активности које ће мотивисати ученике и учинити их животно испуњеним и успешнијим;

У нашој школи ученици и наставници јавно презентују своје таленте и постигнућа; она је место где тимски рад отвара бројне могућности; у њој је важна размена искустава и подизање квалитета рада. Циљ нам је да осим своје образовно-васпитне улоге наставимо да развијамо концертну делатност као и да сарађујемо са еминентним професорима у земљи и ван ње и повећамо број одржавања мајсторских курсева. Школске 2021/22. године ОМШ „Корнелије Станковић“ је обележила значајан јубилеј – 20 година од оснивања. Школа ће, без сумње, наставити да се даље развија и има значајан утицај на развој културног живота локалне заједнице.

„Најбољи начин да учините децу добром јесте да их учините срећним“ - Оскар Вајлд

МИСИЈА

Мисија наше школе усмерена је на обезбеђивању подстицајне средине за континуирани музички раст и развој у складу са потребама, интересовањима и потенцијалима сваког ученика. Тежимо да холистичким приступом, партнерским односом у раду са ученицима, комбиновањем разноврсних метода и наставних средстава понудимо програм по мери детета у коме ћемо остварити: музичко описмењавање кроз игру и адекватну припрему за упис у основну музичку школу; рад на самопоуздању ученика и стицању воље за радом. развој емоционалне и социјалне интелигенције; подизање нивоа културне свести од најранијег детињства; учење најмлађих музичком бонтону; развој укупних дечијих потенцијала. Верујемо да можемо обезбедити отворен и флексибилан школски систем у коме ће се ученици бавити уметношћу понудом разноврсних наставних, ваннаставних и културних активности школе кроз отворену и богату сарадњу.

ВИЗИЈА

Желимо ОТВОРЕНУ ШКОЛУ ПО МЕРИ ДЕТЕТА у којој ће наставници и ученици кроз индивидуални и групни рад остваривати потпуни развој личности, креативних потенцијала и самосталности деце и младих.

- Музичко описмењавање кроз игру и адекватна припрема за упис у основну музичку школу.
- Континуитет у учењу.
- Учење најмлађих музичком бонтону, непосредно упознавање са класичном музиком.
- Подизање нивоа културне свести од најранијег детињства.
- Музичко описмењавање младих талената и њихова припрема за даље професионално бављење музиком.
- Увођење средства савремене технологије и других наставних средстава који доприносе подизању квалитета наставе и мотивишу ученике да буду редовни и више вежбају инструмент.

МОТО ШКОЛЕ

II ОПШТЕ ОСНОВЕ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

ШКОЛСКИ ПРОГРАМ ОМШ „КОРНЕЛИЈЕ СТАНКОВИЋ“ ТРСТЕНИК

Назив и врста Школског програма	Школски програм за основно музичко образовање и васпитање основне музичке школе „Корнелије Станковић“ Трстеник
Трајање Школског програма	Школски програм ће се примењивати од маја, 2023–2027. године. Школа објављује школски програм у складу са Законом и општим актом школе.

СВРХА, ЦИЉЕВИ И ЗАДАЦИ ШКОЛСКОГ ПРОГРАМА

Обезбеђивање остваривања наставних планова и програма и потреба ученика и родитеља, школе и јединице локалне самоуправе.

Школски програм омогућава оријентацију ученика и родитеља, односно другог законског заступника у избору школе, праћење квалитета образовно-васпитног процеса и његових резултата, као и процену индивидуалног рада и напредовања сваког ученика.

Школским програмом ближе се одређује начин на који школа образује и васпитава ученике ради стицања знања, вештина и ставова неопходних за даље образовање и запошљавање, успоставља организациону структуру засновану на тимском раду и одговорности сваког запосленог за остваривање утврђених циљева.

ОПШТИ ПРИНЦИПИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Систем образовања и васпитања мора да обезбеди за сву децу, ученике и одрасле:

- 1) једнакост и доступност остваривања права на образовање и васпитање заснованом на социјалној правди и принципу једнаких шанси без дискриминације;
- 2) усмереност образовања и васпитања на дете и ученика кроз разноврсне облике учења, наставе и оцењивања којима се излази у сусрет различитим потребама детета и ученика, развија мотивација за учење и подиже квалитет постигнућа;
- 3) поштовање људских права и права сваког детета, ученика и одраслог и уважавање људског достојанства; образовање и васпитање у демократски уређеној и социјално одговорној установи у којој се негују отвореност, сарадња, толеранција, свест о културној и цивилизацијској повезаности у свету, посвећеност основним моралним вредностима, вредностима правде, истине, солидарности, слободе, поштења и одговорности и у којој је осигурано пуно поштовање права детета, ученика и одраслог;
- 4) висок квалитет образовања и васпитања за све; квалитетно и уравнотежено образовање и васпитање, засновано на тековинама и достигнућима савремене науке, примена достигнућа научних дисциплина важних за процес образовања и васпитања и прилагођених узрасним и личним образовним потребама сваког детета, ученика и одраслог;
- 5) целоживотно учење, које укључује све облике учења и значи учествовање у различитим облицима образовних активности током живота, са циљем сталног унапређивања потребних личних, грађанских, друштвених и радних компетенција;
- 6) образовање и васпитање засновано на компетенцијама у складу са стратешким и функционалним оквиром за планирање и остваривање процеса образовања и васпитања, чиме се стварају услови и пружа подршка за развој свих компетенција;
- 7) професионалну етику и компетентност која подразумева високу стручност наставника, васпитача, стручних сарадника, директора и секретара, стални професионални развој и висок ниво професионалне одговорности и етичности;
- 8) хоризонталну и вертикалну проходност којом се осигурава могућност да ученици и одрасли током образовања промене врсту образовања (хоризонтална проходност) и могућност даљег образовања и стицања вишег нивоа образовања (вертикална проходност);

9) демократичност кроз укљученост свих учесника у систему образовања и васпитања у стварању и спровођењу образовних политика, поштујући потребе и права уз обавезе и одговорности;

10) аутономија установе кроз планирање и остваривање одговарајућих активности, програма и пројеката у циљу унапређивања квалитета образовања и васпитања поштујући специфичности установе и локалне средине.

У остваривању принципа, посебна пажња посвећује се:

1) сарадњи са породицом, укључивањем родитеља односно другог законског заступника, ради успешног остваривања постављених циљева образовања и васпитања, локалном заједницом и широм друштвеном средином;

2) подршци преласка детета, односно ученика у следећи ниво образовања и васпитања и остваривању континуитета у образовању и васпитању;

3) идентификацији, праћењу и подстицању ученика и одраслих са изузетним способностима (талентовани и даровити) уз обезбеђивање услова да, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ одговарајућим нивоима образовања и васпитања и установама;

4) могућности да деца, ученици и одрасли са сметњама у развоју, инвалидитетом и из осетљивих група, без обзира на сопствене материјалне услове имају приступ свим нивоима образовања и васпитања у установама, а лица смештена у установе социјалне заштите, деца, ученици и одрасли са здравственим проблемима остварују право на образовање за време смештаја у установи и током болничког и кућног лечења;

5) смањењу стопе напуштања система образовања и васпитања, посебно лица из социјално угрожених категорија становништва и неразвијених подручја, лица са сметњама у развоју и инвалидитетом и других лица са специфичним тешкоћама у учењу и подршци њиховом поновном укључењу у систем, у складу са принципима инклузивног и интеркултуралног образовања и васпитања;

6) каријерном вођењу и саветовању запослених, ученика и одраслих усмереном ка личном развоју појединца и напредовању у образовном и професионалном смислу;

7) остваривању права на образовање и укључивањем у систем образовања и васпитања на различитим узрастима и нивоима, без угрожавања других права детета и других људских права;

8) сарадњи са ученицима, ради успешног остваривања постављених циљева образовања и васпитања, као и остваривања одговарајућих активности, програма и пројеката у циљу унапређивања квалитета образовања и васпитања.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Основни циљеви образовања и васпитања су:

- 1) обезбеђивање добробити и подршка celovitom развоју детета, ученика и одраслог;
- 2) обезбеђивање подстицајног и безбедног окружења за celoviti развој детета, ученика и одраслог, развијање ненасилног понашања и успостављање нулте толеранције према насиљу;
- 3) шири обухват деце предшколским васпитањем и образовањем и свеобухватна укљученост ученика у систем образовања и васпитања;
- 4) развијање и практиковање здравих животних стилова, свести о важности сопственог здравља и безбедности, потребе неговања и развоја физичких способности;
- 5) развијање свести о значају одрживог развоја, заштите и очувања природе и животне средине и еколошке етике, заштите и добробити животиња;
- 6) континуирано унапређивање квалитета процеса и исхода образовања и васпитања заснованог на провереним научним сазнањима и образовној пракси;
- 7) развијање компетенција за сналажење и активно учешће у савременом друштву које се мења;
- 8) пун интелектуални, емоционални, социјални, морални и физички развој сваког детета, ученика и одраслог, у складу са његовим узрастом, развојним потребама и интересовањима;
- 9) развијање кључних компетенција за целоживотно учење, међупредметних компетенција и стручних компетенција у складу са захтевима занимања, потребама тржишта рада и развојем савремене науке и технологије;
- 10) развој свести о себи, стваралачких способности, критичког мишљења, мотивације за учење, способности за тимски рад, способности самовредновања, самоиницијативе и изражавања свог мишљења;
- 11) оспособљавање за доношење ваљаних одлука о избору даљег образовања и занимања, сопственог развоја и будућег живота;
- 12) развијање позитивних људских вредности;
- 13) развијање осећања солидарности, разумевања и конструктивне сарадње са другима и неговање другарства и пријатељства;
- 14) развијање компетенција за разумевање и поштовање права детета, људских права, грађанских слобода и способности за живот у демократски уређеном и праведном друштву;
- 15) развој и поштовање расне, националне, културне, језичке, верске, родне, полне и узрастне равноправности, толеранције и уважавање различитости;
- 16) развијање личног и националног идентитета, развијање свести и осећања припадности Републици Србији, поштовање и неговање српског језика и матерњег језика, традиције и културе српског народа и националних мањина, развијање интеркултуралности, поштовање и очување националне и светске културне баштине;

17) повећање ефикасности употребе свих ресурса образовања и васпитања, завршавање образовања и васпитања у предвиђеном року са минималним продужетком трајања и смањеним напуштањем школовања;

18) повећање ефикасности образовања и васпитања и унапређивање образовног нивоа становништва Републике Србије као државе засноване на знању.

ОПШТИ ИСХОДИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Исходи образовања и васпитања су јасни искази о томе шта се од ученика очекује да зна, разуме и да је способан да покаже, односно уради након завршеног одговарајућег нивоа образовања и васпитања.

Исходи образовања и васпитања су основа за планирање, праћење и вредновање образовања и васпитања.

Исходи образовања и васпитања представљају способност ученика да:

- 1) изрази и тумачи идеје, мисли, осећања, чињенице и ставове у усменој и писаној форми;
- 2) прикупља, анализира, организује и критички процењује информације;
- 3) користи српски језик, односно језик националне мањине и страни језик у зависности од културног наслеђа и средине, потреба и интересовања;
- 4) ефикасно и критички користи научна и технолошка знања, уз показивање одговорности према свом животу, животу других и животној средини;
- 5) ради ефикасно са другима као члан тима, групе, организације и заједнице;
- 6) зна како да учи;
- 7) уме да разликује чињенице од интерпретација;
- 8) примењује математичко мишљење и знање у циљу решавања низа проблема у свакодневним ситуацијама;
- 9) поуздано, критички и одговорно према себи и другима користи дигиталне технологије;
- 10) одговорно и ефикасно управља собом и својим активностима;
- 11) ефикасно и конструктивно учествује у свим облицима радног и друштвеног живота, поштује људска права и слободе, комуницира асертивно и ненасилно посебно у растућој разноликости друштава и решавању сукоба;
- 12) покреће и спремно прихвата промене, преузима одговорност и има предузетнички приступ и јасну оријентацију ка остваривању циљева и постизању успеха;

13) остварује идеје, планира и управља пројектима ради постизања циљева који доприносе личној афирмацији и развоју, друштвеној или привредној активности;

14) схвата свет као целину повезаних система и приликом решавања конкретних проблема разуме да нису изоловани;

15) има свест о сопственој култури и разноликости култура, уважава значај креативног изражавања идеја, искустава и осећања путем различитих медија, укључујући музику, књижевност, извођачке и визуелне уметности.

Остваривање исхода образовања и васпитања обезбеђује се укупним образовно-васпитним процесом на свим нивоима образовања и васпитања, кроз све облике, начине и садржаје рада.

СТАНДАРДИ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Стандарди образовања и васпитања представљају скуп норми на основу којих се врши процена квалитета у систему образовања и васпитања, и то:

- 1) стандарди постигнућа ученика;
- 2) стандарди квалитета рада установе;
- 3) стандарди квалитета уџбеника;
- 4) стандарди компетенција наставника, васпитача и стручних сарадника;
- 5) стандарди компетенција директора.

ОПШТЕ МЕЂУПРЕДМЕТНЕ КОМПЕТЕНЦИЈЕ

Циљ оријентације ка општим међупредметним компетенцијама и кључним компетенцијама је динамичније и ангажованије комбиновање знања, вештина и ставова релевантних за различите реалне контексте који захтевају њихову функционалну примену.

Опште међупредметне компетенције заснивају се на кључним компетенцијама, развијају се кроз наставу свих предмета, примењиве су у различитим ситуацијама и контекстима при решавању различитих проблема и задатака, неопходне су свим ученицима за лично остварење и развој, као и укључивање у друштвене токове и запошљавање и чине основу за целоживотно учење.

Опште међупредметне компетенције за крај обавезног основног образовања и васпитања у Републици Србији, су:

- 1) компетенција за учење;
- 2) одговорно учешће у демократском друштву;
- 3) естетичка компетенција;
- 4) комуникација;

- 5) одговоран однос према околини;
- 6) одговоран однос према здрављу;
- 7) предузимљивост и оријентација ка предузетништву;
- 8) рад са подацима и информацијама;
- 9) решавање проблема;
- 10) сарадња;
- 11) дигитална компетенција.

ЈЕЗИК НА КОМЕ СЕ ОСТВАРУЈЕ ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНИ ПРОГРАМ

Образовно-васпитни рад остварује се на српском језику и ћириличком писму (у даљем тексту: српски језик).

За припаднике националне мањине образовно-васпитни рад остварује се на језику, односно говору (у даљем тексту: језик националне мањине) и писму националне мањине.

За припаднике националне мањине образовно-васпитни рад може да се изводи и двојезично на језику и писму националне мањине и на српском језику, а у складу са посебним законом.

Образовно-васпитни рад може да се изводи и на страном језику, односно двојезично на страном језику и на српском језику или двојезично на страном језику и на језику и писму националне мањине, а у складу са овим и посебним законом.

Образовно-васпитни рад за лице које користи знаковни језик, односно посебно писмо или друга техничка решења, може да се изводи на знаковном језику и помоћу средстава тог језика.

Када се образовање стиче на језику националне мањине, страном језику или двојезично, учење српског језика је обавезно.

ОПШТИ ЦИЉЕВИ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА

Музичко и балетско образовање и васпитање остварују се са циљем да сваком ученику омогуће (Правилник о општим основама школског програма, 2004):

- 1) развој репродуктивно-креативних и естетских аспеката личности у складу са развојним потребама, уметничким потенцијалима и интересовањима;
- 2) да упозна себе и да самостално, промишљено и одговорно доноси одлуке које се тичу првенствено уметничког развоја и будућег живота;
- 3) да се определи и оспособи за одређену уметничку професију, да осигура уметничко ангажовање (запослење) и остварује сопствене приходе;
- 4) познавање и разумевање друштвеног и културног окружења, њихове међусобне повезаности и сопственог места у њима;

- 5) развој осећања припадности друштву и култури као целини и осећања припадности ширем европском друштвеном и културном простору.

Музичко и балетско образовање и васпитање остварују се са циљем да сваког ученика оспособе за:

- 1) континуирано уметничко образовање у складу са сопственим потребама, интересима, потенцијалима и интересовањима;
- 2) изградњу и очување личне уметничке аутономије и интегритета;
- 3) успешно суочавање са изазовима будућег уметничког живота;
- 4) креативно коришћење слободног времена и аматерско бављење уметношћу;
- 5) усвајање и изградњу општекултурних и цивилизацијских вредносних ставова који произилазе из националне, европске и светске културне баштине;
- 6) очување и преношење властитог културног наслеђа;
- 7) активан допринос развоју, очувању и неговању властите традиције и културе;
- 8) уважавање, сарадњу и солидарност са припадницима различитих етничких и културних група;

III ОРГАНИЗАЦИЈА ОБРАЗОВНО-ВАСПИТНОГ РАДА У ШКОЛИ

Основна музичка школа „Корнелије Станковић“ у Трстенику пружа могућност школовања на подручју рада култура, уметност и јавно информисање на два нивоа: предшколско и основно музичко образовање.

Образовно-васпитни рад обухвата наставне и ваннаставне активности установе којима се остварује програм образовања и васпитања и постижу прописани циљеви и стандарди образовних постигнућа, у складу са овим и посебним законом.

Основно музичко образовање које се реализује у два образовна циклуса обухвата:

- Основно музичко образовање у четворогодишњем трајању
- Основно музичко образовање у шестогодишњем трајању

ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

Циљ – Оспособљавање ученика за бављење музиком на нивоу основношколског знања и за наставак школовања у средњој музичкој школи.

У први разред основне музичке школе за инструменте: виолина, гитара, клавир, хармоника, флаута, може да се упише ученик од 9 година и млађи.

У први разред основне музичке школе за инструменте: кларинет, саксофон, може да се упише ученик од 11 година и млађи.

У први разред основне музичке школе за соло певање, може да се упише: за женске гласове – ученик од 13 година и старији, а за мушке гласове – ученик од 16 година и старији.

У први разред основне музичке школе за српско традиционално певање и свирање може да се упише ученик од 10 година и старији.

У први разред основне музичке школе може да се упише и ученик старији него што је прописано ст. 1–4. овог члана, уколико на пријемном испиту испољи изузетне музичке способности.

Програм наставе и учења у основној музичкој школи изводи се индивидуално (настава инструмента и певања) и групно (настава солфеђа, теорије музике, групног певања, групног свирања оркестра, хора и камерне музике).

Група у програму наставе и учења за припремни разред може да има од 12–16 ученика. Група у програму наставе и учења за предмете: Солфеђо и Теорије музике може да има од 7–12 ученика, Оркестар од 12–30 ученика и Хор до 50 ученика. Када школа није у могућности да формира хор/оркестар онда формира камерни ансамбл у групи до 12 ученика.

Група у програму наставе и учења за предмете: Групно свирање и Групно певање на одсеку за Српско традиционално певање и свирање може да има од 2–8 ученика.

У првом циклусу шестогодишњег и четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања час индивидуалне наставе и групног певања траје 30 минута.

Час упоредног клавира за ученике соло певања и српског традиционалног певања траје 45 минута.

У другом циклусу часови групне наставе и сви остали часови индивидуалне наставе трају 45 минута.

**Програм наставе и учења у основној музичкој школи прилагођава се ученицима са сметњама и инвалидитетом, путем спровођењем мера индивидуализације (прилагођавањем простора и услова, метода рада, дидактичког материјала, начина давања инструкција, као и измена садржаја активности, садржаја учења и исхода образовања и васпитања), односно припремом индивидуалног образовног плана, у складу са правилником којим се прописују ближа упутствима за остваривање права на индивидуални образовни план, његову примену и вредновање.*

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАСТАВНИ ОДСЕЦИ

А. ОБАВЕЗНИ

1. Одсек за класичну музику
2. Одсек за српско традиционално певање и свирање

Б. ИЗБОРНИ

1. Одсек за рану музику
2. Одсек за џез музику

*Настава инструмената и певања на Одсеку за рану музику и Одсеку за џез музику организована је тако да ученици који се одреде за те одсеке имају по два часа наставе обавезног инструмента на Одсеку за класичну музику и још један час инструмента за који се одреде на Одсеку за рану музику и Одсеку за џез музику.

ОБАВЕЗНИ ОДСЕЦИ

ПРИКАЗ ЦИКЛУСА ОБРАЗОВАЊА, НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА, ФОНДА ЧАСОВА ПО ПРЕДМЕТИМА И РАЗРЕДИМА ЗА ОДСЕК КЛАСИЧНА МУЗИКА (Правилник, 2019)¹

Правилник о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање, 2019

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	нед	год	нед	Год	нед	год	нед	год	нед	год	нед	год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	2	70	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	4	140	6	120	6	120	7	231

ОДСЕК ЗА КЛАСИЧНУ МУЗИКУ – ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	Год
Инструмент	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	2	70	2	66
СВЕГА	4	140	4	140	6	210	7	231

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	Год
Соло певање	2	70	2	70	2	70	2	66
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

ОДСЕК ЗА СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ И СВИРАЊЕ - ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ

СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	нед	год	нед	год	нед	год	нед	Год

Инструмент	1	35	1	35	1	35	1	33
Групно певање	1	35	1	35	1	35	1	33
Солфеђо	2	70	2	70	2	70	2	66
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	1	33
Упоредни клавир	1	35	1	35	1	35	1	33
СВЕГА	5	175	5	175	5	175	6	198

ПРИКАЗ ЦИКЛУСА ОБРАЗОВАЊА, НАСТАВНИХ ПРЕДМЕТА, ФОНДА ЧАСОВА ПО ПРЕДМЕТИМА И РАЗРЕДИМА ЗА ОДСЕК КЛАСИЧНА МУЗИКА (ПРАВИЛНИК, 2010).²

ШЕСТОГОДИШЊЕ ШКОЛОВАЊЕ – КЛАСИЧНА МУЗИКА

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус						Други циклус					
	I разред		II разред		III разред		IV разред		V разред		VI разред	
	Фонд часова											
	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год
.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.	.
Инструмент	22	770	22	770	22	770	22	770	22	770	22	770
Солфеђо	22	770	22	770	22	770	22	770	22	770	22	770
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	11	335
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	-	-	22	770	22	770	22	770
Свега	44	1140	44	1140	44	1140	66	2210	66	2210	77	2245

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ ШКОЛОВАЊЕ – КЛАСИЧНА МУЗИКА

Кларинет, саксофон

НАЗИВ ПРЕДМЕТА	Први циклус				Други циклус			
	I разред		II разред		III разред		IV разред	
	Фонд часова							
	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год	Нед	Год
Инструмент	22	770	22	770	22	770	22	770
Солфеђо	22	770	22	770	22	770	22	770
Теорија музике	-	-	-	-	-	-	11	335
Оркестар, хор, камерна музика	-	-	-	-	22	770	22	770
Свега	44	1140	44	1140	66	2210	77	2245

ИСПИТИ

² Правилник - стари

У основној музичкој школи полагају се следећи испити:

Врста испита у основној музичкој школи	Оквирни термини полагања испита
• Пријемни	мај
• Годишњи	јун
• Разредни	јун
• Поправни	август
• завршни;	мај–јун
• испит за ниво знања првог циклуса	јун
• испит за ниво знања основне музичке школе	мај
• убрзано напредовање ученика	децембар, јун и септембар
• Полагање испита	фебруар, јун

Пријемни испит полаже се пре уписа у први разред, у јунском или августовском року. На пријемном испиту проверава се слух, ритам, музичка меморија. Ученици који су похађали програмприпремног разреда, полагају пријемни испит.

Кандидат који се уписује у уметничку школу или одељење за ученике са изузетним, односно посебним способностима, школу у којој се део наставе остварује на страном језику и школу за талентоване ученике, полаже пријемни испит за проверу изузетних, односно посебних способности.

Право на рангирање ради уписа у школу стиче кандидат који је положио пријемни испит.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из главног предмета полагају ученици трећег, четвртог, петог и шестог разреда шестогодишњег – другог, трећег и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из солфеђа полагају ученици трећег и четвртог разреда шестогодишњег и другог и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Завршни испит из теорије музике полагају ученици шестог разреда шестогодишњег и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања.

Годишњи испит, односно завршни испит (за ученике завршних разреда) из упоредног клавира, полагају ученици другог и четвртог разреда Соло певања.

Ученици који на годишњем испиту основног музичког образовања и васпитања добију негативну оцену из главног предмета понављају разред.

Ученици који на годишњем испиту добију негативну оцену из неког од осталих предмета полажу **поправни испит** у августовском року. Ученици разреда у којима нема годишњег испита оцењују се годишњом оценом.

Ванредни ученици полажу годишњи испит из свих предмета, у свим разредима. Обавезни облици образовно-васпитног рада за ванредног ученика могу бити: настава, припремни и консултативно-инструктивни рад.

Основно музичко образовање и васпитање и основно образовање одраслих стиче се **похађањем наставе** или **полагањем испита**.

Ученици који убрзано напредују полажу годишњи испит у три испитна рока, у јануарском, јунском и септембарском испитном року.

Разредни испит полажу ученици који, у току школске године, нису похађали више од трећине укупног броја часова, а утврди се да нису савладали садржај наставног програма за тај разред. Ученици такође полажу разредни испит из предмета из којег није одржано више од трећине часова утврђених наставним планом. Ученици који добију недовољну оцену на разредном испиту полажу поправни испит у августовском року, а ученици завршног разреда у јунском и августовском року. **Поправни испит** полажу ученици са недовољном оценом из предмета из којег се не полаже годишњи испит и ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из солфеђа, теорије музике и упоредног клавира. Ученици са недовољном оценом на годишњем испиту из главног предметне могу да полажу поправни испит. Ученик који има до две недовољне закључене оцене полаже

поправни испит у августовском року, а ученик завршног разреда у јунском и августовском року.

Испит за ниво првог циклуса основног музичког образовања – контролни испит полажу ученици који нису завршили први циклус основног музичког образовања, а желе да се упишу у други циклус музичког образовања.

СМОТРЕ

Смотре се организују у циљу провере знања и напредовања ученика у току и на крају школске године према наставном плану и програму одговарајућег одсека и предмета и остварују се на основу школског програма.

Смотре и обавезни јавни наступи не подлежу конвенционалном, нумеричком начину оцењивања.

Њихова сврха је да омогуће јавни увид у процес учениковог развоја и напретка, као и да буду неопходан полигон за ученичко рано стицање извођачког искуства. Школама се оставља могућност да у оквирима својих школских програма, пропишу неки други вид оцењивања

(усмени или писмени коментар наставника или групе наставника, чланова одговарајуће комисије).

Табеларни преглед испита и смотри

Табеларни приказ испита и смотри према Плсну наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање („Сл.гласник РС- Просветни гласник“, бр.5/ 2019 и „Сл.гласник РС- Просветни гласник“, бр. 9/ 2020)

ПРЕДМЕТ:	ВИОЛИНА ³
1. разред	Програм смотри - Једна једнооктавна скала са трозвучима (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд); -Једна етида или комад - Један комад или први став концертина Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.
2. разред	Програм смотри - Једна једнооктавна или двооктавна скала са трозвучима; - Једна етида - Два комада различитог карактера или варијације или први став концерта (концертина) Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.
3. разред	Испитни програм - Једна двооктавна дурска или молска скала са трозвучима (квинтакорд и кватсектакорд) са или без промене позиције; - Једна етида - Два комада различитог карактера; или варијације; или први став концерта (концертина) Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.
4. разред	Испитни програм - Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима; - Једна етида - Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне - Први или други и трећи став концерта (концертина); или тема с варијацијама; или један или више ставова сонате. Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.

³ ПЛАН НАСТАВЕ И УЧЕЊА ЗА ОСНОВНО МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ („Сл.гласник РС- Просветни гласник“, бр.5/ 2019 и „Сл.гласник РС- Просветни гласник“, бр. 9/ 2020)

5. разред	Испитни програм - Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвуци (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима; - Једна етида - Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне - Први или други и трећи став концерта; Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.
6. разред	Испитни програм Једна скала кроз три октаве са разлагањима; - Две етиде са различитом проблематиком; - Један комад; - Први или други и трећи став концерта; Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	ГИТАРА
1. разред	Програм смотре - Једна лествица; - Једна етида или краћа композиција одређених техничких захтева; - Две композиције по слободном избору. Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.
2. разред	Програм смотре - Једна лествица; - Једна етида; - Две композиције, по слободном избору. Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године
3. разред	Испитни програм - Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) - Једна етида; - Два комада Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Испитни програм - Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) - Једна етида; - Два комада- један полифони Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
5. разред	Испитни програм - Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) - Једна етида; - Два комада- један полифони

	Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
6. разред	Испитни програм - Једна трооктавна лествица - Једна етида; - Један став сонатине или сонате, свите или варијације - Један комад Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	КЛАВИР
1. разред	Програм смотре на крају школске године: - Једна лествица по избору; - Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; - Две композиције различитог карактера. Смотра на крају године не подлеже нумеричком начину оцењивања. Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године
2. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - Једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред Програм смотре на крају школске године: - Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; - Две композиције по слободном избору. Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
3. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - Једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред. Испитни програм: - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Један став сонатине или варијације; - Једна композиција по слободном избору. Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред - једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Један став сонатине (сонате) или варијације; - Једна композиција по слободном избору. Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
5. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред

	- једна виртуозна етида. Испитни програм (на крају школске године): - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Један став сонатине (сонате) или варијације; - Једна композиција по слободном избору. Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
6. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - једна лествица по слободном избору из програма предвиђеног за овај разред - једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Први став сонате; - Једна композиција по слободном избору. Јавни наступи -Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	ХАРМОНИКА
1. разред	Смотра: - Једна лествица; - Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); - Две композиције, по слободном избору; Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
2. разред	Смотра: - Једна лествица; - Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); - Једна полифона композиција; - Једна композиција, по слободном избору; Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
3. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): -две композиције по слободном избору; Испит: - Једна лествица; - Једна етида; - Једна полифона композиција; -Једна композиција по слободном избору; Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): две композиције по слободном избору;

	Испит: - Једна лествица; - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера; Јавни наступи -Обавезна су два јавна наступа током школске године.
5. разред	Смотра (на крају првог полугодишта) -етида и композиција по слободном избору Испит - Једна лествица - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Једна циклична композиција; Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
6. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): етида и композиција по слободном избору: Испит - Једна лествица; - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Једна циклична композиција; - Једна композиција виртуозног карактера; Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	ФЛАУТА
1. разред	Програм смотре: - једна лествица напамет; - једна етида; - једна композиција по слободном избору Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године
2. разред	Програм смотре: - једна лествица напамет; - једна етида; - једна композиција по слободном избору Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
3. разред	Испитни програм - једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама; - две етиде различитог карактера; - једна композиција уз пратњу клавира по слободном избору Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Испитни програм:

	- једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и лаганим шеснаестинама - две етиде различитог карактера; - једна композиција уз пратњу клавира, напамет Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
5. разред	Испитни програм: - једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; - две етиде различитог карактера; - једна композиција уз пратњу клавира, напамет Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
6. разред	Испитни програм: - једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама; - две етиде различитог карактера; - једна композиција уз пратњу клавира, напамет Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	КЛАРИНЕТ
1. разред	Програм смотри - Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком - 2 етиде Један комад уз пратњу клавира (изводи се напамет) Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
2. разред	Смотра на крају године (изводи се напамет) - Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком - 2 етиде - Комад уз пратњу клавира Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
3. разред	Испитни програм (изводи се напамет) - Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком - 2 етиде - Комад уз пратњу клавира Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Испитни програм (изводи се напамет) - Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком - 2 етиде различитог карактера - Комад уз пратњу клавира Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
5. разред	Испитни програм (изводи се напамет)

	- Једна дурска, једна молска скала са тоничним и доминантним трозвуком, разложено - 2 етиде различитог карактера - Комад уз пратњу клавира Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
6. разред	Испитни програм (изводи се напамет) - Једна дурска и једна молска скала са тоничним, доминантним и умањеним септакордима - 2 етиде различитог карактера - Комад уз прању клавира Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	САКСОФОН
1. разред	Програм смотри: Једна композиција уз пратњу клавира напамет Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
2. разред	Програм смотри: Једна композиција уз пратњу клавира напамет - једна дурска и једна молска лествица - једна етида Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
3. разред	Испитни програм: -Једна композиција уз пратњу клавира напамет -једна дурска и једна молска лествица -две етиде Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Испитни програм: -Једна композиција уз пратњу клавира напамет -једна дурска и једна молска лествица -две етиде различитог карактера Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
5. разред	Испитни програм: -Једна композиција уз пратњу клавира напамет -једна дурска и једна молска лествица -две етиде различитог карактера Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.

6. разред	
ПРЕДМЕТ:	СОЛО ПЕВАЊЕ
1. разред	Програм смотри На крају школске године смотри, - једна вокализа (са текстом или без текста) и - једна песма старог мајстора, програм се изводи напамет не мора се изводити на оригиналном језику). Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
2. разред	Испитни програм: - две вокализе(са текстом, без текста, различитог карактера) - једна песма старог мајстора Испитни програм се изводи напамет.(програм се не мора изводити на оригиналном језику) Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
3. разред	Испитни програм - Једна вокализа - Једна арија старог мајстора - Једна песма по слободном избору (класичара, романтичара Српског или Словенског композитора) Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Испитни програм - Две вокализе различитог карактера - Једна арија старог мајстора - Једна песма по слободном избору(класичара, романтичара Српског или Словенског композитора) Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ
1. разред	Смотра на крају школске године: - два примера солистичког певања различитог карактера - један антифони пример Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
2. разред	Годишњи испит - један једногласни пример - Један двогласни бордунског типа Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
3. разред	Годишњи испит - два једногласна примера - два двогласна примера „на бас“наступи

	Јавни наступи Обавезна су два јавна наступа током школске године.
4. разред	Годишњи испит - два једногласна примера - два двогласна примера „на бас“ - један пример „на глас“ Јавни наступи - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	ГРУПНО ПЕВАЊЕ
1. разред	Минимум два јавна наступа
2. разред	Минимум два јавна наступа
3. разред	Минимум два јавна наступа
4. разред	Минимум два јавна наступа

Табеларни приказ испита и смотри према Наставном плану и програму основног музичког образовања и васпитања („Сл.гласник РС- Просветни гласник“, бр. 5/ 2010)

ПРЕДМЕТ:	ВИОЛИНА⁴
4. разред	Испитни програм - Једна двооктавна лествица у позицији саразлагањима по Грегоријану; - 2. Две етиде саразличитом проблематиком; - Једна велика форма: став из концерта ил тема с варијацијама. Јавни наступи обавезна два јавна наступа током школске године
5. разред	Испитни програм - Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањима по Грегоријану; - Две етиде са различитом проблематиком; - Један став концерта. Јавни наступи - обавезна два јавна наступа током школске године.
6. разред	Испитни програм: - Једна лествица кроз три октаве са разлагањима по Грегоријану; - Две етиде са различитом проблематиком; - Један комад; - Један став концерта.

⁴ НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ ОСНОВНОГ МУЗИЧКОГ ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА („Сл.гласник РС- Просветни гласник“, бр. 5/ 2010)

	Јавни наступи: - обавезна два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	ГИТАРА
4. разред	Испитни програм: - Лествица са каденцом и интервалима – само једна врста; - Етида; - Два комада – један полифони. Јавни наступи: - обавезна два јавна наступа током школске године.
5. разред	Испитни програм: - Лествица са каденцом и интервалима – само једна врста; - Етида; - Два комада – један полифони. Јавни наступи: - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
6. разред	Испитни програм: - Једна трооктавна лествица; - Једна етида; - Један став сонатине или сонате, свите или варијације; - Један комад. Јавни наступи: - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	КЛАВИР
4. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): – једна лествица и једна виртуозна етида. Испитни програм: - Једна полифона композиција; - Једна етида (или виртуозна композиција); - Један став сонатине; - Једна композиција по слободном избору. Јавни наступи: - Обавезна су два јавна наступа током школске године.
5. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - једна лествица и једна виртуозна етида. Испитни програм: - Једна полифона композиција; - Једна етида (или виртуозна композиција); - Један став из сонате; - Једна композиција по слободном избору; - Једна композиција домаћег аутора. Јавни наступи:

	- обавезна два јавна наступа током школске године.
6. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - једна лествица и једна виртуозна етида. Испитни програм: -Једна полифна композиција; - Једна етида (или виртуозна композиција); - Један став сонате; - Једна композиција, по слободном избору; - Једна композиција домаћег аутора. Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године.
ПРЕДМЕТ:	ХАРМОНИКА
4. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - две композиције, по слободном избору. Испитни програм: - Једна лествица (четвртина = 76); - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера. Испитни програм се изводи напамет. Јавни наступи: - обавезна два јавна наступа током школске године.
5. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - етида и композиција по слободном избору. Испитни програм: - Једна лествица (четвртина = 84); - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Једна циклична композиција. Испитни програм се изводи напамет. Јавни наступи: -Обавезна су два јавна наступа током школске године.
6. разред	Смотра (на крају првог полугодишта): - етида и композиција по слободном избору. Испитни програм: - Једна лествица; - Једна етида; - Једна полифона композиција; - Једна циклична композиција; - Једна композиција виртуозног карактера. Испитни програм се изводи напамет.

	Јавни наступи: - обавезна два јавна наступа током школске године.
--	--

ОРГАНИЗАЦИЈА НАСТАВЕ

У музичкој школи образовно-васпитни рад организује се у класи – индивидуално, у групи, у саставима састављеним од свих ученика школе:

- **Настава главног предмета** – инструмента, односно певања, организује се:

Током шестогодишњег (у првом, другом и трећем разреду) и четворогодишњег (у првом и другом разреду) основног музичког образовања и васпитања, час траје 30 минута, а у свим осталим разредима 45 минута.

Настава главног предмета и упоредног клавира је индивидуална у свим разредима. Час упоредног клавира за соло певање и српско традиционално певање траје 45 минута.

- **Настава солфеђа и теорије музике** – Часови солфеђа и теорије музике трају по 45 минута.
- **Настава хора и камерне музике** организује се:

Наставу хора у обавези су да похађу ученици инструмента који не свирају у оркестру.

Настава камерне музике организује се за ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишњег, као и за ученике трећег и четвртог разреда четворогодишњег основног музичког образовања и васпитања у случају када школа није у могућности да формира велике ансамбле –хор и оркестар и у оквиру додатне наставе.

Часови хора и камерне музике трају по 45 минута. За потребе јавне и културне делатности могуће је повећати фонд часова из ових предмета.

- **Клавирска сарадња – корепетиција**

Часови корепетиције у првом циклусу за гудачке, дувачке и ударачке инструменте трају 15 минута недељно по ученику.

Часови корепетиције за гудачке, дувачке и ударачке инструменте у другом циклусу трају 30 минута недељно по ученику.

Ученици првог циклуса соло певања наставу корепетиције имају 30 минута недељно по ученику, а другог циклуса 45 минута недељно по ученику.

Наставник корепетитор држи ученику наставу у присуству његовог наставника главног предмета и самостално као припрему за јавни наступ.

Образовно-васпитни рад обухвата наставне и ваннаставне активности установе којима се остварује програм образовања и васпитања и постижу прописани циљеви и стандарди образовних постигнућа, у складу са овим и посебним законом.

ДОДАТНА НАСТАВА

Организовање додатне наставе у свим разредима предлажу стручна већа предмета.

ДОПУНСКА НАСТАВА

Организовање допунске наставе предлажу стручна већа предмета. Допунска настава организује се за ученике који у учењу имају тешкоће због којих не постижу задовољавајући успех.

ПРИПРЕМНА НАСТАВА

Школа остварује припремну наставу за редовног ученика који се упућује на полагање разредног испита, и за ванредног ученика.

Припремна настава остварује се и за ученика који је упућен на полагање поправног испита, у обиму од најмање 10% од укупног годишњег броја часова из предмета на који је упућен на поправни испит.

Школа је дужна да организује припрему свих ученика за полагање завршних испита, у обиму од најмање 5% од укупног годишњег броја часова из предмета из којих се полаже завршни испит.

НАСТАВА НА ДАЉИНУ

Школа може да остварује образовно-васпитни рад као посебан облик рада за ученике на дужем кућном и болничком лечењу, у складу са посебним законом.

Настава може да се остварује и као настава код куће и настава на даљину у складу са посебним законом.

Настава на даљину мора да обезбеди остваривање прописаних циљева, исхода и стандарда постигнућа. О образовању на даљину школа одлучује на основу расположивих средстава, потребних за овај вид образовања и васпитања.

Школа води евиденцију о образовању и васпитању ученика који основношколско образовање и васпитање стиче наставом на даљину.

Ближе услове за остваривање и начин осигурања квалитета и вредновања наставе на даљину прописује министар.

У организовању учења на даљину које обезбеђује Министарство, фокус је на програмским садржајима општеобразовних и стручних предмета са највећим фондом часова.

Школе се обавезују да у складу са сопственим ресурсима за подршку у учењу на даљину и уз коришћење доступних платформи за учење, осмисле начине остваривања садржаја/планирају за све остале предмете.

Остваривање образовно-васпитног рада остварује се кроз одређене начине и приступе у остваривању комуникације са ученицима, родитељима/законским заступницима и наставницима.

У организацији наставе на даљину и учењу потребно је водити рачуна о људским и техничким ресурсима школе, као и техничким капацитетима породица ученика.

Школа израђује оперативни план рада, организује спровођење и праћење учења на даљину.

Врши се редовно праћење напредовања ученика, као и реализација образовно-васпитних активности које се остварују на даљину.

Организују се и додатни видови подршке ученицима у учењу на даљину, као и психолошко-педагошке подршке ученицима, родитељима и наставницима.

КУЛТУРНА И ЈАВНА ДЕЛАТНОСТ ОСНОВНЕ МУЗИЧКЕ ШКОЛЕ

Културна и јавна делатност основне музичке школе најуже је повезана са њеном образовно-васпитном улогом и чине је:

- организовање школских и ваншколских ученичких јавних наступа и концерата (солисти, ансамбли, оркестри и хорови);
- организовање концерата гостујућих музичких уметника;
- активности везане за организовање учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове); смотре, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање оваквих манифестација;
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача;

организовање студијских путовања;

- организовање медијских промоција разне врсте;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама.

IV НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ ОМШ „КОРНЕЛИЈЕ СТАНКОВИЋ“ ТРСТЕНИК

НАСТАВНИ ПЛАНОВИ И ПРОГРАМИ ЗА ПРЕДМЕТЕ У ОСНОВНОЈ МУЗИЧКОЈ ШКОЛИ

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – ВИОЛИНА

План и програм наставе и учења за гудачке инструменте (виолина) према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Обавезни-класична музика / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ
Наставни предмет:	ВИОЛИНА
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Планирање наставе и учења – виолина	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.
Остваривање наставе и учења – виолина:	Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек

	освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање. Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент. Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању. Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.
Праћење и вредновање наставе и учења – виолина:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.
ПРВИ РАЗРЕД – ВИОЛИНА	
Циљ учења:	Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.

Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике виолине и начин добијања тона; – правилно стоји и држи инструмент и гудало; – изводи пицicato и основне потезе гудалом; – самостално поставља прсте леве руке на хватник у првој позицији на свим жицама; – изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; – примени основне елементе нотне писмености у свирању нотног текста у виолинскомкључу; – примени што богатију музичку фантазију коју је развио путем приче и игре са наставником у свирању; – користи различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Техника десне руке: – квалитет звука на празним жицама; – држање и вођење гудала по једној жици; – прелазак са жице на жицу; – основне динамичке различитости по једној жици; – расподела гудала. <u>Основни потези:</u> деташе, легато, маркато (2 и 4 нота на једно гудало). Техника леве руке: – поставка прве позиције; – разлика степена и полустепена; – прва позиција, распореди прстију (полустепен 2-3 и 1-2 прст); – поставка прстију и упоређивање полустепена у односу на суседне жице. Једноставне вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале са трозвуком у једној октави.
ЛИТЕРАТУРА – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска А) – К. Тахтаџиев: <i>Виолина I</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска)		

– М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија I–II разред</i> – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Ј. Јорданова: <i>Буквар за мале виолинисте</i> – З. Мемедовић: <i>Учим да свирам виолину</i> – Д. Марковић: <i>Почетна школа за виолину, I свеска</i>		
Обавезни минимум програма: – три дурске, односно молске скале са трозвучима; – двадесет вежбица, етида; – десет малих комада песмица		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Програм смотри: – Једна једнооктавна скала са трозвучима (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд); – Једна етида или комад – Један комад или први став кончертина		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицicato, свирање, музички бонтон.		
ДРУГИ РАЗРЕД – ВИОЛИНА		
Циљ учења:	Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	САДРЖАЈИ Усавршавање технике свирања на виолини. Темпо (andante, moderato, allegro, presto...) Динамика (piano, mezzopiano, mezzoforte, forte, diminuendo, crescendo...) Техника десне руке: – квалитет звука кроз динамичке промене; – динамичко нијансирање; – јасна расподела гудала уз различите ритмичке јединице;
– изражајно пева и свира песмице на виолини; – интонативно и ритмички правилно контролише и чита нотни текст; – примени основне елементе нотне писмености у свирању задатог нотног текста у виолинском кључу; – примени ознаке за динамику и темпо; – пренесе музичку фантазију коју је развио у раду са наставником кроз свирање; – самостално свира композиције напамет, соло и		

уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – покаже самопоуздање у току јавног наступа; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака; – уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо...; – повезивање свих жица кроз потезе легата. Потези: деташе, легато (4 и 8 нота на једно гудало), стакато, маркато и мартеле. Техника леве руке: – прва позиција, сви распореди прстију; – поставка првог прста уз пражих; – лака хроматика у првој позицији; – глисанда до III позиције на свим жицама; – поставка прстију у односу на суседне жице кроз легато потез (припрема за једноставне акорде). Вежбе за развој моторике прстију леве руке. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале са дурским или молским трозвуком крозједну или две октаве у првој позицији.
ЛИТЕРАТУРА – Грегоријан: <i>Скале</i> – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – „<i>Изабране етиде</i>“ различитих аутора I- III разреда (издање Москва, „Музика“) – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска А) – К. Тахтаџиев: <i>Виолина 2</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија I–II разред и II–III разред</i> – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Ј. Јорданова: <i>Буквар за мале виолинисте</i> – Д. Марковић: <i>Почетна школа за виолину</i>, I и II свеска		
Обавезни минимум програма: – четири дурске, односно молске једнооктавне или двооктавне скале са трозвучима – шест етида са различитом проблематиком – четири комада различитог карактера		
Јавни наступи:		

– обавезна два јавна наступа током школске године.

Програм смотри:

- Једна једнооктавна или двооктавна скала са трозвучима;
- Једна етида
- Два комада различитог карактера или варијације или први став концерта (кончертина)

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

ТРЕЋИ РАЗРЕД – ВИОЛИНА

Циљ учења:	Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– свесно меморише нотни текст; – контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција са и без глисанда; – прати интонацију и коригује се; – примењује ознаке темпа, карактера, динамике и агогике; – користи вибрато на дужим нотама; – изводи правилно техничке вежбе за промену позиције и покретљивост уз помоћ наставника; – самостално и свакодневно вежба; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака – уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – прати музичку фразу у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музичка меморија - неговање и развијање. Самостално вежбање – планирање и процедуре. Држање инструмента и гудала (контрола) Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање и интонација. Усавршавање технике свирања на виолини. Темпо (ларго, виваће, sforzando, глисандо, ритенуто, аћелерандо...). Техника десне руке: – вођење гудала на две жице истовремено, деташе; – увод у акорде наниже на три жице; – место и количина гудала у односу на врсту потеза, динамику и темпо... Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8 нота на једно гудало), стакато, маркато, мартеле, спикато. Техника леве руке:

		– коришћење бар две различите позиције без прелаза; – почетне вежбе вибрата; – хроматика; – природни флажолети; – једноставни двозвуци са коришћењем једног прста и празних жица; – једноставни акорди на три жице; Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале са трозвучима (дурски или молски квинтакорд и квартсектакорд) у једној позицији, кроз једну или две октаве.
ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Грегоријан: <i>Скале</i> – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (I свеска Б) – К. Тахтаијев: <i>Виолина 2</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (I свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – <i>Хрестоматија II – III разред</i> – Б. Ферара: <i>Школа за виолину</i> – Т. Балашова-М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (I свеска) – <i>Изабране етиде</i> различитих аутора I- III разреда (издање Москва, „Музика“) – З. Багиров: <i>Романса</i> – Д. Кабалеовски: <i>Кловнови</i> – <i>Варијације</i> (Н. Бакланова, Комаровски, Хендл) – А. Комаровски: <i>Кончертино Ге-дур</i> (I став) – О. Ридинг: <i>Кончертина ха-мол, Ге-дур</i> (I став) – П. Николић: <i>Кончертино Ге-дур</i> (I став)		
Обавезни минимум програма: – Четири скале кроз две октаве и разлагања; – шест етида са различитом проблематиком; – четири комада различитог карактера.		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: – Једна двооктавна дурска или молска скала са трозвучима (квинтакорд и кватсектакорд) са или без промене позиције; – Једна етида – Два комада различитог карактера; или варијације; или први став концерта (кончертина)		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицкато, свирање, музички бонтон.		
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ВИОЛИНА		

Циљ учења:	Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
- самостално чита сложенији музички материјал; - брже меморише дужи нотни текст; - користи метроном приликом вежбања; - штимује се уз мању помоћ наставника; - примењује вибрато у свирању; - контролише интонацију и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; - у заједничком свирању примени принцип узајамног слушања; - примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом самосталног вежбања и свирања; - самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Развој извођачког апарата. Техника десне руке: - уједначеност звука кроз различите потезе; - свирање истовремено на две жице деташе и легато; - свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже). Потези: деташе, легато (3, 4, 6, 8, 9, 16 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато. Техника леве руке: - коришћење прве, друге треће и четврте позиције са прелазима; - вибрато; - хроматске скале у првој позицији; - разложене терце; - природни и вештачки флажолети; - једноставни двозвуци у првој позицији (сексте, терце, кварте); - једноставни акорди на три и четири жице у првој позицији.

- поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.

Скале и трозвуци

Дурске и молске скале (4, 8, 16 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две октаве са прелазима;

Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд - деташе и три легато) кроз две октаве са прелазима;

ЛИТЕРАТУРА

- Х. Шрадик: *Школа виолинске технике* (I свеска)
- Скале по избору наставника
- А. С. Шаљман: *Бићу виолиниста* (II свеска)
- К. Тахтациев: *Виолина 3*
- Фортунатов: *Млади виолиниста* (II свеска)
- М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: *Хрестоматија III-IV разред*
- Т. Балашова-М. Кесељман: *Изабране етиде* (II свеска)
- *Изабране етиде* различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“
- Ј. Коњус: *Мале етиде дуплих нота*
- Волфарт: *60 етида, оп. 45* Кајзер: *36 етида, оп. 20* (I свеска)
- Е. Џенкинсон: *Игра*
- А. Јаншинов: *Преслица*
- Ђ. Б. Перголези: *Арија*
- П. И. Чајковски: *Стара песма*
- Бакланова: *Сонатина Бе-дур*
- З. Фибих: *Сонатина*
- А. Јаншинов: *Кончертино оп. 35*
- Кихлер: *Кончертино у стилу Вивалдија, Де-дур* (I или II и III став)
- А. Вивалди: *Концерт Ге-дур* (I став)
- Ф. Зајц: *Концерт бр. 1, 2* (I став)

Обавезни минимум програма:

- Четири скале кроз две октаве и разлагања;
- осам етида са различитом проблематиком;
- четири комада (или тема са варијацијама) различитог карактера.
- први или други и трећи став концерта (или кончертина) један или два става сонате

Јавни наступи:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Испитни програм:

- Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвуци (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима;
- Једна етида
- Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне
- Први или други и трећи став концерта (кончертина); или тема с варијацијама; или један или више ставова сонате.

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, певање, пицкато, свирање, музички бонтон.

ПЕТИ РАЗРЕД – ВИОЛИНА

Циљ учења:	Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
- самостално штимује свој инструмент; - самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; - контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; - истражује начине добијања чистог тона и поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); - испољи креативност у остварењу музичке фантазије и естетике; - критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; - свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање. Квалитет тона – уједначеност у различитим позицијама и у комбинацији са техничким захтевима. Слушање, интонација и штимовање инструмента. Музичка меморија - неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Развој извођачког апарата и музичке фантазије кроз рад над одговарајућом литературом и композицијама сложенијих техничких захтева. Музичка меморија - неговање и развијање. Музички бонтон. Техника десне руке: - владање комплетним звуком на инструменту; - свирање двозвука са једноставним прелазима како деташе тако и легато, стакато..; - свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4,

– самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – користи првих пет позиција; – користи хармонски слух; – влада једноставнијом двозвучном и акордском техником у програму; – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – активно слуша часове и јавне наступе других ђака у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		8,16,24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије Техника леве руке: – коришћење првих пет позиција са прелазима; – вибрато; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције; – разложене терце; – коришћење природних и вештачких флажолета; – једноставни двозвуци у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. Скале и трозвуци: Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвуци (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Компликованије вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред
ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – А. С. Шаљман: <i>Бићу виолиниста</i> (II свеска) – К. Тахтачиев: <i>Виолина 4</i> – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (II свеска) – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: <i>Хрестоматија IV-V разред и V- VI разред</i> – Т. Балашова-М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (II свеска), издање Москва, „Музика“ – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> – Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска) – Мазас: <i>Етиде оп. 36</i>, I свеска – Донт: <i>Етиде оп. 37</i> – избор – Н. Рубинштајн: <i>Преслица</i> – Ђ. Б. Перголези: <i>Сицилијана</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (I став)		

– А. Комаровски: <i>Концерт бр. 2</i> – Ш. Берио: <i>Концерт а-мол</i>		
Обавезни минимум програма: – две двооктавне дурске и молске скале са разлагањима са променом позиција – осам етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и један или два става сонате;		
Јавни наступи: – обавезна два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: 1. Једна двооктавна дурска или молска скала са прелазима са дурским или молским трозвучи (квинтакорд, сектакорд, квартсектакорд) са прелазима; 2. Једна етида 3. Један комад; или једна етида различитог карактера од предходне 4. Први или други и трећи став концерта;		
Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицкато, свирање, музички бонтон.		
ШЕСТИ РАЗРЕД – ВИОЛИНА		
Циљ учења:	Виолина је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– самостално штимује свој инструмент; – самостално вежба и поступа по процедури која се примењује у стицању технике леве и десне руке; – контролише интонацију ритам и квалитет тона при промени позиција и коригује се; – користи метроном приликом вежбања; – истражује начине добијања чистог тона; – користи знања из области теорије музике и историје	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Метричко и ритмичко свирање уз метроном. Слушање и интонација Развијање музичке фантазије кроз одговарајућу литературу. Музичка меморија - неговање и развијање. Камерно музицирање (наставник – ученик, ученик – ученик). Развој извођачког апарата Техника десне руке: – владање комплетним звуком на инструменту; – свирање разложених

приликом интерпретације музичког дела; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – самостално чита нотни текст и примењује различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – користи првих седам позиција; – користи хармонски слух; – влада двозвучном и акордском техником у програму; – свира задате композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – активно слуша часове других ђака и примењује на себи искуства стечена на тај начин; – самоиницијативно посећује концерте и друге музичке манифестације; – самостално или уз помоћ одраслих, користи предности дигитализације; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		двозвука у скали, деташе и легато; – свирање акорада на три и четири жице (навише и наниже) у различитим позицијама. Потези: деташе, легато (3, 6, 9, 12, 4, 8, 16, 24 нота на једно гудало), стакато, мартеле, спикато, сотије, рикоше. Техника леве руке: – коришћење првих седам позиција са прелазима; – различите врсте вибрата; – хроматске скале на све четири жице кроз позиције; – коришћење природних и вештачких флажолета; – лака пициката левом руком; – једноставни двозвучи разложено или спојено у различитим позицијама (сексте, терце, октаве, кварте); – једноставни акорди на три и четири жице у различитим позицијама. Скале и трозвучи Дурске и молске скале (4, 8, 16, 24 на једно гудало) са различитим потезима, кроз две и три октаве са прелазима; Дурски и молски трозвучи (квинтакорд, сектакорд и квартсектакорд – деташе, три и шест легато) кроз две и три октаве са прелазима; Сложеније вежбе за развој моторике прстију леве руке у односу на предходни разред
ЛИТЕРАТУРА – Х. Шрадик: <i>Школа виолинске технике</i> (I свеска) – Скале по избору наставника – М. Гарлицкиј, К. Родионов, Ј. Уткин, К. Фортунатов: – Фортунатов: <i>Млади виолиниста</i> (III свеска) – <i>Хрестоматија</i> IV-V разред и V- VI разред – Т. Балашова-М. Кесељман: <i>Изабране етиде</i> (II свеска) – Изабране етиде различити аутори (III свеска), издање Москва, Музика – Ј. Коњус: <i>Мале етиде дуплих нота</i> – Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i> Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i> (II свеска)		

– Мазас: <i>Етиде оп. 36</i>, I свеска – Донт: <i>Етиде оп. 37</i> – избор – Р. Кројцер: <i>почетне етиде</i> – Ш. Данкл: <i>Варијације</i> – А. Вивалди: <i>Концерт а-мол</i> (II и III став) – Ј. Б. Аколај: <i>Концерт а-мол</i> – Ш.Берио: <i>Балетске сцене</i> – А. Комаровски: <i>Концерт е-мол</i> – Ј. С. Бах: <i>Концерт а-мол</i> – Г. Б. Виоти: <i>Концерт оп. 23</i> – Д. Кабалеvски: <i>Омладински концерт</i>
Обавезни минимум програма: – дветрооктавне дурске или молске скале са разлагањима; – шест етида различите проблематике; – два комада различитог карактера; или варијације; – Први или други и трећи став концерта и два или сви ставови сонате
Јавни наступи – обавезна два јавна наступа током школске године.
Испитни програм/ Програм смотри 1. Једна скала кроз три октаве са разлагањима; 2. Две етиде са различитом проблематиком; 3. Један комад; 4. Први или други и трећи став концерта;
Кључни појмови садржаја: виолина, тон, интонација, слушање музике, певање, пицикато, свирање, музички бонтон.

План и програм наставе и учења за гудачке инструменте (виолина) према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни одсек / група:	Обавезни – класична музика / ГУДАЧКИ ИНСТРУМЕНТИ
Наставни предмет:	ВИОЛИНА
Циклус, разред,	други циклус: четврти, пети и шести
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Трајање школовања:	шест година
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на гудачком одсеку средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на гудачким инструментима, на нивоу основношколског знања и искуства.
Обавезни минимум:	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда виолине има минимум од 4 дурске двооктавне лествице у позицији са разлагањима по Грегоријану; 8 етида са различитом проблематиком; 4 комада различитог карактера; једна велика форма: став из концерта, концертина, сонате или тема с варијацијама.

	Ученик петог разреда виолине има минимум од 2 двооктавне дурске и молске лествице са разлагањима са променом позиција по Грегоријану; 8 етида различите проблематике; 2 комада различитог карактера; 1 велика форма: став из концерта или варијације. Ученик шестог разреда виолине има обавезни минимум: 5 лествица кроз 3 октаве са трозвучима; 6 етида; 4 комада и 2 велике форме.	
Годишњи испит:	У четвртм разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет: једна двооктавна лествица у позицији са разлагањима по Грегоријану. Две етиде са различитом проблематиком. Једна велика форма: став из концерта или тема с варијацијама. У петом разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет: Једна лествица кроз две октаве са променом позиција и разлагањима по Грегоријану. Две етиде са различитом проблематиком. Један став концерта У шестом разреду на годишњем испиту ученик виолине треба да одсвира напамет следеће: Једна лествица кроз три октаве са разлагањима по Грегоријану. Две етиде са различитом проблематиком. Један комад. Један став концерта.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА		
ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Даље усавршавање ефикасности извођачког апарата до постизања оптималног квалитета у односу на предиспозиције појединца Оспособљавање за самостално учење и вежбање	Збирке техничких вежби и етида различитих аутора: Волфарт: <i>60 етида, оп. 45</i>, Кајзер: <i>36 етида, оп. 20</i>, I свеска Грегоријан: Скале,Мазас: <i>Етиде оп. 36</i>, I свеска, Симић: <i>IV свеска</i>, Ф. Антал: IV свеска, И. Мардеровски: Избор етида Доцауер: 113 етида, Шома: Избор етида, Хрестоматија, С. Ли: Мелодијске етиде
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања.Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких,акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или	Мале форме у збиркама различитих аутораБакланова: Сонатина Бе-дур. Фортунатов: Млади виолиниста, II свеска. Хрестоматија за III–IVразред. Данкла: Варијације. Бакланова: Варијације. А. Комаровски: Варијације. О. Шевчик: Композиције за виолончело. Хрестоматија IV, V, VI

	певања Primavista Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	
--	---	--

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – ГИТАРА

План и програм наставе и учења за жичане инструменте (гитара) према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Одсек за класичну музику / ГИТАРА
Наставни предмет:	ГИТАРА
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Планирање наставе и учења – гитара:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.

Остваривање наставе и учења – гитара:	Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање. Музички материјал који се обрађује обухвата различите композиције, почев од најједноставнијих вежби (празне жице), па све до развијенијих цикличних и полифоних форми. Скале, вежбе или етиде морају бити саставни део свакога часа. Највећу важност у свирању техничких вежби треба дати развојности и правилној ритмизацији, па тек потом лепоти тона и брзини. Полифонија има задатак да развија музичку интелигенцију, меморију, да побољша слушне способности и развије осећај за стил. Разноврстан избор комада подстаћи ће машту, осећајност и темперамент. Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању. Када су у питању такмичења, препоручује се велика умереност и опрез. Мудар наставник неће допустити да ученичка мотивација временом постане искључиво такмичарски обојена, као и да сопствени рад вреднује бројем награда и признања које његови ученици освајају.
Праћење и вредновање наставе и учења – гитара:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.
ПРВИ РАЗРЕД – ГИТАРА	
Циљ учења:	Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и

	осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– именује делове гитаре и опише својим речима начин добијања тона; – демонстрира како се правилно седи и како се држи гитара; – наведе тонове празних жица на гитарии називе прстију десне руке; – изводи апојандо технику свирања десне руке; – самостално поставља прсте леве руке на врат гитаре у првој позицији; – изводи тирандо технику свирања десне руке; – користи истовремено прсте леве и десне руке; – разликује гласно и тихо свирање, као и споро и брзо свирање; – пева мелодије које свира; – свира двоглас, мелодија уз пратњу баса; – примењује елементе нотне писмености у свирању; – самостално свира кратке композиције напамет; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Делови инструмента и начин добијања тона. Правилно седење и држање инструмента. Празне жице и тонови ми, си, сол, ре, ла, ми. Називи прстију десне руке. Основни елементи нотне писмености- трајање нота. Апојандо техника свирања десне руке- свирање са наслоном. Тирандо техника свирања десне руке- чупкање. Ознаке за прсторед десне руке. Ознаке за прсторед леве руке. Техника леве руке - прва позиција. Двоглас, истовремено коришћење палца и прста. Извођење основне динамике (форте и пијано). Свирање у дуу (наставник – ученик или два ученика). Музички бонтон.
ЛИТЕРАТУРА Ј. Јовичић: Школа за гитару, I део Ј. Јовичић: Почетница за гитару М. Ђулијани: Техничке вежбе Хуберт Кепел: Техничке вежбе В. Андре: Збирка композиција за гитару Едо Ђуга: избор композиција Вера Огризовић: Збирка композиција Мој први концерт Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.		

Обавезни минимум програма: – четири лествице у првој позицији; – четири етиде; – три комада;		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре (на крају школске године): 1. Једна лествица; 2. Једна етида или краћа композиција одређених техничких захтева; 3. Две композиције по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: тон, техника, мелодија, музички бонтон.		
ДРУГИ РАЗРЕД – ГИТАРА		
Циљ учења:	Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно седи и држи гитару; – чита ноте на свим жицама, закључно са петом позицијом самостално или уз помоћ наставнока; – разликује ознаке за прсторед, празне жице и римске бројеве за поља; – користи обе технике свирања у десној руци, апојандо, тирандо; – чита нови нотни текст, уз помоћ наставника и проналази тонове задате композиције; – обликује једноставну музичку фразу на нивоу захтева; – примењује елементе нотне писмености у свирању; – демонстрира најједноставнију промену боје; – примењује основне смернице за извођење малог баре хвата уз помоћ наставника; – самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; – демонстрира правилан начин вежбања;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Примена нотне писмености на гитари. Технике свирања у десној руци - тирандо и апојандо. Поставка малог баре хвата. Ознаке прстореда – читање и примена. Динамика (форте, фортисимо, пијано, пијанисимо). Боја тона (ординаре, тасто, понтичело). Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале.

– свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		
ЛИТЕРАТУРА - Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, I и II део</i> - Вера Огризовић: Збирка композиција <i>Мој први концерт</i> - В. Андре: <i>Збирка композиција за класичну гитару</i> - Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> - Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> - М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> - Едо Ђуга: <i>избор композиција</i>		
Шири литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.		
Обавезни минимум програма: – четири лествице у првој позицији; – четири етиде; – три комада.		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре: 1. Једна лествица; 2. Једна етида; 3. Две композиције, по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон.		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – ГИТАРА		
Циљ учења:	Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно седи и држи гитару; – препозна све ноте на свим жицама, закључно са седмом позицијом самостално или уз помоћ наставника; – уз помоћ наставника чита нови нотни текст, проналази тонове задате композиције; – примењује задати прсторед;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за четврту, пету и седму позицију. Техника вибрата. Усавршавање технике десне руке, тирандо. Елементи музичке форме- двотакт, мотив. Динамика - форте, фортисимо, пијано, пијанисимо.

– примени основне смернице за правилно извођење вибрата; – изводи тирандо у једноставним акордским разлагањима уз већу стабилност десне руке; – уз помоћ наставника препозна и издвоји главну мелодију помоћу различите динамике и врсте удара; – самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног свирања; – примени знања о елементима музичке форме у интерпретацији композиције; – демонстрира правилан начин вежбања; – уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу динамике и боје тона; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон Скале и трозвучи Двооктавне скале -промена позиције и рада на ритмичким варијантама Лествични интервали
ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – М. Ђулијани: <i>Техничке вежбе</i> – Хуберт Кепел: <i>Техничке вежбе</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i> – Д. Богдановић: <i>Шест дечјих комада</i> – Едо Ђуга: <i>избор композиција</i> – Вера Огризовић: <i>Свирајте Баха</i> Шири литература по избору наставника, а у складу са захтевима програма.		
Обавезни минимум програма: – четири лествице – четири етиде; – три комада.		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: 1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста) 2. Једна етида; 3. Два комада		
Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон.		

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ГИТАРА

Циљ учења:	Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита ноте закључно са деветом позицијом уз помоћ наставника или самостално; – чита са листа једноставне композиције; – примени легато у свирању; – изводи једноставне украсе, горњи и доњи предудар; – примени основне смернице за правилно извођење великог баре хвата; – свира техником арпеђа; – уз помоћ наставника користи ознаке за агогику и карактер у композицијама које изводи; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – демонстрира правилан начин вежбања; – уз помоћ наставника тежи за постизањем музичког израза уз употребу артикулације, динамике и боје; – примењује елементе полифоније у извођењу; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Девета позиција. Упознавање са украсима. Вежбе за легато технику. Усавршавање арпеђа. Увођење у поставку великог баре хвата. Анализа композиције (назив и врста, облик, темпо, карактер). Музички израз. Ознаке: карактер, динамика, агогика. Увод у полифонију. Читање с листа. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Музички бонтон. Скале и трозвуци Скале кроз две октаве
ЛИТЕРАТУРА – Ј. Јовичић: <i>Школа за гитару, II део</i> – Х. Сагрерас: <i>Лекције за гитару</i> – В. Андре: <i>Збирка композиција за гитару</i>		

- Д. Богдановић: *Шест дејјих комада*
- Едо Ђуга: *избор композиција*
- М. Ђулијани: *120 арпџа, оп. 1*
- Хуберт Кеппел: *Техничке вежбе*
- Вера Огризовић: *Свирајте Баха*
- Ј. Дауленд: *Лаки комади*
- Ј. А. Логи: *Партита*
- Ф. Сор: *Етиде, оп. 31/1 и II*

Шира литература по избору наставника, а у складу са програмом.

Обавезни минимум програма:

- четири лествице у првој позицији;
- четири етиде;
- три комада.

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Испитни програм:

1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста)
2. Једна етида;
3. Два комада- један полифони

Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон.

ПЕТИ РАЗРЕД – ГИТАРА

Циљ учења:	Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– повеже стечено знање из основа музичке писмености са техничким процедурама на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; – чита са листа; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техничке вежбе за усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Веза између анализе облика и интерпретације дела. Музичко фразирање. Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Полифоне композиције – приступ и реализација. Читање с листа. Музички бонтон.

– самостално вежба поштујући процедуру; – примењује основне елементе полифоније у свирању; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи Скале кроз три октаве промена позиције, скокови за леву руку.
---	--	---

ЛИТЕРАТУРА

Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање са карактеристикама стила.

- Ј. Јовичић: Школа за гитару, II део
- Х. Сагрерас: Лекције за гитару
- В. Андре: Збирка композиција за гитару
- Герхард Швертбергер: Збирка композиција
- Едо Ђуга: избор композиција
- М. Ђулијани: 120 арпџа, оп. 1
- Хуберт Кепел: Техничке вежбе
- Вера Огризовић: Свирајте Баха
- Ј. Дауленд: Лаки комади
- Ј.А. Логи: Партита
- Ф. Сор: Етиде, оп. 31/I и III Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом.

Обавезни минимум програма:

- две лествице кроз три октаве ;
- четири етиде;
- три комада.

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Испитни програм:

1. Лествица са каденцом и интервалима (једна врста)
2. Једна етида;
3. Два комада- један полифони

Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон.

ШЕСТИ РАЗРЕД – ГИТАРА

Циљ учења:	Гитара је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита ноте до дванестог поља; – наштима гитару по слуху; – изводи природне флажолете, трилере, украсе; – изводи вештачке флажолете и пицicato; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – користи одговарајућа изражајна средства да би исказао различите емоције; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – самостално вежба поштујући процедуру; – примењује основне елементе полифоније у свирању; – свирањем у дуу примењује принцип узајамног слушања; – меморише дужи нотни текст; – чита са листа; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонови до XII поља. Природни и вештачки флажолети, трилери, украси, пицicato. Техничке вежбе: усавршавање легато технике, арпеђа, баре хвата. Анализа облика и интерпретација дела - сонатни облик. Музичко фразирање. Полифоне композиције – приступ и реализација. Штимовање. Меморисање нотног текста. Полифона композиција Свирање у дуу... (наставник – ученик или два ученика) Читање са листа. Скале и трозвучи Скале кроз три октаве Промена позиције, скокови за леву руку.
ЛИТЕРАТУРА Проширивање репертоара ренесансним, барокним или модерним композицијама уз упознавање карактеристика стила. - Ј. Јовичић: Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније - В. Андре: Збирка композиција за гитару - Ф. Карули: Сонате - М. Ђулијани: Сонатине - Ф. Сор и Сеговија: 20 етида - Вера Огризовић: Свирајте Баха - Едо Ђуга: избор композиција - Хуберт Кепел: техничке вежбе Шири литература по избору наставника, а у складу са програмом		
Обавезни минимум програма: – две лествице кроз три октаве ; – две етиде;		

— два комада;
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.
Испитни програм: 1. Једна трооктавна лествица 2. Једна етида; 3. Један став сонатине или сонате, свите или варијације 4. Један комад
Кључни појмови садржаја: боја тона, музичка фраза, баре хват, музички бонтон.

План и програм наставе и учења за жичане инструменте (гитара) према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни одсек:	Обавезни- класична музика/ ГИТАРА
Наставни предмет:	ГИТАРА
Циклус, разред,	други циклус: четврти, пети и шести
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Трајање школовања:	шест година
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на полиинструменталном одсеку инструмент гитара средње музичке школе, а истовремено за аматерско бављење свирањем на гитари, на нивоу основношколског знања и искуства.
Обавезни минимум:	На крају четвртог разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит, од 2лествице кроз три октаве, 4 етиде (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа), 3 композиције, по слободном избору. Ученик петог разреда мора савладати обавезан минимум од 2 лествице кроз три октаве са интервалима, 4 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 3 композиције, по слободном избору. Ученик шестог разреда мора савладати обавезан минимум од две лествице по слободном избору, 2 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 2 композиције, по слободном избору, 1 полифоне композиције, 1 соната или став из сонате и циклус варијација.
Годишњи испит:	У четвртом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), и једну композицију, по слободном избору. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), једну композицију, по

	слободном избору . У шестом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате, једну композицију, по слободном избору. На смотри која се одржава крајем првог полугодишта ученици сва три разреда треба да одсвирају једну скалу и једну виртуозну етиду.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА		
ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Даљи рад на употпуњавању стеченог знања. Рад на легатима за леву руку. Рад на промени позиције и скоковима за леву руку. Даљи рад на украсима – двоструки предудар, мордент, пратрилер. Рад на артикулацији и детаљна контрола трајања тонова. Вежбе за баре и вежбе за истезање. Рад на тремолотехници. Усавршавање украса – трилер. Рад на октавним флажолетима и на разним врстама ефеката (тамбора, пицката, ефекат добоша и др.). Рад на штимовању инструмента.	Ј. Јовичић: Школа за гитару II и III део В. Андре: Збирка композиција за гитару Х. Сагрерас: Лекције за гитару, М. Ђулијани: 120 арпеђа, оп. 1, Ф. Сор: Етиде, оп. 31/I и II Ј., А. Логи: Партита, Ј. Дауленд: Лаки комади, Д. Богдановић: Шест децјих комада Шира литература по избору наставника
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања <i>Prima vista</i> Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички	Ј. Јовичић: Школа за гитару, III, IV и V део – само делови предвиђени програмом и прилагођени способностима ученика Ј. Јовичић : Композиције на фолклорне теме Балкана и Шпаније В. Андре: Збирка композиција за гитару Ф. Карули: Сонате М. Ђулијани: Сонатине Ф. Сор и Сеговија: 20 етида Шира литература по избору наставника

	вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума.	
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско- мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу - у оквирма аматерске делатности, а, истовремено, довољног за наставак школовања.	

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – КЛАВИР

План и програм наставе и учења за инструменте са диркама (клавир) према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Класична музика / КЛАВИРСКИ ОДСЕК
Наставни предмет:	КЛАВИР
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Планирање наставе и учења – клавир:	Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план

	подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример, композицију. Припрема за час је специфична јер како је настава клавира индивидуална, тако је и припрема прилагођена сваком ученику појединачно. Индивидуални облик наставе пружа и могућност да час пође и сасвим другим путем од планираног, али наставник у планирању мора да води рачуна о предзнању ученика да би био сигуран да ученик може да прати и савлада постављене задатке. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.
Остваривање наставе и учења – клавир:	Имајући на уму комплексност и свеобухватност процеса наставе клавира као инструмента, активност наставника обухвата велику палету информација различите природе (техника свирања, неговање тона, процедуре вежбања, стилске одреднице о композитору, делу, облику у којем је написано, мелодијским, ритмичким, хармонским и контрапунктским појединостима које га карактеришу, емотивној, поетској, психолошкој или филозофској позадини његове уметничке представе и његовој естетској вредности) до практичних демонстрација (лично свирање на инструменту). За ученике је веома важно да наставника доживљавају и као музички ауторитет а не само као предавача са друге стране катедре. Избор композиција које носе у себи одређене техничке и музичке захтеве је од великог значаја за заинтересованост ученика и њихов напредак. То је нарочито важно за ученике првог циклуса, који тек освајају простор инструмента, а звучна слика која им се допада буди потребу да изнова истражују, вежбају и кроз то и напредују у техничком и музичком смислу. Сваки ученик је посебан и у том смислу наставник мора имати и његову ширу слику (породица, школа, окружење, лични капацитети...) како би оптимално избалансирао одговарајући програм који ће ученика довести до практичних вештина, а ове пак отворити пут за даље напредовање. Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, узрасту ученика, њиховим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима. Треба бити опрезан у избору тешких музичких дела којима ученици нису дорасли, јер се у том случају могу појавити проблеми који могу проузроковати и физичке повреде. Већ у другом циклусу, у складу са способностима ученика и стеченим музичким и техничким вештинама корисно је наставу обогатити камерном музиком. Свирањем у ансамблу они се уче међусобној музичкој подршци која подразумева активно слушање, неговање заједничке музичке идеје и прилагођавање свог извођачког

	хабитуса. Садржаји дају наставнику слободу да изабере оптималан програм у којем ће ученик моћи да одговори на све техничке захтеве истовремено уживајући у свирању. Препоручује се и заједничко музицирање наставника и ученика. На тај начин ученик се опушта у заједничком свирању и схвата музичку колегијалност без обзира на звање (ученик, професор). Наставник и родитељи морају бити главна карика у развоју личности ученика. Наставник ће обазривим, интроспективно - аналитичким приступом проблематици индивидуалног наставног процеса пажљиво штитити ученика од развојно погубног пројектовања сопствених амбиција или амбиција родитеља. Такмичења могу бити један од показатеља достигнућа ученика, али треба бити обазрив у избору такмичења и односу очекивања и реалног стања ученика. Веома је важно да ученици што чешће јавно свирају како би се ослободили страха од наступа као и да стекну навику посеђивања концерата уметничке музике и представа. Дискусијом о одслушаним делима и извођењем истих (примереном старосном добу ученика), ученици стичу увид у тумачења музичких дела, начине извођења, различите техничке приступе извођача, развијајући тако критичко мишљење, о сопственом и туђем извођењу које ће им помоћи у даљем развоју и напредовању. Ученицима треба помоћи у стварању радних навика и развијати им свест о неопходности свакодневног вежбања. Значајно је, такође подстицати их за самостално музичко изражавање и пратити развој њиховог музичког укуса, вешто утицати на њега и развијати критички однос пун поштовања према различитостима.
Праћење и вредновање наставе и учења – клавир:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Уколико је ученик на почетку године упознат са критеријумима оцењивања мања је вероватноћа да ће доћи до неспоразума или нејасног вредновања његовог залагања. Треба константно подстицати ученике на даље напредовање, али му и предочавати музичке тенденције и врхунска достигнућа. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.
ПРВИ РАЗРЕД – КЛАВИР	
Циљ учења:	Циљ учења предмета клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање

	моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима делове клавира и начин добијања тона на клавиру; – правилно седи за клавиrom; – изражајно пева, а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – опише својим речима појмове канон, имитација; – примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу музике; – користи уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиrom. Поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Неговање музичке меморије. Привикавање ученика на самоконтролу звука и схватање музичког облика. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Вежбе за гipкост зглоба (свирање интервала). Динамичке ознаке: пијано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: анданте, модерато, алегро. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остале ознаке на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола звука. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвучи Дурске скале по квинтном кругу

		(почевши од тона ЦЕ) до четири повисилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном смеру од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено –основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама.
ЛИТЕРАТУРА – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноа: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: <i>Оп. 599, оп. 139, I свеска</i> – Гњесина: <i>Клавирска абецеда</i> , избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i> , избор – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир Ниво А и Ниво Б</i> – М. Лили Петровић <i>Увођење у музику и свирање на клавиру са професором</i> – А. Артабаљевскаја <i>Први сусрет са музиком</i> – И друге композиције одговарајуће тежине		
Обавезни минимум програма: – лествице и трозвучи по програму – тридесет пет композиција – вежбе, етиде и разни комади.		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре на крају школске године: 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етидаили композиција виртуозних извођачких захтева; 3. Две композиције различитог карактера. Смотра на крају године не подлеже нумеричком начину оцењивања.		
Кључни појмови садржаја: клавир, тон, слушање, динамика, темпо		
ДРУГИ РАЗРЕД – КЛАВИР		
Циљ учења:	Циљ учења предмета клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; – опише својим речима и одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; – препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; – користи педал у делима једноставније фактуре; – уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; – чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецопијано, фортисимо, мецофорте; – јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; – самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; – развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; – свира са наставником или другим учеником дела за клавир четвороручно; – самостално, изражајно свира композиције напамет; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Технички и музички захтеви Повезивање прсторедних група навише и наниже (развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида). Вежбе за гипкост зглоба шаке кроз свирање интрвала. Вежбе за легато свирање. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано. Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Свирање четвороручно. Скале и трозвуци Молске скале по квинтном кругу до четири повисилице (почевши од тона А) у осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозвуци, разложено и истовремено, у размаку две октаве –завршетак секстакордом.

извођењу музике.

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: *Клавирска читанка* за други разред
- М. Лили Петровић *Школица за клавир Ниво Ц*
- М. Лили Петровић
Канон за почетнике
- Диверноа: *Оп. 176*
- Лемоан: *Дечије етиде оп. 37*
- Гњесина: *Мале етиде*, I део
- Беренс: *Оп. 70*
- Черни: *Оп. 139, 24 етиде*
- М. Живковић: *Међумурје мало, Текла вода Карашица*
- Лаковицкаја: *Редакција зборника полифоних композиција*
(Хендл, Корели, Кригер и други)
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*, избор лакших
- Хендл: *Избор композиција у редакцији Јеле Кршић*
- *Избор сонатина*: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине
- Збирка „Наши композитори за младе пијанисте”
- З. Христић: *Тачкице*
- Р. Петровић: *Игра, Украјинска игра*
- С. Хофман: *Две басне*
- Б. Предић: *Прича моје лутке*
- М. Тајчевић: *За мале*
- В. Миланковић: *Дечје приче, 25 мијатура* за I и II разред
- Избор лакших композиција (Просвета, Београд)
- Шуман: *Оп. 68*
- Гречанинов: *Оп. 99*
- Гедике: *Оп. 36*
- Гурлит: *Оп. 82*
- Раули: *Оп. 36 и 37*
- Б. Барток: *За децу – Клавирска музика за почетнике, Микрокосмос I*, избор
- Мајкапар: *24 лаке композиције оп. 16*
- Кабалеvски: *Оп. 30*
- Скот: *Кутија играчака*
- И друге композиције одговарајуће тежине

Композиције за свирање четвороручно – Избор из Почетне школе Јеле Кршић. – Избор из школа Николајева и Соколова. – Дијабели: <i>Мелодијске вежбе оп. 149</i> – Дијабели: <i>Сонатине оп. 24</i> – Дијабели: <i>Оп. 163</i> – И друге композиције одговарајуће тежине		
Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева); – две полифоне композиције; – Два става из различитих сонатина (сонате) или један став сонатине (сонате) и варијације.		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред Програм смотре на крају школске године: 1. Једна етида или композиција виртуозних извођачких захтева; 2. Две композиције по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: слушање, динамика, карактер, педал		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – КЛАВИР		
Циљ учења:	Циљ учења предмета клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојеноуз помоћ наставника; – јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; – транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; – примени више динамичких нијанси у свирању; – негује културу тона; – објасни својим речима	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Даљи рад на техници зглоба кроз свирање интервала до квинте. Техничке вежбе са ритмичким варијантама и хроматским транспозицијама. Шире нијансирање у динамици, истицање мелодије и

значења термина музичке форме и конструкције дела; – свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; – свесно користи директан и синкопирани педал; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; – препознаје музичке елементе у свирању других клавириста; свира у дуу са наставником или са другим учеником.		диференцирање десне и леве руке. Детаљнија анализа облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохвата, истицање гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Свирање у дуу. Техничке вежбе Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију. Скале и трозвучи Дурске скале по квартном кругу до четири предзнака (почевши од тона ЕФ) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно.
---	--	--

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка за трећи разред*
 - Лемоан: *Дечје етиде оп. 37*
 - Черни: *Оп. 849, избор*
 - Бертини: *25 етида оп. 100, избор*
 - Диверноа *оп. 176*
 - Гедике: *Оп. 32 и 47, број 5, 6 и 8*
 - Лак: *Оп. 172*
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*
 - Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми*
 - Јела Кршић: *Клавирска вежбанка, избор*
 - Иванов – Радкевич: *Осам полифоних двогласних комада, избор*
 - Хендл: *Избор композиција, у редакцији Јеле Кршић*

- Педагошки репертоар за децу – Кригер, Кунау, Пахелбел, Фишер, Фробергер
- Друге композиције одговарајуће тежине.
- Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине.
- Гњесина: *Тема и шест малих варијација*
- Кабалевски оп. 51: Варијације Еф-дур
- Сорокин: Тама са варијацијама а-мол
- Кулау: *Варијације Ге-дур*
- Кршић и Шишмановић: Збирка Наши композитори за младе пијанисте
- Логар, Рајичић и Илић: *За мале клавиристе*
- Рајичић: *Дечја збирка*, избор
- Тајчевић: *Дјеци и I мала свита*
- Душан Радић: Рондино
- Лотка-Калински: *Међумурје мало*
- Шкерјанц: *24 прелудијума*, избор лакших
- Р. Мац: *Стара ура игра полку*
- Чајковски: *Албум за младе*, оп. 39, избор
- Шуман: *Албум за младе*, оп. 68, избор
- Б. Барток: *Деци, Микрокосос II*
- Гречанинов: *Дечја књига оп. 98*
- О. Шин: *Од јутра до сумрака*
- Шите: *Из веселог дечјег доба*, избор
- Хајдн: *Мале игре*, избор
- Моцарт: *14 дечјих композиција*
- Скот: *Животиње*, избор
- Сарауер: *Слике из дечјег доба*
- Хачатуријан: *Андантино*
- Лутославски: *12 малих комада*
- Мајкапар оп. 33: *Минијатуре*
- Вилалобос: *Изабрани лаки комади*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*, избор
- Раули: *19 малих комада*, избор
- Поцоли: *Мали комади*
- И друге композиције одговарајуће тежине

Композиције за свирање четвороручно

- Дијабели: *Две сонатине*.
- Стравински: *Пет малих комада*.
- Беренс: Мелодијске вежбе.
- Ржиковски: *Од ступња ступњу, Сонатина*, оп. 79.
- Бинг: *Из дечјег света*.
- И друге композиције одговарајуће тежине

Обавезни минимум програма:

- лествице и акорди по програму;
- десет композиција по слободном избору од чега обавезно 5 виртуозног карактера (етиде или композиције виртуозних захтева);
- две полифоне композиције;
- Два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине

(сонате) или два циклуса варијација;
– једна композиција за четвороручно свирање.

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред.

Испитни програм:

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине или варијације;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: трилер, двоглас, синкопирани педал, клавирски дуо, полифонија

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – КЛАВИР

Циљ учења:	Циљ учења предмета клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Изграђивање технике двогласа у полифоним композицијама. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Украси – двоструки предудар, групето, трилер. Читање с листа лакших композиција. Свирање у клавирском дуу.

врсте трилера; – негује културу тона кроз критичко слушање свог и туђег свирања; – свирањем у клавијирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи Молске скале по квартном кругу (почевши од тона ДЕ) до пет предзнака кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.
---	--	--

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: *Клавијрска хрестоматија за IV разред*
- Беренс: *Оп. 61*, I и II свеска, избор од бројева 2, 3, 8, 10, 13, 15, 16, 19 и 21
- Черни: *Оп. 849*, избор од бројева 13, 15, 25 и 26
- Черни: *Оп. 299*, I и II свеска, избор од бројева 1, 2, 4, 5, 8, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18 и 20
- Хелер: *Етиде I и II свеска, оп. 47*, сизбор
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми (6 и 12)*, избор
- Хендл: *Избор композиција*, у редакцији Јеле Кршић
- Глинка: *Четири двогласне фуге*
- Мјасковски оп. 78: *Двогласне фуге де-мол и ге-мол*
- Друге полифоне композиције.
- Хајдн: *Сонатине и сонате*
- Моцарт: *Бечке сонатине*
- Кулау: *Сонатине* – теже
- Клементи: *Сонатине*
- Бетовен: *Сонатина оп. 49, Ге-дур*
- Кабалевски: *Варијације де-мол на словачку тему*

- Николајев: *Мале варијације у класичном стилу*
- Мајкапар: *Варијације на руску тему оп. 8*
- Бетовен: *Варијације Еф-дур на швајцарску тему*
- Друге варијације по избору.
- Рајичић: *Свита де-мол, Мала клавирска свита*
- Ј. Бандур: *Успаванка*
- М. Тајчевић: *Дјеци, II мала свита*
- Наши композитори за младе пијанисте.
- Лотка-Калински: *Стари далматински плесови*
- Козина: *Дивертимента*
- Готовац: *Минијатуре*
- Григ: *Лирски комади, избор*
- Кабалевски: *Дечје композиције, избор*
- Черепњин: *Десет веселих комада, избор*
- Гречанинов: *Оп. 99 – 119, 123, 127, избор*
- Шуман: *Албум за младе, избор, Сонатина Ге-дур*
- Прокофјев: *Музика за децу*
- Дворжак: *Два бисера*
- Мусоргски: *Суза*
- Кулак: *Дечји живот*
- Шостакович: *Игра лутака, избор*
- Карганов: *Албум за младе, оп. 21, избор*
- Пахуљски: *Прелудијум це-мол*
- Глијер *оп. 31: Дванаест лаких комада*
- Скарлати: *Пет лаких комада*
- Драгон: *Минијатуре*
- Кодаљ: *Дечје игре*
- Бетовен: *За Елизу*
- И друге композиције одговарајуће тежине

Композиције за свирање четвороручно

- Вебер: *Тема с варијацијама Ге-дур оп. 10, Шест лаких комада*
- Ј. К. Бах: *Рондо Еф-дур*
- Шуман: *Оригинални четвороручни комади оп. 85*
- Шуберт: *Варијације е-мол оп. 10*
- Шите: *Шпанске ноћи оп. 144*
- Бертини: *25 етида оп. 97*
- Дијабели: *Соната оп. 73*

– Ржиковски: <i>Албум за младе оп. 22</i> И друге композиције одговарајуће тежине.		
Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине (сонате) или варијације; 4. Једна композиција по слободном избору.		
Кључни појмови садржаја: диференцијација, динамичка лествица, арпеђо, транспонованье		
ПЕТИ РАЗРЕД – КЛАВИР		
Циљ учења:	Циљ учења предмета клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени динамичке нијансе и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – негује културу тона;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање и усавршавање сложених техничких захтева (техника скокова), припрема за свирање октава, тремола... Ознаке за динамику са свим ступњевима у диференцирању јачине свирања, употреба више термина за брзину. Полиритмија – решавање основних проблема. Детаљнији рад на елементима полифоније – глас, тема,

– појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију музичког дела (изражајно свира); – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – критички прати сопствени развој; – свирањем у клавирском дуу примени принцип узајамног слушања и сарадње; – користи носиоце звука за слушање музике; – препознаје музичке елементе у свирању других; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		имитација, одговор, инверзија, инвенција ... Увођење ученика у самосталност у погледу примене прстореда и других дисциплина, као и оспособљавање ученика да сагледа тешкоће и сам нађе средства и начин да их реши. Свирање у клавирском дуу. Скале и трозвучи Шест дурских и шест молских скала у размаку октаве по избору, у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве. Хроматске скале у паралелном кретању кроз четири октаве, у шеснаестинама. Велико разлагање трозвука (арпеђо) кроз четири октаве, у осминама, паралелно. – Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда (арпеђо), кроз четири октаве у осминама.
---	--	--

ЛИТЕРАТУРА

- Черни: *Оп. 299*, III и IV свеска, избор од 21, 22, 24, 25, 27, 29, 31, 33, 35, 36, 38 и 40
- Крамер и Билор: *Етиде I* свеска, избор од 1, 2, 6, 8, 10 и 11
- Кршић и Ранковић: *Збирка за савлађивање техничких проблема I и II* свеска
- Беренс: *Оп. 61*, III и IV свеска, избор
- Лешхорн: *Оп. 38I* и II свеска, избор
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми*
- Ј. С. Бах: *Двогласне инвенције*
- Хендл: *Избор композиција*
- Јасковски: *У старом стилу, оп. 43*
- Хајдн: *Де-дур, Бе-дур и А-дур*
- Хајдн: *Прва свеска А-дур бр. 5, Е-дур бр. 4. Це-дур бр. 2, Ге-дур бр. 1, Ге-дур бр. 8.* (редакција Раух)
- Моцарт: *Це-дур KV 545, Еф-дур без ознаке, Де-дур KV 283, Ес-дур KV 282*
- Бетовен: *Соната ге-мол оп. 49* и друге сонате

– Беговен: *Шест варијација Ге-дур „Нел кор пју нон ми сенто“*

– Хајдн: *Избор оригиналних композиција*

– Вебер: *Анданте с варијацијама оп. 3*

– Кабалевски: *Лаке варијације бр. 3 и 4, оп. 51*

– Лукомски: *Варијације еф-мол*

– Сорокин: *Песма са варијацијама*

– Беркович: *Варијације*

Друге варијације одговарајуће тежине.

– С. Рајичић: *Мала свита*

– Славенски: *Игре и песме са Балкана I и II свеска, избор лакших*

– В. Мокрањац: *Мала свита*

– Кромбхолц: *Дан емпромпти*

– Кршић и Шишмановић: *Наши композитори за младе пијанисте*

– Логар: *Два менуета*

Друга дела одговарајуће тежине.

– Менделсон: *Песме без речи, избор*

– Григ: *Лирски комади, избор*

– Шуберт: *Два скерца*

– Прокофјев: *Музика за децу*

– Дебиси: *Мали црнац*

– Дусик: *Матине*

– Мартину: *Лутке, избор лакших*

– Душкин: *Краљ вилењака, Вашар*

– Грациоли: *Соната Ге-дур*

– Чимароза: *Сонате, избор*

– Кабалевски: *Оп. 27*

– Лутославски: *Народне мелодије*

– Б. Барток: *За децу, Микрокосмос III и IV свеска*

– Пинтарић и Станковић: *Композиције за клавир, избор*

– Лотка-Калински: *Мала балканска свита, Сонатина in F*

– И друге композиције одговарајуће тежине

Композиције за свирање четвороручно

– Рајнеке: *Оп. 24, Варијације на Бахову сарабанду*

– Моцарт: *Оригиналне четвороручне композиције – сонате Де-дур, Бе-дур, Еф-дур, Це-дур, – Фантазија еф-мол*

– Шуберт: *Оригиналне четвороручне композиције – соната це-мол*

– Мушковски: <i>Оп. 23</i> – Јенсен: <i>Оп. 45</i> – Дворжак: <i>Багателе оп. 47</i> – Ферстер: <i>Виола адората, Роса мистика</i> – Ј. К. Бах: <i>Соната Еф-дур</i> – Ј. К. Бах: <i>Мали комади</i> – Шуман: <i>12 комада за клавир оп. 85</i> – И друге композиције одговарајуће тежине	
Обавезни минимум програма: – лествице и акорди по програму; – десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде); – две полифоне композиције; – два става из различитих сонатина (соната) или варијације и један став сонатине (сонате) или два циклуса варијација; – једна композиција за четвороручно свирање.	
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.	
Смотра (на крају првог полугодишта): 1. једна лествица по избору из програма предвиђеног за овај разред 2. једна виртуозна етида Испитни програм (на крају школске године): 1. Једна етида; 2. Једна полифона композиција; 3. Један став сонатине (сонате) или варијације; 4. Једна композиција по слободном избору.	
Кључни појмови садржаја: динамичко нијансирање, изражајност, скокови, тремоло	
ШЕСТИ РАЗРЕД – КЛАВИР	
Циљ учења:	Циљ учења предмета клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита и свира течно с листа са обе руке; – повеже знање из теорије музике са елементима интерпретације; – препозна период настанка одређене композиције; – спретно изведе технички захтевније композиције; – самостално хармонизује једноставни тематски материјал; – појасни конструкцију дела и да објасни значења термина музичке форме; – својим речима објасни и користи одговарајуће врсте меморије; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и музичку освешћеност; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој и самостално опредељује средства за његово побољшање; – самостално вежба по плану који је утврдио – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи носиоце звука за слушање музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање технике у смислу хитрине прстију и издржљивост, ритмичке стабилности, кантилене, јасне хармонизације. Течно извођење технички сложенијих композиција са поштовањем свих задатих параметара. Вођење техничког и музичког развоја ученика као нераздвојне целине. Технике свирања удвојених интервала: терце, октаве. Врсте меморије – фотографска, аудитивна, меморија прстију, ради сигурнијег учења напамет. Основни појмови и стилови у вези с композицијама које се изводе – динамика, фраза, израз, темпо, агогика и остали елементи интерпретације као одлике стилских периода: барок, класицизам, XX век. Једноставније импровизације пратње, свирање каденци. Скале и трозвучи Шест дурских и шест молских лествица које нису рађене у петом разреду у размаку октаве у паралелном и супротном кретању, у шеснаестинама, кроз четири октаве. Хроматске лествице у размаку октаве паралелно, у шеснаестинама кроз четири октаве. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у паралелном кретању кроз четири октаве у шеснаестинама. Велико разлагање доминантног и умањеног септакорда, кроз четири октаве паралелно у шеснаестинама.

ЛИТЕРАТУРА

- Черни: *Оп.* 299, III и IV свеска, теже
 - Черни: *Оп.* 740, I и II свеска, избор 1, 2, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 13, 14, 17, 21 и 23
 - Крамер и Биров: *Етиде* I и II свеска, избор од 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24 и 30
 - Бил: *Октавне етиде* – лакше
 - Лешхорн: *Етиде оп.* 66, бр. 11, 15, 17, 24 и 28
 - Мошковски: *Етиде оп.* 18, бр. 3, 8, 10 и 11
 - Рутхард: *Етиде за трилер оп.* 40
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Двогласне инвенције, Трогласне инвенције*, избор
 - Ј. С. Бах: *Француске свите* – лакше, поједини ставови
 - Хендл: *Избор композиција за клавир*
 - Хајдн: *Еф-дур бр. 10, Де-дур бр. 17, е-мол бр. 14, Де-дур бр. 16, Де-дур бр. 3, Цис-мол* (редакција Раух)
 - Моцарт: *Еф-дур KV 280, Це-дур KV 330, Це-дур KV 309, Еф-дур KV 332, Бе-дур KV 333, Де-дур KV 311, Бе-дур KV 570, А-дур KV 331, Ес-дур KV 282, Ге-дур KV 283.*
 - Бетовен: *Варијације Ге-дур* на оригиналну тему
 - Беркович: *Варијације на тему Паганинија, Варијације на руску тему*
 - Кабалевски: *Лаке варијације Бе-дур оп.* 40
 - Бетовен: *Рондо Це-дур, Багателе оп.* 33, *Екосезе*
 - Моцарт: *Рондо Де-дур, Фантазија де-мол*
 - Хендл: *Концерт Еф-дур*, I став
 - Ј. Кр. Бах: *Концер Де-дур, Бе-дур* I став
- Друге варијације одговарајуће тежине.
- Тајчевић: *Српске игре*
 - М. Логар: *Композиције за клавир II и III свеска*
 - Д. Деспић: *Сонатина in F*
 - Наши композитори за младе пијанисте, избор.
 - Ј. Славенски: *Игре и песме са Балкана*
 - З. Јовановић: *Минијатуре за клавир I и II свеска, Бела сонатина, Црна сонатина, Мини кончертино, Дечји кончертино*
 - Шулек: *Музика за малишане*
 - Кунц: *Младо лишће*, избор
 - Шкерјанц: *12 варијација без теме*
 - Дакен: *Кукавица, Ласта*
 - Рамо: *Тамбурен, Два ригодона*
 - Менделсон: *Песме без речи*
 - Шуман: *Албум за младе*, избор,

- Григ: *Лирски комади III и IV свеска*, избор
- Шуберт: *Два скерца, Музички тренуци еф-мол и цис-мол*
- Турина: *Минијатуре*
- Северак: *На одмору*
- Черепњин: *Багателе*
- Гречанинов: *Пастели оп. 31 свеска*
- Глинка: *Тарантела*
- Ибер: *Истуар*, избор
- Казела: *11 децјих комада*, избор
- Галупи: *Сонате*, избор
- Чимароза: *Сонате*, избор
- Ј. К. Бах: *Сонате*
- Регер: *10 малих комада оп. 44*
- Хачатуријан: *Дечји албум*, избор
- Чајковски: *Годишња доба*, избор лакших
- Бородин: *Мала свита*
- Дворжак: *Силуете оп. 8*
- Дворжак: *Валцери оп. 54*, избор
- Збирка клавирских композиција од XI века до данас: I, II и III свеска (редакција Ружице Ранковић), избор
- Музика преткласичара, Музика класичара, Музика за клавир, (редакција Вере Богдановић), избор
- 100 година музике за клавир: I, II, III и IV свеска (редакција Миланке Мишевић), избор
- Лутке у клавирској музици XX века (редакција Миланке Мишевић), избор
- И друге композиције одговарајуће тежине

Композиције за свирање четвороручно

- Шуберт: *Оригиналне четвороручне композиције*
- Шуман: *Оп. 66*
- Стравински: *Три лака комада*
- Моцарт: *Оригиналне четвороручне композиције*
- Бетовен: *Пет лаких комада за четири руке*
- Равел: *Моја мајка гуска*
- Респиги: *Шест малих комада*
- Казела: *Пунацетио*
- Сметана: *Рондо за два клавира – осморучно* (избор)
- И друге композиције одговарајуће тежине

Обавезни минимум програма:

- шест дурских и шест молских лествица и акорди по програму;
- десет композиција по слободном избору од чега обавезно пет виртуозног карактера (етиде и композиције виртуозних захтева);
 - две полифоне композиције;
 - два прва става из различитих соната
 - једна композиција домаћег аутора.

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Смотра (на крају првог полугодишта):

1. једна лествица по слободном избору из програма предвиђеног за овај разред
2. једна виртуозна етида

Испитни програм (на крају школске године):

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Први став сонате;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: хармонизација, импровизација, каденца.

План и програм наставе и учења за инструменте са диркама (клавир) према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни одсек / група:	Обавезни- класична музика/ КЛАВИР
Наставни предмет:	КЛАВИР
Циклус, разред,	други циклус: четврти, пети и шести
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Трајање школовања:	шест година
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на клавирском одсеку средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављењесвирањем на клавиру, на нивоу основношколског знања и искуства.
Обавезни минимум:	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда клавира мора савладати обавезан минимум од 4 лествице са трозвучима и 6 четворозвука, 4 етиде (или композиција виртуозних извођачких тешкоћа), 4 композиције, по слободном избору, 3 полифоне композиције и 1 цела сонатина и став из сонатине или циклус варијација. Ученик петог разреда клавира мора савладати обавезан минимум од 5 лествица са трозвучима, 6 четворозвука, 4 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 4 композиције, по слободном избору, 3 полифоне композиције, 1 цела соната или став из сонате и циклус варијација и 1 композиција домаћег аутора.

	Ученик шестог разреда мора савладати обавезан минимум од лествица по слободном избору, 4 етиде (или композиције виртуозних извођачких тешкоћа), 4 композиције, по слободном избору, 3 полифоне композиције, 1 соната или став из сонате и циклус варијација и 1 композиција домаћег аутора.
Годишњи испит:	У четвртном разреду на годишњем испиту ученик клавира треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате и једну композицију, по слободном избору. У петом разреду на годишњем испиту ученик клавира треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате, једну композицију, по слободном избору и једну композицију домаћег аутора. У шестом разреду на годишњем испиту ученик клавира треба да одсвира: Једну полифону композицију, једну етиду (или композицију виртуозних извођачких тешкоћа), један став из сонате, једну композицију, по слободном избору и једну композицију домаћег аутора. На смотри која се одржава крајем првог полугодишта ученици сва три разреда треба да одсвирају једну скалу и једну виртуозну етиду.

НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА

ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература
ИНСТРУМЕН- ТАЛНИ РАЗВОЈ	Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивања свих врста техничких тешкоћа (у варијантама прилагођеним индивидуалним могућностима ученика) с посебним нагласком на даљем савлађивању „Брзо- дуго-гласно-јасно” начина свирања, у сврху постизања вишег ступња виртуозитета.	ЕТИДЕ И КОМПОЗИЦИЈЕ ВИРТУОЗНИХ ИЗВОЂАЧКИХ ТЕШКОЋА: – Беренс: <i>Етиде</i>, оп. 61, – Черни: <i>Етиде</i>, оп. 849, оп. 299 и оп. 740 – Хелер: <i>Етиде</i>, оп. 47, – Крамер и Билов, – Етиде Лешхорн: <i>Етиде</i> оп. 38 и оп. 66, – Мошковски: <i>Етиде</i>, оп. 18. Друге етиде сличних извођачких тешкоћа.

МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије подстицајним разговорима поједностављеног садржаја, примереног учениковом узрасту као и указивањем на аналогije међу уметничким вредностима дела из разних области уметничког изражавања. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања <i>Prima vista</i> Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума	КОМПОЗИЦИЈЕ МАЛЕ ФОРМЕ: – Шопен: <i>Ноктурна у це-молу и цис-молу, оп. постх. и Полонеза у ге-молу, оп. постх.</i> – Шуман: <i>Албум за младеж, оп. 68.</i> – Григ: <i>Лирски комади.</i> – Кабалевски: <i>Дечје композиције.</i> – Гречанинов: <i>Оп. 99, Оп. 119, Оп. 123, Оп. 127,</i> – Шостакович: <i>Игре лутака. Казела: 11 дечјих комада.</i> – Барток: <i>Микрокосмос, III и IV свеска.</i> – Бах: <i>Мали прелудијуми, Двогласне инвенције, трогласне инвенције и поједини ставови из Француских свита.</i> – Менделсон: <i>Песме без речи.</i> – Шуберт: <i>Два скерца</i> – Прокофјев: <i>Музика за децу и друга дела сличне извођачке тежине.</i>
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Интензивирање рада на развоју активности унутрашњег и спољашњег слуха употребом примера дијатонских и једноставних хроматских хармонско-мелодијских образаца, савлађивањем вештине њиховог репродуковања на инструменту и стицањем сложенијег искуства у импровизовању пратње за певачку, гудачку или дувачку деоницу – функционалног у оквирма аматерске делатности, а, истовремено, довољног за евентуалан наставак школовања у средњој музичкој школи.	КОМПОЗИЦИЈЕ ВЕЛИКЕ ФОРМЕ: – Моцарт: <i>Бечке сонатине.</i> – Бетовен: <i>Соната оп. 49, бр. 2, Ге-дур. Хајдн: Сонате по избору.</i> – Моцарт: <i>Соната Це-дур, КВ 545, Соната Ес-дур, КВ 282.</i> Бетовен: <i>Соната оп. 49, бр. 1, ге-мол. Сонате WoO 47 (Ес-дур, еф-мол и Де-дур), оп. 79.</i> – Шуман: <i>Соната оп. 118, бр. 2, Де-дур.</i> – Моцарт: <i>Сонате у Це-дуру (КВ 309 и КВ 330), у Еф-дуру (КВ 280 и КВ 332).</i> – Кабалевски: <i>Варијације у Бе-дуру, оп. 40.</i> – Беркович: <i>Варијације на Паганинијеву тему и др. Сонате и варијације сличне извођачке тежине.</i>

План и програм наставе и учења за инструменте са диркама (хармоника) према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Обавезни- одсек за класичну музику / ХАРМОНИКА
Наставни предмет:	ХАРМОНИКА
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Планирање наставе и учења – хармоника:	Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. <i>Годишњим планом</i> се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. <i>Оперативни план</i> подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. <i>Припрема за час</i> је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.
Остваривање наставе и учења – хармоника:	Предности индивидуалне наставу треба максимално искористити у раду са ученицима. Имајући у виду психо-физичке и музичке способности као и сазнајне капацитете сваког ученика, његово породично окружење и све остале чиниоце у образовно васпитном процесу, сваком ученику понаособ треба прилагодити програмске захтеве и приступ настави и учењу. Све захтеве треба остваривати кроз мањи или већи број једноставнијих па сложенијих примера, у зависности од могућности ученика. Техничку поставку треба развијати кроз техничке елементе лествица и акорада, етида, вежби. Рад на техници меха треба прилагодити одређеној артикулацији, стилу и комплетном музичком изражавању, адекватно узрасту ученика. Кроз композиције старих мајстора ученика треба упознати са стилем и припремити за полифонију. Разни комади и цикличне форме су важни за развој музичког размишљања, фразирања и концентрације код ученика. Регистре треба правилно употребити у односу на музичке и техничке захтеве. Стално треба радити на квалитету тона, ритмичко-метричкој стабилности, меморији, динамици, агогичи. Ученицима треба помоћи у планирању вежбања уз развијање одговорног односа према начину рада и поштовању процедура у стицању техничких вештина. Учити их истрајности и упорности

	развијати осетљивост и сензибилност у интерпретацији музичких дела.	
Праћење и вредновање наставе и учења – хармоника:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
ПРВИ РАЗРЕД – ХАРМОНИКА		
Циљ учења:	Циљ учења предмета хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике хармонике и начин добијања тона; – правилно седи и држи инструмент; – правилно поставља руке на обе клавијатуре; – правилно води и мења мех; – примени основне елементе нотне писмености, чита виолински и бас кључ; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, акценте, понављање; – примени означену артикулацију и обликује фразу; – употреби регистре у циљу промене боје и висине тона; – самостално свира соло	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Седење и држање инструмента. Поставка леве и десне руке. Мех. Виолински и бас кључ. Основне ознаке. Артикулација. Регистри. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу.

кратке композиције напамет; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Ф-дур (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано)
ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 1.разред основне музичке школе</i> (уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i> ; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i> ; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику</i> , 1.свеска; – А. Факин: <i>Школа за хармонику</i> , 1.свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i> , 1.свеска; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i> , 1.свеска;		
Обавезни минимум програма: – Це-дур, Ге-дур, лествице (паралелно у четвртинама, трозвук-мало разлагање и симултано); – тридесет техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); осам комада, песмица;		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Смотра: 1.Једна лествица; 2.Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева); 3.Две композиције, по слободном избору;		
Кључни појмови садржаја: хармоника, тон, музичка фраза, нотне вредности, јавни наступи.		
ДРУГИ РАЗРЕД – ХАРМОНИКА		
Циљ учења:	Циљ учења предмета хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– одсвира мотив и реченицу уз јасно диференцирање мелодије од пратње; – свира шеснаестине, пунктиране осмине и триоле; – примени основне елементе динамичког нијансирања; – свира хармонске интервале и легато помоћу заједничког тона; – уједначи технику леве и десне руке; – свира у тактовима 4/8, 2/2, 3/2, 4/2; – примени ознаке за темпо: алегро, андантино, адађо, ленто; – изводи једноставнија мелодијска кретања на обе клавијатуре, као увод у полифонију; – примени акцентирање тона мехом; – користи све регистре који су на располагању; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Мотив и реченица. Шеснаестина, пунктирана осмина и триоле. Динамичко нијансирање - пиано, мецопиано, мецофорте, форте, крешендо и декрешендо. Легато и интервали. Техника леве и десне руке. Врсте такта: 4/8, 2/2, 3/2, 4/2. Нове ознаке за темпо. Мелодијска кретања. Акцентирање мехом. Регистри. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвуци: Це-дур, Ге-дур, Де-дур, Еф-дур и упознавање са а-мол лествицом (дурске паралелно у четвртинама и осминама; Трозвук, мало разлагање и симултано; молска лествица паралелно у четвртинама; трозвук мало разлагање и симултано)
ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 2.разред основне музичке школе</i>(учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику</i>, 2.свеска; – А.Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 2.свеска; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 1.свеска;		

М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i> , 1.свеска;		
Обавезни минимум програма:		
– лествице и трозвучи по програму; – петнаест техничких вежби-етида (са различитим техничким захтевима); - шест композиција различитих епоха и садржаја;		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Смотра:		
1.Једна лествица;		
2.Једна етида (или композиција виртуозних извођачких захтева);		
3.Једна полифона композиција;		
3.Једна композиција, по слободном избору;		
Кључни појмови садржаја: тон, нотне вредности, такт, техника, регистри, јавни наступи.		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – ХАРМОНИКА		
Циљ учења:	Циљ учења предмета хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– испољи техничку спретност леве и десне руке; – свира хармонске интервале са подметањем и пребацивањем прстијудесне руке; – примени репетицију тона десном и левом руком са разним комбинацијама прстореда; – примени украсе; – примени динамичко нијансирање; – примени регистре у односу	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника леве и десне руке. Свирање подметањем и пребацивањем прстију. Репетиција тона. Украси: дуги и кратки предудар, мордент, пралтрилер и краћи трилер. Динамичко нијансирање. Регистри.

на стил и карактер композиције; – примени знања из музичких облика при тумачењу нотног текста; – меморише музички текст; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Музички облици. Музичка меморија. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвици Дурске и молске скале до три предзнака паралелно у четвртинама, осминама и шеснестинама, трозвук-мало разлагање и симултано
ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 3.разред основне музичке школе(уџбеник)</i>; – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Школа за хармонику, 3.свеска</i>; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 3.и 4.разред- 1. и 2. свеска</i>; – А.Факин: <i>Школа за хармонику, 2.свеска</i>; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, 2.свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, 2.свеска</i>;		
Обавезни минимум програма: – лествице по програму; – десет техничких вежби-етида; - пет композиција различитих епоха и садржаја;		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Смотра(на крају првог полугодишта): -две композиције по слободном избору; Испит: 1.Једна лествица; 2.Једна етида;		

3.Једна полифона композиција;

4.Једна композиција по слободном избору;

Кључни појмови садржаја: музички облици, меморија, техника, артикулација, динамика, јавни наступи.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ХАРМОНИКА

Циљ учења:	Циљ учења предмета хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– испољи техничку спретност десне и леве руке при свирању композиције са елементима полифоније; – примени различите прстореде при свирању интервала и акорада; – користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; – свира једноставније композиције цикличног облика, сонатине, свите; – примени украсе, двоструки предудар, групето и трилер; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Техника десне и леве руке. Прстореди. Регистри. Украси. Скокови на обе клавијатуре. Музички облици. Јавни наступи. Скале и трозвице Дурске и молске скале до четири предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама, а одговарајуће молске скале кроз две октаве у паралелном кретању у четвртинама, осминама и шеснаестинама Дурски и молски трозвучи четворогласно у малом разлагању и

		симултано Свирање октава симултано и разложено
ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 4.разред основне музичке школе</i> (уџбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Избор етида и композиција</i>, 1.свеска; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику</i> за 3.и 4.разред-1. и 2.свеска; – А.Факин: <i>Школа за хармонику</i>, 3.свеска; – Л.Међери: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2.свеска; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику</i>, 2.свеска;		
Обавезни минимум програма: – лествице по програму; – осам техничких вежби-етида; – четири композиције различитих епоха и садржаја; једна циклична композиција;		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Смотра (на крају првог полугодишта): две композиције по слободном избору;		
Испит: 1.Једна лествица; 2.Једна етида; 3.Једна полифона композиција; 4.Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера;		
Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика,регистри, јавни наступи.		
ПЕТИ РАЗРЕД – ХАРМОНИКА		
Циљ учења:	Циљ учења предмета хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– примени знања из музичких облика у делима са елементима полифоније; – свира композиције цикличног карактера: тема са варијацијама, свита, сонатина, сонатни облик; – примени ознаке за динамику и темпо; – испољи техничку спретност десне и леве руке; – користи различите регистре у зависности од стила и карактера композиције; – самостално решава лакше проблеме у примени прстореда; – самостално решава извођење појединих врста артикулације и писања ознака за мех; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музички облици. Цикличне композиције. Ознаке и за динамику и темпо. Техника десне и леве руке. Регистри. Прстореда. Артикулација и мех. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до пет предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвучи у великом разлагању и симултано. Доминантни септакорд у малом разлагању и симултано, октаве симултано и разложено.
ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 5.разред основне музичке школе</i>(учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Избор етида и композиција</i>, 1.и 2.свеска;		

- З. Вукосављевић: *Избор композиција за хармонику* за 5. и 6. разред- 1. и 2. свеска;
- З. Ракић: *Хармоника-албум за младе*;
- А. Факин: *Марљиви хармоникаши*;
- Л. Међери: *Избор композиција за хармонику*, 3. свеска;
- М. Барачков: *Избор композиција за хармонику*, 3. свеска;

Обавезни минимум програма:

- лествице по програму
- осам етида
- четири композиције различитих епоха и садржаја
- једна циклична композиција

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Смотра (на крају првог полугодишта):

Испит

1. Једна лествица
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Једна циклична композиција;

Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика, прстори, јавни наступи

ШЕСТИ РАЗРЕД – ХАРМОНИКА

Циљ учења:	Циљ учења предмета хармоника је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– примени основне карактеристике музичких стилова кроз одговарајућу	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Музички стилови – основне карактеристике.

литературу; – повеже техничке и музичке елементе у интерпретацији композиције; – користи регистре без предходне припреме и усаврши транспонованье регистрима; – примени артикулацију и динамику у зависности од стила и карактера композиције; – чита са листа лакше комаде и етиде; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Технички и музички елементи Регистри. Артикулација и динамика. Читање са листа. Јавни наступи. Понашање на јавном наступу. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до шест предзнака кроз две октаве у паралелном и супротном кретању. Дурски и молски трозвучи у малом, великом разлагању и симултано. Доминантни и умањени септакорди у малом, великом разлагању и симултано кроз две октаве у паралелном кретању. Октаве симултано и разложено Хроматска скала у паралелном кретању.
ЛИТЕРАТУРА – З. Ракић: <i>Хармоника за 6.разред основне музичке школе</i> (учбеник); – З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; – З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; – В. В.Терзић: <i>Избор етита и композиција, 2.и 3.свеска</i>; – З. Вукосављевић: <i>Избор композиција за хармонику за 5.и 6.разред- 1. и 2. свеска</i>; – З. Ракић: <i>Хармоника-албум за младе</i>; – А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; – Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, 3.свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику,3.свеска</i>; Обавезни минимум програма:		

- лествице по програму;
- шест етида;
- четири композиције различитих епоха и садржаја;
- једна циклична композиција;

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Смотра (на крају првог полугодишта):

Испит

- 1.Једна лествица;
- 2.Једна етида;
- 3.Једна полифона композиција;
- 4.Једна циклична композиција;
- 5.Једна композиција виртуозног карактера;

Кључни појмови садржаја: стилови, техника, артикулација, динамика, јавни наступи

***План и програм наставе и учења за инструменте са диркама (хармоника) према
Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник
РС Просветни гласник“ бр. 5/2010***

Наставни одсек / група:	Обавезни- класична музика / ХАРМОНИКА
Наставни предмет:	ХАРМОНИКА
Циклус, разред,	други циклус: четврти, пети и шести
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Трајање школовања:	шест година
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања на одсеку хармонике средње музичке школе, а истовремено и за аматерско бављење свирањем на хармоници, на нивоу основношколског знања и искуства
Обавезни минимум:	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда има минимум од 4 дурске и 4 молске лествице; 8 техничких вежби-етида са различитом проблематиком; 4 композиције различитих епоха и садржаја; једна циклична композиција. Ученик петог разреда има минимум од 4 дурске и 4 молске лествице; 8 етидаса различитом проблематиком; 4 композиције различитих епоха и садржаја; једна циклична композиција. Ученик шестог разреда има минимум од 4 дурске и 4 молске

	лествице; 6 етидаса различитом проблематиком; 4 композиције различитих епоха и садржаја;једна циклична композиција.	
Годишњи испит:	У четвртм разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет: Једна лествица (четвртина = 76). Једна етида. Једна полифонакомпозиција. Једна циклична композиција или две композиције различитог карактера. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет: Једна лествица (четвртина = 84). Једна етида. Једна полифонакомпозиција. Једна циклична композиција. У шестом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет: Једна лествица. Једна етида. Једна полифона композиција.Једна циклична композиција. Једна композиција виртуозног карактера.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА		
ОБЛАСТИ	Циљеви учења за предмет или исход	Литература
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Интензиван рад на даљем развоју могућности извођачког апарата, путем савлађивањасвих врста техничких тешкоћа Техничке елементе лествица и акорада, разних вежби и етида треба користити за одговарајуће поступно напредовање и овладавање што комплетнијом и лежернијој интерпретацији на инструменту. Треба стремити подизањутемпа у композицијама где се то очекује од извођача кроз што уједначенији штрих обе руке. Наставак рада на развоју унутрашњег и спољашњег слуха даљим усложњавањем тешкоћа. Оспособљавање за самостално учење и вежбање	В. В. Терзић: <i>Избор етида и композиција, I, II и III свеска</i>; З. Ракић: <i>Хрестоматија за хармонику</i>; А. Факин: <i>Школа за хармонику, III св.</i>; З. Ракић: <i>Хармоника за 4. разред осн. муз. школе</i>
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Упознавање са основним елементима форме. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Наставак рада на развијању музичког слуха и музичког начина мишљења. Ученика усмеравамо ка квалитетнијој литератури и слушању одговарајућих композиција на нивоу узраста. Продубљивање осетљивости на лепоту звука, доследним радом на усавршавањуизвођачке вештине „певања” на инструменту. Континуирано	З. Ракић: <i>Композиције за хармонику</i>; Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, II свеска</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, II и III свеска</i>; А. Факин: <i>Марљиви хармоникаш</i>; Л. Међери: <i>Избор композиција за хармонику, III свеска</i>.

	употпуњавање знања о ознакама темпа и карактера. Стално усвајање нових знања из области музичке теорије и историје. Даљи рад на оспособљавању ученика за самостални рад код куће. Оспособљавање за брзо препознавање и разумевање најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у унутњем тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања. Усвајање основних знања из области музичке теорије и историје. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике. Развијање и профилирање естетских музичких критеријума.	
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Транскрибоване композиције старих мајстора користе се за упознавања ученика са различитим стилима кроз дела највећих композитора. Рад на полифоним, пре свега транскрибованим делима. Учествовање ученика у раду оркестра, стицање искуства јавног наступања – самосталноги у ансамблу.	З. Ракић: <i>Албум за младе</i>; М. Барачков: <i>Избор композиција за хармонику, III свеска</i>; З. Вукосавић: <i>Избор композиција за 4, 5 и 6. разред</i>.

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – ФЛАУТА

План и програм наставе и учења за дувачке инструменте (флаута) према Правилнику о плану и програму наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Обавезни- одсек за класичну музику / ФЛАУТА
Наставни предмет:	ФЛАУТА
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Планирање наставе и учења – флаута:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.
Остваривање наставе и учења – флаута:	У настави дувачких инструмената у првом циклусу посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника, трске или писка (у зависности од инструмента).. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, потребно је применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Већ од првих корака изузетно је важно развијати љубав код ученика за заједничко музицирање. У току другог циклуса треба обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. Посебну пажњу треба усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. скале свирати напамет, увек у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања. У раду увек треба до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Код ученика, треба неговати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмеравати на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања. Изузетно је важно радити на стицању искуства свирањем у камерним ансамблима или оркестру.
Праћење и вредновање наставе и учења – флаута:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја.

	Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
ПРВИ РАЗРЕД – ФЛАУТА		
Циљ учења:	Циљ учења предмета флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; – дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; – контролише положај тела при свирању; – правилно поставља и држи инструмент; – производи самостално тон; – самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; – правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – покаже позитиван однос према заједничком свирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Упознавање са флаутом, њеним карактеристикама и начином одржавања. Основно нотно описмењавање - упознавање са нотним вредностима и паузама. Основе технике дисања: удисај и издисај уз подршку трбушних мишића (дијафрагме), без инструмента и са њим. Поставка усана (амбажура) на глави флауте. Емитовање (добијање) тона у првој октави (количина, брзина и правац ваздуха). Улога језика – атак. Правилно држање инструмента: – држање тела; – поставка леве руке -

—		стабилан ослонац на кажипрст; — поставка десне руке - стабилан ослонац на палац и мали прст. Овладавање грифовима прве октаве. Основне артикулације: портато и легато. Музичка меморија - неговање и развијање. Изддржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Камерно музицирање са наставником (дуо). Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике. Увођење у начине самосталног рада код куће. Музички бонтон. Скале и трозвуци Упознавање са тоналитетима и њиховим трозвучима у оквиру савладаног тонског опсега у целим нотама, половинама и лаганим четвртинама (Ге и Еф-дур)
---	--	--

ЛИТЕРАТУРА

Школе и етиде за флауту

- М. Рикије: *Мени не мањка даха*
- Т. Ваи: *Почетна књига за флауту*
- Бантаи - Шипош: *АБЦ*
- А. Кавчић Пуцихар: *Свирамо флауту*
- М.Мојс: *Флаутиста почетник*
- 1-3
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту за први разред* – избор
- Тафанел – Гобер: *Комплетна метода за флауту* – и Композиције уз клавирску пратњу

Избор комада из збирке Хрестоматија 1 :

- Руска народна песма: *Топ-Топ*, Кабалевски: *Мала полка*, Руска народна песма: *Препелица..*)
- Ј. Хајдн: *Ариета*
- Х. Персл: *Ригодон*
- Чешка народна песма: *Анушка*
- Пуцихар: *Лунина песма*
- Е. Босвел : *Мало магаре*
- Л. В. Бетовен: *Шкотска игра*
- А. Гедике: *Игра*

и друге композиције сличног садржаја и тежине

- збор

и друга литература сличног садржаја и тежине.

Обавезни минимум програма:

- вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника
- избор неколико једноставних комада уз клавирску пратњу

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Програм смотре:

1. једна лествица напамет;
2. једна етида;
3. једна композиција по слободном избору

Кључни појмови садржаја: тон, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.

ДРУГИ РАЗРЕД – ФЛАУТА

Циљ учења:	Циљ учења предмета флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике флауте и начин добијања тона; – дише уз подршку трбушних мишића, уз помоћ и контролу наставника; – правилно изводи вежбе за тон уз помоћ наставника; – производи самостално тон; – самостално поставља прсте леве и десне руке са ослањањем на усник, кажипрст леве и палац десне руке; – примењује основне елементе музичке писмености приликом свирања и читања нотног текста у виолинском кључу; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање током јавног наступа; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – испољи позитиван однос према заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Правилно држање инструмента: – држање тела; – поставка леве руке - стабилан ослонац на кажипрст; – поставка десне руке - стабилан ослонац на палац и мали прст. Правилно дисање – контрола. Амбажура и њена контрола. Улога језика – атак. Овладавање грифовима прве и друге октаве. Основне артикулације: стакато и легато. Основни елементи музичке писмености. Основне ознаке темпа. Музичка меморија - неговање и развијање. Тонски опсег: d1 – d3. Изддржавање тонова у оквиру савладаног тонског опсега. Технике вежбе за развој покретљивости прстију. Самостално вежбање – начини и процедуре. Музички бонтон. Скале и трозвуци

		Дурске лествице до два предзнака, са тоничним квинтакордима, кроз две октаве. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега.
ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – 3-7 вежбе – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>Етиде</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – Композиције из збирке <i>Хрестоматија 1</i>: – В. А. Моцарт: <i>Мајска песма, Песма пастира</i> – Н. Бакланова: <i>Хоровод</i> – Е. Перишон : <i>Рано јутро</i> – Хамилтон: <i>Песма дуги</i> – Ј. Брамс: <i>Успаванка</i> – К. В. Глук: <i>Плес духова</i> – В. А. Моцарт: <i>Арија Папагена</i> – Е. Кронке: <i>Моменто ђокозо</i> – Е. Храдецки: <i>Сунчани реге</i> – М. Кесик: <i>Пипова звона</i>		
Обавезни минимум програма: вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту почетника; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре: 1. једна лествица напамет; 2. једна етида;		

3. једна композиција по слободном избору

Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.

ТРЕЋИ РАЗРЕД – ФЛАУТА

Циљ учења:	Циљ учења предмета флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; – кратко опише технику дисања коју користи при свирању; – користи проширен тонски опсег инструмента; – контролише позицију тела приликом свирања; – изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу; – самостално вежба код куће – радо свира у камерном саставу.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Континуирана контрола исправно постављеног дисања. Контрола амбажуре. Тонски опсег: це¹- ге³. Грифови прве, друге и дела треће октаве. Атак : координација прста и језика. Основне динамичке разлике (f, p). Музичка фраза – елементи и обликовање. Свирање композиција различитих садржаја уз клавирску пратњу. Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник – ученик; ученик – ученик). Музички бонтон. Скале и трозвучи

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Дурске и молске лествице до три предзнака, са тоничним квинтакордима у обртајима. Лествице у оквиру савладаног тонског опсега.
ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М. Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – 7-10 – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г. Гариболди: <i>Етиде</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – Избор композиција из збирке <i>Хрестоматија 1</i> – В. Поп: <i>Срећни дом</i> – В. Поп: <i>Шумско цвеће</i> – Чичков: <i>Скерцо; Скерцино</i> – Госек: <i>Гавота</i> – Е. Храдецки: <i>Сунчани реге</i> – С. Џоплин: <i>Забављач</i> – Гедике: <i>Игра</i> – Р. Л. Каин: <i>Прелудијум и игра</i> – Г. Ф. Телеман: <i>Менует II из Свите у а – молу</i> – Ј. Л. Дусек: <i>Менует</i> – П. Николић: <i>Андантино</i> и други комади сличног садржаја и тежине.		
Обавезни минимум програма: вежбе, етиде и комади сличног садржаја и тежине, прилагођени узрасту; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм		

1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у четвртинама и осминама; 2. две етиде различитог карактера; 3. једна композиција уз пратњу клавира по слободном избору

Кључни појмови садржаја: тон, динамика, темпо, дисање, поставка инструмента, слушање музике, свирање, музички бонтон.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ФЛАУТА

Циљ учења:	Циљ учења предмета флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно поставља и држи инструмент; – контролише позицију тела приликом свирања; – правилно дише уз подршку трбушних мишића (дијафрагма), уз мању помоћ наставника; – изводи правилно вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – користи проширен тонски опсег инструмента; – примењује различите артикулације и вибрато; – примењује основне ознаке за темпо и динамику; – учествује на јавним наступима; – самостално вежба код куће; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Интонација, слушање и штимовање инструмента. Тонске вежбе. Поставка вибрата. Уједначеност квалитета тона у свим регистрима инструмента. Овладавање грифовима прве, друге и дела треће октаве. Динамичко нијансирање (f, mf, mp, p). Основни украси (трилер, предудар, пралтрилер, мордент). Музичка меморија - неговање и развијање. Заједничко свирање (наставник – ученик; ученик – ученик). Музички бонтон.

– испољи позитиван однос према уметничкој музици заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Скале и трозвучи Дурске и молске скале до четири предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у оквиру савладаног тонског опсега у различитим артикулацијама, у осминама и лаганим шеснаестинама, напамет. Дупле терце и терце у покрету. Скале свирати развијено.
ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М.Мојс: <i>Флаутиста почетник</i> – од 10 и даље – М.Мојс: <i>24 мале етиде</i> – М.Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – В. Поп: <i>30 лаких етида за флауту оп.320</i> – Г.Гариболди: <i>Мињон етиде оп.131</i> – избор и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Арабела</i> – Г. Тихомиров: <i>Мала корачница</i> – В.Поп: <i>Шпанска игра</i> – В. А. Моцарт: <i>Арија Тамина из опере Чаробна фрула</i> – М. П. Мусоргски: <i>Гопак</i> – Л. Вајнер: <i>Игра лисице</i> – Вебер: <i>Дудова колиба</i> – К. Дебиси: <i>Мали црнац</i> и други комади сличног садржаја и тежине.		
Обавезни минимум програма: - техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм:		

1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и лаганим шеснаестинама
2. две етиде различитог карактера;
3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет

Кључни појмови садржаја: техника, артикулација, динамика, регистри, јавни наступи.

ПЕТИ РАЗРЕД – ФЛАУТА

Циљ учења:	Циљ учења предмета флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи проширен тонски опсег инструмента; – користи вибрато; – препозна и изводи хроматику; – користи дупли језик у свирању; – изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона, уз помоћ наставника; – примењује основне ознаке за темпо и динамику; – се самостално штимује уз контролу наставника; – учествује на јавним наступима; – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Тонске вежбе М. Мојса. Ширење тонског опсега. Тонски опсег : ce^1- ha^3 Поставка дуплог језика. Артикулације:(стакато, портато, тенуто и легато). Разумевање нових агогичких ознака. Читање с листа. Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp) Интонација, слушање и штимовање инструмента. Цикличне композиције. Музички бонтон. Скале и трозвучи

		Дурске и молске лествице до пет предзнака, са тоничним квинтакордима и обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве, у осминама и лаганим шеснаестинама. Вежбе за развој покретљивости прстију тј. технике
ЛИТЕРАТУРА Школе и етиде за флауту – М.Мојс: <i>Тонске вежбе</i> – М.Мојс: <i>25 мелодијских етида</i> – Љ. Димитријевић: <i>Школа за флауту</i> – избор – Тафанел – Гобер: <i>Комплетна метода за флауту</i> – избор – Г.Гариболди: <i>20 малих етида, оп. 132</i> и друга литература сличног садржаја и тежине Композиције уз клавирску пратњу – В. Поп: <i>Шпанска серенада</i> – В. Поп: <i>Песма без речи</i> – В. Поп: <i>Шведска идила</i> – М. Пот: <i>Сичилиана</i> – Р. Вебер: <i>Цигански капричо</i> – П. Пруст: <i>Прелудијум и игра</i> – Е. Келер: <i>Пјероова игра</i> – Е. Келер: <i>Мазурка</i> – М. Јеличанин: <i>Ноктурно и Скерцо</i> и други комади сличног садржаја и тежине. Сонате – Г. Ф. Телеман: <i>Соната у Еф - дуру</i> – Р. Валентајн: <i>12 соната</i> – избор и друге сонате сличног садржаја и тежине.		
Обавезни минимум програма:		

техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Испитни програм:

1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама;
2. две етиде различитог карактера;
3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет

Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.

ШЕСТИ РАЗРЕД – ФЛАУТА

Циљ учења:	Циљ учења предмета флауте је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– користи цео тонски опсег инструмента; – изводи правилно тонске вежбе за развој и обликовање тона; – самостално се штимује уз контролу наставника; – користи дупли језик у свирању; – препознаје основне ознаке за темпо и динамику; – учествује на јавним наступима; – самостално вежба код куће; – испољи позитиван однос према уметничкој музици и заједничком музицирању; – посећује концерте и друге музичке манифестације;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола амбажуре. Тонске вежбе. Ширење тонског опсега: Тонски опсег : ce^1 - ce^4 Уједначеност квалитета тона у свим регистрима. Усавршавање дуплог језика. Овладавање грифовима прве, друге и треће октаве. Атак (координација прста и језика). Артикулације:(стакато, портато, тенуто и легато).

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Динамичко нијансирање (ff, f, mf, mp, p, pp). Интонација, слушање и штимовање инструмента. Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске скале (сви тоналитети) са тоничним квинтакордима и обртајима, доминантним и умањеним септакордима, у обртајима, у различитим артикулацијама, у обиму две октаве у шеснаестинама.
--	--	--

ЛИТЕРАТУРА

Школе и етиде за флауту

- М. Мојс: *Тонске вежбе*
- Љ. Димитријевић: *Школа за флауту* – избор
- Г. Гариболди: *20 распеваних етида оп. 88*

и друга литература сличног садржаја и тежине

Композиције уз клавирску пратњу

- В. Поп: *Руска циганска песма*
- Берлиоз: *Арија и игра*
- Ф. Госек: *Тамбурин*
- Г. Форе: *Сичилијана*
- Е. Келер: *Романса*
- Е. Келер: *Шпански валцер*
- Р. Хофман: *Скерцо*
- Синисало: *Три минјатуре*
- К. В. Глук: *Мелодија из опере „Орфеј и Еуридика“*

и други комади сличног садржаја и тежине.

Сонате и свите
– Б. Марчело: <i>Соната Бе-дур</i> или <i>де-мол</i> – Г. Ф. Телеман: <i>Соната Еф-дур</i> – Г. Ф. Хендл: <i>Соната Еф-дур</i> или <i>ге-мол</i> – Ј. С. Бах: Избор ставова из <i>Свите бр. 2</i>, у <i>ха – молу</i>
и друге композиције сличног садржаја и тежине.
Обавезни минимум програма:
техничке вежбе, етиде, комади сличног садржаја и тежине; избор неколико комада уз клавирску пратњу
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.
Испитни програм:
1. једна дурска и једна молска лествица напамет са тоничним квинтакордима, у осминама и шеснаестинама;
2. две етиде различитог карактера;
3. једна композиција уз пратњу клавира, напамет
Кључни појмови садржаја: тон, вибрато, дупли језик, интонација, динамика, темпо, дисање, циклични облици, слушање музике, свирање, музички бонтон.

План и програм наставе и учења за дувачке инструменте (флаута) према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни одсек / група:	Обавезни- класична музика / ФЛАУТА
Наставни предмет:	ФЛАУТА
Циклус, разред,	други циклус: четврти, пети и шести
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Трајање школовања:	шест година
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој школи профил – музички извођач – флаутиста, а истовремено и за аматерскобављење свирањем на флаути, на нивоу основношколског знања и искуства
Обавезни минимум:	На крају сваког разреда ученици морају имати савладан обавезни минимум знања да би стекли право да изађу на годишњи испит. Ученик четвртог разреда флауте има минимум: техничке вежбе, етиде, комаде и соната сличног садржаја и тежине. Ученик петог разреда флауте има минимум: техничке вежбе, етиде, комаде и соната сличног садржаја и тежине. Ученик шестог разреда флауте има минимум: техничке вежбе, етиде, комаде и соната сличног садржаја и тежине.

Годишњи испит:	У четвртм разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира напамет једнудурску и једну молску лествицу са трозвучима у осминама и шестнаесинама; две етиде различитог карактера, једно дело уз пратњу клавира напамет. У петом разреду на годишњем испиту ученик треба да одсвира: Једна дурску и једну молску лествицу са трозвучима у осминама и лаганим шестнаесинама – напамет, две етиде различитог карактера, једно дело уз пратњу клавира напамет. У шестом разреду на годишњем испиту ученик флауте треба да одсвира једна дурску и једну молску лествицу са трозвучима, доминантним и умањеним септакордом у шестнаесинама, хроматику – напамет, две етиде различитог карактера, једно дело уз пратњу клавира напамет.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА		
ОБЛАСТИ		Литература:
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Наставити рад на даљем усавршавању извођачког апарата до постизања оптималног квалитета у односу на предиспозиције појединца Оспособљавање за самостално учење и вежбање	Мојс: Флаутиста почетник – до краја Димитријевић Школа за флауту Гариболди: 20 малих тида
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Наставак рада на развијању музичке фантазије и осећаја за музику. Наставак рада на поступку свесног меморисања музичког дела. Усвајање основних знања из области музичке теорије. Изградња навике редовног слушања уметнички вредне музике	Поп: Арабела Келер: Мазурка Мојс: Сарабанда Мусорски: Гопак
ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Учествовање ученика у раду оркестра, камерних састава и осталих облика групног музицирања. Стицање искуства јавног наступања – самосталног и у ансамблу.	Телеман: Соната Ф дур Вивалди Концерт бр. 5 оп 10 Келер Романса Глук Арија из опере Орфеј Форс Сичилианно

План и програм наставе и учења за дувачке инструменте (кларинет) према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Обавезни- одсек за класичну музику / КЛАРИНЕТ
Наставни предмет:	КЛАРИНЕТ
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Планирање наставе и учења – кларинет:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.
Остваривање наставе и учења – кларинет:	У настави дувачких инструмената у првом циклусу посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника, трске или писка (у зависности од инструмента).. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, потребно је применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Већ од првих корака изузетно је важно развијати љубав код ученика за заједничко музицирање. У току другог циклуса треба обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. Посебну пажњу треба усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. скале свирати напамет, увек у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања. У раду увек треба до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Код ученика, треба неговати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмеравати на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања. Изузетно је важно радити на стицању искуства свирањем у камерним ансамблима или оркестру.

Праћење и вредновање наставе и учења – каринет:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и израђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.
---	--

ПРВИ РАЗРЕД – КЛАРИНЕТ

Циљ учења:	Циљ учења предмета кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– опише својим речима карактеристике кларинета и начин добијања тона; – правилно стоји и држи кларинет; – држи правилно амбажуру и обе руке, правилно дише; – изражајно пева а потом самостално или уз пратњу наставника свира кратке и лаке песмице по слуху; – изводи правилно техничке вежбе за квалитет тона, стакато, интонацију и покретљивост уз помоћ наставника; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском кључу;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике инструмента. Поставка правилног дисања и вежбе дисања. Начин добијања тона. Поставка леве и десне руке. Поставка амбажуре. Техника десне руке: – правилно постављање позиције прстију на рупама и клапнама; – правилно постављање палца за ослањање инструмента; – правилно позиционирање шаке. Техника леве руке: – правилно постављање позиције прстију на рупама и клапнама;

– препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање..; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		– правилно позиционирање шаке. Стакато техника: правилно ударање врхом језика у трску. Вежбе за развој моторике прстију леве руке. Скале и трозвучи: Це, Ге, Де, Бе и Еф-дур, а, е, де, ха и ге мол у две октаве.
ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 1</i> – Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 1</i> и остала литература сличне тежине по избору наставника		
Обавезни минимум програма: – дурске и моске скале до једног предзнака – 20 етида 2 комада уз клавирску пратњу		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре: – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде Један комад уз пратњу клавира (изводи се напамет)		
Кључни појмови садржаја: амбажура, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ДРУГИ РАЗРЕД – КЛАРИНЕТ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	

Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно стоји и држи инструмент; – свира уједначено малу, прву и другу октаву; – свира технике легато и стакато; – примени основне елементе нотне писмености и теорије у свирању; – чита нотни текст у виолинском кључу; – чита динамичке и ознаке за темпо; – свира вежбе за побољшање технике тона и моторике прстију; – свира у опсегу од Е до цез; – свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске и техничке вежбе за унапређивање целокупног извођачког апарата (тон, амбатура, техника прстију и језика). Синхронизација језика и прстију. Рад на побољшању интерпретације. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до три предзнака кроз две октаве – стакато и легато
ЛИТЕРАТУРА Етиде – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 1, 2</i> – Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 1, 2</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима. Комади Комади по избору наставника адекватне тежине		
Обавезни минимум програма: – дурске и молске скале до 3 предзнака са тоничним трозвуком кроз две октаве – 25 етида 2 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре: Смотра на крају године (изводи се напамет)		

Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком 2 егиде Комад уз пратњу клавира		
Кључни појмови садржаја: : тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – КЛАРИНЕТ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – свира у распону од Е мало до е3; – свира различите типове артикулација; – исправи интонацију у току свирања уз помоћ наставника; – повеже стечено знање из основа муз.писмености са техничким процедурама на инструменту; – прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – препознаје агогику; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност и емоционални утицај; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; - примењује основне принципе правилног вежбања у самосталном раду.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика. Изддржавање тонова. Контрола дисања, амбажуре. Развијање слуха за самостално штимовање. Музички бонтон. Скале и трозвучи: Кроз две октаве : Це, Еф, Ге, Бе, Де, А и Ес - дур, а, е, де, ха, ге, це и фис - мол Кроз три октаве: е - мол Све скале свирати у стакато и легато артикулацији
ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 1, 2, 3</i>		

– Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 1,2, 3</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине.		
Обавезни минимум програма: – Дурске и молске скале кроз две и три октаве са тоничним трозвуком – 30 етида Два комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде Комад уз пратњу клавира		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – КЛАРИНЕТ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– прати развој сопствене координације и моторике кроз свирање; – свира у опсегу од Е мало до еф3; – свира у комбинованим артикулацијама (стакато и легато); – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања и вежбања; – користи знања из области теорије музике и историје		Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацију прстију и језика. Издржавање тонова. Изједначавање регистара кроз тонске вежбе. Стварање менталне и физичке кондиције Заједничко свирање (камерна, оркестар). Музички бонтон.

приликом интерпретације музичког дела; – следи правилну примену процедура које се примењују у стицању целокупне технике свирања; – комуницира са корепетитором кроз музику; – изражајно свира; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, и емоционални утицај; – самостално и свакодневно вежба поштујући процедуру; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до четири предзнака. Скале кроз две октаве : це, ге, де, бе, а, ес, ас дур ; а, де, ге, ха, це, фис, цис-мол.. Скале кроз три октаве: е, еф дур, е и еф-мол Све скале се свирају у стакато и легато артикулацији. Хроматска скала.
ЛИТЕРАТУРА – Бруно Брун : <i>Школа за кларинет број 2, 3</i> – Радивој Лазић : <i>Учим кларинет број 3, 4</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине		
Обавезни минимум програма: – Дурске и молске скале до 4 предзнака – 35 етида 3 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: – Једна дурска, једна молска скала са тоничним трозвуком – 2 етиде различитог карактера Комад уз пратњу клавира		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ПЕТИ РАЗРЕД – КЛАРИНЕТ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	

Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – користи знања из области теорије музике и историје приликом интерпретације музичког дела; – самостално коригује интонацију у току свирања; – истражује начине добијања што квалитетнијег и чистијег тона на кларинету; – комуницира са корепетитором кроз музику; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на добијању што квалитетнијег изговора код стакато технике. Вежбе за побољшање моторичких способности и синхронизацији прстију и језика. Тонске вежбе и рад на што квалитетнијој боји тона и интонацији у свим регистрима. Рад на микродинамици. Свирање соло и у ансамблу. Скале и трозвучи: Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима Скале се свирају разложено и у разним комбинованим артикулацијама. Хроматска скала
ЛИТЕРАТУРА – Клозе: <i>Техничке вежбе</i> – Лефевр: <i>Техничке вежбе</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине		
Обавезни минимум програма: – Дурске и молске скале до пет предзнака са доминантним и умањеним септакордима, разложено – 35 етида 3 комада уз пратњу клавира		

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм:		
Једна дурска, једна молска скала са тоничним и доминантним трозвуком, разложено		
– 2 етиде различитог карактера		
Комад уз пратњу клавира		
Кључни појмови садржај: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ШЕСТИ РАЗРЕД – КЛАРИНЕТ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета кларинет је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свира у опсегу од Е мало до Ге3; – свира у комбинованим артикулацијама стаката и легата; – изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; – интерпретира композицију у стилу епохе и композитора; – комуницира са корепетитором кроз музику; – испољи креативност у реализацији музичке фантазије и естетике; – критички вреднује изведене композиције у односу на техничку припремљеност, стилску препознатљивост и емоционални утицај; – самостално уочава и решава музичке и техничке проблеме у вежбању;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на постизању флексибилности амбажуре у свим регистрима. Меморисање текста. Обликовање што квалитетнијег тона, интонација и стакато. Самостално штимовање инструмента. Постизање контроле прстију и језика код свирања у брзом темпу. Свирање соло и у ансамблу. Музички бонтон. Скале и трозвучи:

– користи технике меморисања текста; – контролише интонацију у току свирања; – свирањем у ансамблу примени принцип узајамног слушања; – покаже иницијативу у организацији заједничких проба; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; - поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Све дурске и молске скале кроз две и три октаве са доминантним и умањеним септакордима. Скале, трозвуке, умањене и доминантне септакорде свирати разложено и у комбинованим артикулацијама. Хроматска скала.
ЛИТЕРАТУРА – Клозе: <i>Техничке вежбе</i> – Лефевр: <i>Техничке вежбе</i> и остала одговарајућа литература по избору наставника, предвиђена програмским захтевима Комади по избору наставника адекватне тежине.		
Обавезни минимум програма: – Све дурске и молске скале са тоничним, доминантним и умањеним септакордима – 40 етида 4 комада уз пратњу клавира		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: – Једна дурска и једна молска скала са тоничним, доминантним и умањеним септакордима – 2 етиде различитог карактера Комад уз прању клавира		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

План и програм наставе и учења за дувачке инструменте (кларинет) према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни одсек / група:	Обавезни- класична музика / КЛАРИНЕТ	
Наставни предмет:	КЛАРИНЕТ	
Циклус, разред,	други циклус: трећи, четврти	
Просветни гласник:	Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010	
Трајање школовања:	четири године	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање за свирање сложених артикулација и реализацију већих техничких захтева на инструменту. Свирање кратких мелодијских вежби за увежбавање артикулације и динамике. Свирање малих комада и композиција са клавирском пратњом.	
Обавезни минимум:	Оспособљавање за свирање сложених артикулација и реализацију већих техничких захтева на инструменту. Свирање кратких мелодијских вежби за увежбавање артикулације и динамике. Свирање малих комада и композиција са клавирском пратњом.	
Годишњи испит:	Ученик трећег разреда на крају другог полугодишта ученик има испит са следећим програмом: 1 дурска и 1 молска лествица; 2 етидразличитог карактера; 1 комад уз пратњу клавира – напамет; Ученик четвртог разреда на крају другог полугодишта ученик има испит са следећим програмом: 1 дурска и 1 молска лествица, 2 етидразличитог карактера; 1 комад уз пратњу клавира – напамет.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА		
ОБЛАСТИ		Литература:
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Усавршавање и продубљивање владања инструментом. Оспособљавање за оптималну координацију интелектуалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на дувачком инструменту. Оспособљавање за самосталан рад и примену стечених знања и вештина.	Вајсенборн: Етиде, Бруно Брун: Етиде, Брод: Етиде
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Проширивање претходно стеченог знања и рад на његовој примени у пракси. Упознавање са различитим музичким стиливима и њиховим одликама и значај њиховог правилног интерпретирања.	Арбан: Популарне мелодије Бруно Брун: Избор малих комада

ИНСТРУМЕНТАЛНО-ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Реализовање и повезивање стечених знања и вештина у области инструменталног и музичког развоја уз индивидуалних доживљај музичког текста.	Бруно Брун: <i>Избор малих комада</i> , Арбан: <i>Популарне мелодије</i>
---------------------------------	---	---

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – САКСОФОН

План и програм наставе и учења за дувачке инструменте (саксофон) према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Обавезни- одсек за класичну музику / САКСОФОН
Наставни предмет:	САКСОФОН
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Планирање наставе и учења – саксофон:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата.
Остваривање наставе и учења – саксофон:	У настави дувачких инструмената у првом циклусу посебну пажњу треба усмерити на обликовање тона, његову правилну поставку кроз упознавање са основама технике дисања и правилну импостацију усника, трске или писка (у зависности од инструмента).. Од самог почетка, у оквиру регистра који омогућава најлакшу емисију тона, потребно је применити све елементе који се односе на правилно узимање ваздуха и његово рационално коришћење кроз одговарајуће обликовање усана. Већ од првих корака изузетно је важно развијати љубав код ученика за заједничко музицирање.

	У току другог циклуса треба обрадити све тоналитете, дурске и молске, са тоничним трозвуком. Посебну пажњу треба усмерити на свирање вежби у различитим артикулацијама. скале свирати напамет, увек у одређеном ритму од почетка до краја, у истом темпу, без убрзавања и успоравања. У раду увек треба до краја инсистирати на потпуном овладавању сваког техничког и тонског захтева који је задат у нотном тексту. Код ученика, треба неговати уредност у вежбању, поштовање сваке ноте и ознаке у нотном тексту које се односе на темпо, динамичко и агогичко нијансирање. У оквиру свих елемената који чине наставни процес (тонске и техничке вежбе, лествице, етиде и комади за извођење уз пратњу клавира), неопходно је пажњу ученика усмеравати на интонацију и чисто свирање које може омогућити само правилна поставка инструмената и правилна примена технике дисања. Изузетно је важно радити на стицању искуства свирањем у камерним ансамблима или оркестру.	
Праћење и вредновање наставе и учења – саксофон:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
ПРВИ РАЗРЕД – САКСОФОН		
Циљ учења:	Циљ учења предмета саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
— опише својим речима карактеристике саксофона;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Историјат, карактеристике, делови и могућности саксофона. Вежбе дисања.

– представи историјски развој инструмента и исприча неку занимљивост везану за инструмент; – правилно држи инструмент; – самостално намести трску на усник; – правилно држи амбажуру и објасни важност амбажуре и њену поставку; – опише својим речима вежбице дисања и шта се постиже сваком од тих вежбица; – правилно изводи косто доминално дисање и објасни шта је то; – изводи стакато и легато; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском кључу; – самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – објасни важност одржавања инструмента; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.		Правилно намештање трске на усник. Поставка амбажуре. Свирање само на лули и уснику. Правилно држање саксофона и поставка прстију. Одржавање инструмента. Врсте артикулација (стакато и легато). Тонске вежбе (издржавање тонова). Елементи музичке писмености (целе ноте, половине, четвртине и осмине). Тонски опсег: Е 1 до А 3 (за напредне до Ц3). Музички бонтон. Скале и трозвуци Дурске и молске лествице до једног предзнака са тоничним трозвуком (е,а,Ф,Г)
--	--	--

ЛИТЕРАТУРА

Етиде

- Јан Бан Бекум (холандска школа): *Школа за почетнике* (прво издање)
- Клод Делангл (француска школа): *Метод за почетнике са ЦД-ом*
- Перени (мађарска школа): *АБЦ Саксофон*, прва свеска
- Мишел Рикијер: *Мени не мањка даха*
- Л. Петерсон: *Прва књига*

Комади из збирки

- Клод Делангл: Све композиције из књиге *Метод за почетнике*
- Перени: Све композиције из горе наведене литературе

Композиције или транскрипције за саксофон по избору наставника

Обавезни минимум програма: Две лествице, 15 етида, две композиције по слободном избору		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре: Једна композиција уз пратњу клавира напамет		
Кључни појмови садржаја: амбажура, дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ДРУГИ РАЗРЕД – САКСОФОН		
Циљ учења:	Циљ учења предмета саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– правилно узима дах; – правилно држи амбажуру; – правилно држи инструмент; – самостално изводи тонске и техничке вежбе; – примени основне ознаке за темпо, динамику, понављање...; – правилно изведе сваку ритмичку фигуру у задатом нотном тексту; – правилно изведе стакато; – самостално свира кратке композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске вежбе. Стакато. Пунктирани ритам и синкопа. Динамика - пиано, форте. Основне ознаке за темпо. Опсег инструмента: горе до Д3 , доле до Д1. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до два предзнака са тоничним трозвуком, разложеним тоничним трозвуком (мало разлагање), малим разлагањем.

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.		
ЛИТЕРАТУРА Етиде – Јан Ван Бекум (холандска школа): <i>Школа за почетнике</i> (прво издање) – Клод Делангл (француска школа): <i>Метод за саксофон број 1</i> – Иван Рот (немачка школа): <i>Свеска број 1</i> – Перени (мађарска школа): <i>Саксофон АБЦ</i>, 1. део – Л. Петерсон: <i>Прва књига</i> Комади из збирки – Клод Делангл: Све композиције из књиге <i>Метод за саксофон број 1</i> – Перењи: Све композиције из горе наведене књиге Комади тежине у складу са техничким могућностима ученика. Композиције или транскрипције по избору наставника		
Обавезни минимум програма: Две дурске и две молске лествице, 15 етида, две композиције по слободном избору		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре: Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, једна етида		
Кључни појмови садржаја: амбажура, дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – САКСОФОН		
Циљ учења:	Циљ учења предмета саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	

Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:		
– правилно изводи шеснаестине – правилно изводи триоле – са лакоћом савлада (чита и свира) нотни текст – се штимује самостално према клавиру и другом инструменту – изводи динамику на једном тону – одреди тоналитет задате композиције – интонативно чисто изводи све тонове које је научио да свира на инструменту – самостално свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира – комуницира са корепетитором кроз музику – учествује на јавним наступима у школи и ван ње – испољи самопоуздање у току јавног наступа – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонски опсег од Ц1 до Е3. Тонске вежбе (издржавање тонова, вежбе на једном тону). Увод у триолски фразирунг. Шеснаестина. Свирање дуета. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до три предзнака са тоничним трозвуком, малим разлагањем, терцама
ЛИТЕРАТУРА Етиде – Руди Јетл: <i>техничке етиде</i> – Јан Ван Бекум (холандска школа): <i>Друга свеска вежба и етида</i> – Клод Делангл (француска школа): <i>Метод за саксофон број 2</i> – Иван Рот (немачка школа): <i>Свеска број 1</i> – Перени (мађарска школа): <i>Саксофон АБЦ 2 део</i> – Л. Петерсон: <i>Друга књига</i> Комади из збирки – Клод Делангл: Све композиције из књиге <i>Метод за саксофон број 2</i> – Перењи: Све композиције из горе наведене књиге Комади тежине: у складу са техничким могућностима ученика. Композиције или транскрипције по избору наставника. Обавезни минимум програма: Три дурске и три молске лествице, 15 етида, три композиције по слободном избору Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године. Испитни програм :		

Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде		
Кључни појмови садржаја: амбажура, дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – САКСОФОН		
Циљ учења:	Циљ учења предмета саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– изводи тонове трећег регистра са лакоћом; – свира скале у разним артикулацијама; – правилно изводи осминске тактове; – правилно изводи триоле; – чита са лакоћом нотни текст; – у свирању у ансамблу прати поред свог гласа и гласове других инструмената; – чита партитуру триа и квартета; – се самостално штимује на клавир и други инструмент; – одреди тоналитет задате композиције; – интонативно чисто изводи све тонове које је научио да свира на инструменту; – свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – изражајно свира на јавном наступу;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Тонске вежбе (издржавање тонова, вежбе на једном тону). Свирање дуэта, триа, квартета или у неком ансамблу. Осмински тактови. Опсег од Ц1 до Ф3. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до 4 предзнака са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни или код мола умањени септакорд. Хроматска скала кроз опсег скале коју ученик свира

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.		
ЛИТЕРАТУРА Етиде – Рене Дикло: <i>35 техничких етида</i> – Перењи (мађарска школа): <i>Саксофон АБЦ 2</i> део – Л. Петерсон: <i>Друга књига</i> – Г.Лакур <i>етиде</i> – Етиде по избору наставника Комади По избору наставника и у складу са техничким могућностима ученика		
Обавезни минимум програма: Четиридурске и четири молске лествице, 15 етида, три композиције по слободном избору		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде различитог карактера Кључни појмови садржаја: амбажура, дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		
ПЕТИ РАЗРЕД – САКСОФОН		
Циљ учења:	Циљ учења предмета саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
		Тонске вежбе.

– изводи са лакоћом све тонове на инструменту; – правилно изводи све врсте тактова и све врсте ритмова, – одреди тоналитет задате композиције; – интонативно чисто изводи све тонове које је научио до сада да свира на инструменту; – изражајно свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Цео опсег инструмента (б – Фис3). Свирање дуета, триа, квартета или у неком ансамблу. Музички бонтон. Скале и трозвучи Дурске и молске скале до 5 предзнака са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни или код мола умањени септакорд, разложеним доминантним (умањеним) септакордом (мало разлагање) Хроматска скала кроз опсег скале коју ученик свира
ЛИТЕРАТУРА Етиде – Х. Клозе: <i>техничке етиде</i> – прва књига – Рене Дикло: <i>35 техничких етида</i> – <i>Лакур етиде</i> Етиде по избору наставника Комади - По избору наставника и у складу са техничким могућностима ученика		
Обавезни минимум програма: Четиридурске и четири молске лествице, 15 етида, три композиције по слободном избору		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Испитни програм: Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде различитог карактера Кључни појмови садржај: амбажура, дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.		

ШЕСТИ РАЗРЕД – САКСОФОН

Циљ учења:	Циљ учења предмета саксофон је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита ноте а прима виста у брзом темпу; – иводи вибрато; – примени знање из теорије музике у композицијама које изводи; – самостално анализира дело које свира; – самостално постави динамику у задатим композицијама; – свира скале у разним артикулацијама; – контролише интонацију; – изражајно свира композиције напамет, соло и уз пратњу клавира; – свира у ансамблу; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Тонске вежбе. Цео опсег инструмента (б – Фис3). Свирање дуета, триа, квартета или у неком ансамблу. Вибрато. Скале и трозвуци Дурске и молске скале до 6 предзнака са тоничним трозвуком, великим разлагањем, терцама, доминантни или код мола умањени септакорд, разложеним доминантним (умањеним) септакордом (мало разлагање) Хроматска скала кроз опсег скале коју ученик свира
ЛИТЕРАТУРА Етиде – Х. Клозе: <i>Техничке етиде</i> – Г.Лакур: <i>Етиде</i> – Етиде по избору наставника Комади По избору наставника и у складу са техничким могућностима ученика		

Обавезни минимум програма: Петд урских и пет молских лествица, 15 етида, три композиције по слободном избору
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.
Испитни програм: Једна композиција уз пратњу клавира напамет, једна дурска и једна молска лествица, две етиде различитог карактера Кључни појмови садржаја: амбажура, дисање, тон, интонација, слушање музике, свирање, музичка фраза, музички бонтон.

План и програм наставе и учења за дувачке инструменте (саксофон) према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни одсек / група:	Обавезни- класична музика / САКСОФОН	
Наставни предмет:	САКСОФОН	
Циклус, разред,	други циклус: трећи, четврти	
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>	
Трајање школовања:	четири године	
Циљеви наставе предмета:	Оспособљавање за свирање сложених артикулација и реализацију већих техничких захтева на инструменту. Свирање кратких мелодијских вежби за увежбавање артикулације и динамике. Свирање малих комада и композиција са клавирском пратњом.	
Обавезни минимум:	Оспособљавање за свирање сложених артикулација и реализацију већих техничких захтева на инструменту. Свирање кратких мелодијских вежби за увежбавање артикулације и динамике. Свирање малих комада и композиција са клавирском пратњом.	
Годишњи испит:	Ученик трећег разреда на крају другог полугодишта ученик има испит са следећим програмом: 1 дурска и 1 молска лествица; 2 етиде различитог карактера; 1 комад уз пратњу клавира – напамет; Ученик четвртог разреда на крају другог полугодишта ученик има испит са следећим програмом: 1 дурска и 1 молска лествица, 2 етиде различитог карактера; 1 комад уз пратњу клавира – напамет.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА		
ОБЛАСТИ		Литература:

ИНСТРУМЕН- ТАЛНИ РАЗВОЈ	Усавршавање и продубљивање владања инструментом. Оспособљавање за оптималну координацију интелектуалног, физиолошког и физичког аспекта свирања на дувачком инструменту. Оспособљавање за самосталан рад и примену стечених знања и вештина.	Вајсенборн: <i>Етиде</i> , Бруно Брун: <i>Етиде</i> , Брод: <i>Етиде</i>
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Проширивање претходно стеченог знања и рад на његовој примени у пракси. Упознавање са различитим музичким стилима и њиховим одликама и значај њиховог правилног интерпретирања.	Арбан: <i>Популарне мелодије</i> Бруно Брун: <i>Избор малих комада</i>
ИНСТРУМЕНТАЛНО- ИЗВОЂАЧКИ РАЗВОЈ	Реализовање и повезивање стечених знања и вештина у области инструменталног и музичког развоја уз индивидуалних доживљај музичког текста.	Бруно Брун: <i>Избор малих комада</i> , Арбан: <i>Популарне мелодије</i>

ШЕСТОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ– ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ / СОЛФЕЂО, ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

План и програм наставе и учења за теоретске предмете према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Обавезни- одсек за класичну музику / СОЛФЕЂО
Наставни предмет:	СОЛФЕЂО
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
Уводни део:	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ СОЛФЕЂО (шестогодишње школовање) Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ. Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења.

	Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Садржаји солфеђа су усмерени ка стицању интонативних и ритмичких знања и вештина ученика са циљем да сагледава нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник солфеђа својом креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.
Планирање наставе и учења – солфеђо:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.
Остваривање наставе и учења – солфеђо:	Солфеђо се састоји из неколико области - тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање - диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон. Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента. Слушање музике Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају. Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште. Слушањем ученик препознаје музички облик - сличност и различитост делова у композицији. Утемељен став о музици

изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика.

Мелодика

Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности.

Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абecedним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа.

Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање-интонирање-диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво

препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања - прво делова, а затим и примера у целости).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивно музичко размишљање које се разликује од репродуктивног, наиме, оно не понавља готове узор, већ слободним комбиновањем ствара нове и логично осмишљене музичке садржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на удараљкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима).

Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних

учионица. Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима.

Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем наученог градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извиђење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет.

Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте.

Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пуккетањем прстима, корачањем,...те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеђа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни

	су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Музичка писменост Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем. Музички бонтон Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.
Праћење и вредновање наставе и учења – солфеђо:	На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.
ПРВИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО	
Циљ учења солфеђа:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; – изрази доживљај музике коју	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање музике уз покрет. Слушање музике уз цртање. Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
– слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – пева по слуху и солмизацијом песмице у C,G,F - дуру; – звучно препозна карактер дура; – пева и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу и тонични трозвук у C,G,F-дуру; – чује и именује главне ступњеве; – пева по слуху и препозна мол; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; – изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; – препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; – објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – објасни својим речима лествичне појмове; – примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо; – примени најчешће начине извођења у музичким	МЕЛОДИКА	Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред кроз C,G,F-дур (певање). Звучна слика дурског тонског рода. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скокова у: тонику, доминанту, вођицу и тонични трозвук. Функције главних ступњева. Песмице у молским тоналитетима (певање). Развој музикалности.
	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе: цела, половина, половина с тачком, четвртина и осмина. Хроматски знаци: повисилице и снизилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом. Лествични појмови: лествица, тетрахорд, степен, полустепен, ступњеви. Музичке ознаке: понављање, prima i seconda volta, D.C.al fine, корона. Основне ознаке за динамику (forte, piano, mezzoforte, mezzopiano, crescendo i decrescendo). Основне ознаке за темпо (andante, moderato, allegro, vivo). Основне ознаке за артикулацију (legato, staccato).

примерима (повезано и кратко); – опажа и пева тонове и мотиве; – препозна и запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – препозна и изведе четвртинске тактове; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – изводи ритам на различите начине; – одржи ритмички пулс; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – изводи ритам уз покрет; – препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; – чита ритам солмизацијом.		
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мали, велики и чисти) и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервали).
	РИТАМ	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4. Препознавање ритма у примерима. Начини извођења ритма (куцање или тактирање или мануелна техника). Четвртина као јединица бројања. Равномерно читање. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана на две јединице бројања. Покрет у функцији ритма. Знаци за продужавање трајања тона: тачка, лук, корона. Ритмичко читање.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације у складу са пређеним градивом. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

ЛИТЕРАТУРА:

Солфеђо за 1. разред ОМШ, Весна Цветковић и Јасмина Михаљица.

Јавни наступи:

Јавни час - извођење научених песмица које обухватају програм првог разреда.

Програм смотре:

1. Равномерно и ритмичко читање нота.

2. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима уз анализу (садржаји I разреда).

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.

ДРУГИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО

Циљ учења солфеђа:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне песме и примере из литературе уз покрете; – изрази доживљај музике коју слуша цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – звучно препозна карактер дура и мола; – слушно разликује и пева различите врсте мола – горњи тетрахорд молских тоналитета; – пева песмице по слуху и препозна лествично и терцно кретање, скок у тонику, доминанту и вођицу тоници трозвук; – чује и именује главне ступњеве; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пише и чита ноте солмизацијом и музичком абецедом у виолинском и бас кључу; – изводи и записује нотне вредности и одговарајуће паузе; – препозна и примени предзнаке: повисилицу и снизилицу у мелодијском примеру; – објасни својим речима појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – објасни својим речима лествичне појмове; – примени музичке ознаке за понављање, динамику и темпо;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Тоналитети: C,G,F дур (утврђивање). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (a, d и e мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тоници трозвук у a, d и e молу. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта), дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главни ступњеве, вођица, тоници трозвук, интервали).

– примени најчешће начине извођења у музичким примерима (повезано и кратко); – опажа и пева тонове и мотиве; – препозна и запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – препозна и изведе четвртинске тактове; – изведе бројалице, пева песме по слуху и песме различитих жанрова; – изводи ритам на различите начине; – одржи ритмички пулс; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – визуелно сагледава и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – изводи ритам уз покрет; – препознаје и изводи знаке за продужавање трајања тона; – чита ритам солмизацијом.	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Врста такта: 2/4, 3/4, 4/4. Осмина као јединица бројања: 2/8, 3/8, 4/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма (уз купање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка нотнојслици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици – увод и припрема. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање метра.

	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
ЛИТЕРАТУРА:		
Солфеђо за 2. разред ОМШ, Весна Цветковић и Јасмина Михаљица.		
Јавни наступи:		
Јавни час - извођење научених песмица које обухватају програм првог и другог разреда.		
Програм смотре:		
1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера		
2. Мелодијски пример (а, дили е mol) уз анализу: лествица, тетрахорди, интервали, дурски и молски квинтакорд.		
3. Ритмичко читање у бас кључуу оквиру пређеног градива		
Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО		
Циљ учења солфеђа:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање; – слуша дечије и народне композиције, примере из литературе уз покрет; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна разлике и пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна однос тонике и доминанте, и скокове у све ступњеве; – пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери који одговарају инструменталној литератури за трећи разред (D dur, h-mol, B-dur g-mol). Штимови. Једноставне песмице по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто (a mol-A dur, d mol-D dur).

– пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – звучно разликује дур и све врсте мола; – опише својим речима доживљај музике различитог жанра и карактера; – пева двогласне примере и композиције са клавијирском пратњом; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд; – опажа и пева интервале до квинте; – пева доминантни септакорд у песмама и мелодијским примерима; – препозна врсту такта; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на текст бројалице или дечије песмице; – примени знања и вештине уз игру; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту; – препозна и изводи тактове са половином као јединицом бројања; – визуелно сагледава и изводи као целину основне фигуре, паузе и лукове у такту 6/8 уз певање одговарајућих песмица; – изводи ритам кроз покрет; – изведе ритам певајући песме по слуху и песме различитих жанрова; – равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система;		Горњи тетракорди у све три врсте мола: природни, хармонски и мелодијски мол. Развој музикалности. Двогласно певање.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Интервали до квинте (мала и велика секунда, мала и велика терца, чиста кварта и чиста квинта) дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима. Утврђивање знања из музичке терминологије. Ознаке за темпо: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице. Музичко дидактичке игре.
	РИТАМ	Половина као јединице бројања: 2/2, 3/2, 4/2. Основне фигуре у такту 6/8 уз примену лукова и паузи. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима - од звука ка нотнојслици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо у зависности од инструмента. Четвороделне поделе јединице бројања: пунктирана и обрнуто пунктирана, синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Поставка триоле. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
		Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима.

– изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – препозна и изводи триолу; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна интервале до квинте; – запише и препозна дурски и молски квинтакорд на основним тоновима и квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; – објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњевеи вођицу, тонични трозвук, интервали.	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Записивање и интонитање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Интонирање доминантног септакорда у обрађеним тоналитетима са разрешењем у тонику. Опажање метра .
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

ЛИТЕРАТУРА:

Солфеђо за 3. разред ОМШ, Александра Јовић Милетић и Зоран Николић.

ИСПИТНИ ПРОГРАМ:**ПИСМЕНИ ДЕО:**

1. Мелодијски диктат у тоналитетима до два предзнака

УСМЕНИ ДЕО:

1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у I, II и III разреду) уз анализу мелодијског примера: лествице, тетрахорди, имена и врста интервала до квинте, дурски и молски квинтакорд и лествични квинтакорди на главним ступњевима обрађених лествица.

2. Ритмичко читање: виолински / бас кључ (пређено градиво из I, II и III разреда).

Кључни појмови садржаја: слушање, покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО

Циљ учења солфеђа:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.

– пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова и мелодијске примере; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – препознаи пева дурски и молски тонски род; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише лакше мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру – опажа и пева интервале до сексте; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева доминантни септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; – примени знања и вештине уз игру; – препозна елементе пређеног градива кроз једноставне примере за слушање; – препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – препозна и изводи синкопу на јединици бројања; – визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8; – изводи такт 9/8 и 12/8 – пева песме по слуху и песме различитих жанрова;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (из претходних разреда). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за четвртиразред (A- dur, fis mol, Es dur, c mol, E dur, cis mol). Штимови. Једноставне песме по слуху и мелодијски примери у дуру и истоименом молу и обрнуто-мутација . Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности. Двогласно певање. Композиције са клавирском пратњом.
		Лествице и тетрахорди. Интервали до сексте (чисти, велики и мали). Квинтакорди на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима. Доминантни септакорд. Ознаке за различите врсте темпа.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије научене песме или мелодијског примера. Музичко дидактичке игре.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Обрађене врсте такта. Синкопа на јединици бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 без примене лукова и шенаестинских пауза. Информативно упознавање врсте такта 9/8 и 12/8. Начини извођења ритма Ритам у примерима-од звука ка слици. Равномерно читање. Обрађене ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања и синкопа на јединици бројања, паузе, лукови... Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања.
	РИТАМ	

– равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде; – запише и препозна интервале до сексте; – запише и препозна квинтакорде на главним ступњевима у обрађеним тоналитетима; – запише и препозна доминантни септакорд; – објасни различите врсте темпа; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; поштује правила понашања на концерту.		Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање и интонирање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице Опажање и певање: мале и велике секунде, мале и велике терце, чисте кварте и чисте квинте и мале и велике сексте обрађених кроз песмице и примере из литературе. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.

ЛИТЕРАТУРА:

Солфеђо за 4. разред ОМШ, Александра Милетић- Јовић, Гордана Стојановић и Зоран Николић.

Програм смотре:

Писмени део:

1.Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака.

Усмени део:

1.Мелодијски пример (тоналитети пређени у III и IV разреду) уз анализу примера (садржаји IV разреда).

2.Ритмичко читање: бас кључ(пређено градиво из III и IV разреда).

Кључни појмови садржаја: слушање , покрет, игра, импровизација, мелодија, ритам, музички бонтон.

ПЕТИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО

Циљ учења солфеђа:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе различитих жанрова; – пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; – пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – примени ознаке за различите врсте темпа и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи), каноне и композиције са клавирском пратњом; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Функционални односи у тоналитету. Нови тоналитети: As dur, f mol, H dur, Des dur и b mol. Остали тоналитети са 5 и 6 предзнака – информативно. Штимови. Пева мелодије у истоименом дуру и молу. Звучна поставка модулације. првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Развој музикалности. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo, Cantabile. Двогласни примери и канони. Композиције са клавирском пратњом.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетрахоради. Интервали до октаве (мали, велики и чисти интервали). Дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд. Доминантни септакорд са обртајима.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке, импровизације. Импровизација мелодије научених песама или мелодијских примера. Савремена технологија у функцији наставе.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Триола на половини јединице бројања. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова без шеснаестинских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова.

– опажа и пева доминантни и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; – користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу – изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – препозна и изводи малу триолу; – визуелно сагледава и изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; – препозна и изводи ритмичку фигуру: сичилијану и тирану – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; – приказује ритам кроз покрет; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система; – изводи ритмичке фигуре четвороделне поделе јединице бројања; – ритмички прочита триолу и четири шеснаестине; – препозна двоструко пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на две јединице бројања; – чита ритам солмизацијом; – запише и препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде; – запише и препозна интервале до октаве; – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са		Врсте такта: 5/8 и 7/8. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент(body percussion). Равномерно читање нота. Четвороделна подела јединице бројања. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Двоструко пунктиране и обрнуто пунктиране ритмичке фигуре на две јединице бројања-информативно. Ритмичко читање ауторских примера и примера из литературе.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Записивање појединачних тонова, група тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање интервала до октаве. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање и интонирање доминантног и умањеног септакорда у тоналитету.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна доминантни септакорд са обртајима; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила – понашања на концерту		
ЛИТЕРАТУРА: Солфеђо за 5. разред ОМШ, Александра Јовић Милетић, Гордана Стојановић и Зоран Николић.		
Програм смотре: Писмени део: 1. Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1. Мелодијски пример (тоналитети пређени у IV и V разреду) уз анализу (садржаји V разреда). 2. Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво из IV и V разреда).		
Кључни појмови садржаја: функционалност, интерпретација, хармонски слух, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		
ШЕСТИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО		
Циљ учења солфеђа:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развију знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере у дуру и молу; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве ; – пева штимове обрађених дурских и молских тоналитета; – препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева песме различитих жанрова и мелодијске примере са модулацијом; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма. Савремена технологија у функцији наставе.
	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из претходних разреда. Тоналитети са 7 предзнака - информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулација првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима које воде ка

– пева народне мелодије са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева српске песме и песме других националности; – пева изражајно мелодије различитих жанрова и карактера; – пева двогласне примере, каноне и композиције са клавирском пратњом; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише мелодијске диктате; – пева научен мотив у другом тоналитету; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – опажа и пева доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера; – смишља мелодију на научену песму или мелодијски пример; – користи самостално или уз помоћ одраслих доступне носиоце звука; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање музике; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – препозна и изводи четвртинске, осминске и половинске тактове; – изводи и препозна пређене ритмичке фигуре троделног ритма; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником;		разрешавајућем лествичном тону. Мешовито сложени тактови 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела и пређене фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам кроз примере из литературе и песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент(body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа - градиво VI разреда. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Транспоноване мотива. Опажање и интонирање интервала до октаве(велики, мали и чисти, као и опажање прекомерне кварте и умањене квинте). Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналит. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.

– изводи примере из литературе као и песме различитих жанрова; – приказује ритам кроз покрет; – ритмички чита етиде инструменталног типа-градиво VI разреда; – чита ритам солмизацијом – разуме и објасни својим речима музичке појмове; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; поштује правила понашања на концерту.	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
ЛИТЕРАТУРА: Солфеђо за 6. разред ОМШ, Весна Цветковић и Јасмина Михаљица.		
Јавни наступи: Јавни час - извођење научених песмица које обухватају програм првог разреда.		
Испитни програм: Писмени део: 1.Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака. Усмени део: 1.Мелодијски пример -тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама) 2.Ритмичко читање: бас кључ (пређено градиво).		
Кључни појмови садржаја: Функционалност, корелација, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		

План и програм наставе и учења за теоретске предмете према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни предмет:	Обавезни / Одсек за класичну музику – шестогодишње образовање СОЛФЕЂО
Циклус, разред,	други циклус: четврти, пети и шести
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Недељни / Годишњи фонд:	2 часа / 70 часова
Трајање школовања:	шест година
Циљеви наставе предмета:	Равијање музикалности и музичке писмености кроз прожимање васпитног и образовног процеса. Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој музичкој школи, а истовремено и за самостално, аматерско бављење музиком, на нивоу основношколског знања и искуства.
Обавезни минимум:	Интонирање мелодијских вежби у свим дурским и молским лествицама квинтног и квартног круга; интонирање хроматских

	скретница и пролазница, мутација. Певање лествичних квинтакорда, штимова и каденци свих тоналитета до седам предзнака. Ритмичко читање, етида инструменталног типа из градива. Примена пронеме кључа или два система. Народни ритмови (сложено-мешовити тактови); ритмичка јединица шеснаестина, дуола; метроритам. Опажање и интонирање пређеног градива; малог дурског и умањеног септакорда са разрешењем.Ритмички и мелодијски диктат.
Годишњи испит:	У четвртном разреду ученик добија годишњу оцену. У петом разреду ученик добија годишњу оцену. У шестом разреду на годишњем испиту има следеће задатке: Писмени део: мелодијски диктат до четири предзнака. Усмени део: 1 Мелодијска вежба до четири предзнака: скретнице, пролазнице и мутација. 2 Парлато: промена кључа, биолински и бас, са свим ритмичким фигурама.
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА СОЛФЕЂО: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења .	
Корелација са наставом инструмента, хора, оркестра или камерне музике.	
ОБЛАСТИ	Литература:
МЕЛОДИКА	Интензиван и континуиран рад на развоју ученикових музичких способности – спољашњег (контролног) и унутрашњег (менталног) слуха, осећаја за ритам, музичке меморије и музичке фантазије. Постизање разумевања значења и важности универзалних музичких изражајних средстава (темпа, ритма, метра, динамике, агогике, артикулације, акцентуације и инструментације). Постизање вештине течног читања и писања нота у разним кључевима, брзог препознавања и разумевања најважнијих темповских, карактерних, метричких, динамичких, акцентних, агогичких и артикулационих ознака у нотном тексту и континуиран рад на развоју вештине спретног свирања или певања <i>Prima vista</i>. В. Цветковић и Ј. Михаљица: <i>Солфеђо за четврти, пети и шести разред шестогодишње оми;</i> Пандуровић, Алесандровић и Јелић: <i>Солфеђо за трећи и четврти разред четворогодишњеи за други разред двогодишње оми.</i>

РИТАМ	Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива; Примена промене кључа или два система; Народни ритмови, Поли ритам.	З. М: Васљевић: солфеђо ритам, Б. Поповић: Солфеђо В.Јовановић: Солфеђо
ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и интонирање комплетног обрађеног градива од првог разреда. Ритмички и мелодијски диктат.	

ТЕОРИЈА МУЗИКЕ ШЕСТОГОДИШЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

Наставни одсек:	Обавезни / Одсек за класичну музику - шестогодишње образовање – ТЕОРИЈА МУЗИКЕ
Наставни предмет:	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ
Недељни / Годишњи фонд часова:	1 час / 35 часова
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТ ТЕОРИЈА МУЗИКЕ
Уводни део:	Природа саме музике указује на стално прожимање свих области и тематских јединица које су предвиђене наставним програмом. Ниједна област или тема не може се изучавати изоловано у односу на друге и не треба да буде сама себи циљ. Учење музике утиче на развој детета које воли музику и има трајну потребу за бављењем музиком. Значајно је и за очување и преношење културног наслеђа, као и за развој креативности, музичког укуса и критичког мишљења. Настава је усмерена на остваривање исхода, при чему се даје предност искуственом учењу у оквиру којег ученици развијају лични однос према музици, а постепена рационализација искуства временом постаје теоријски оквир. Искуствено учење подразумева активно слушање музике и лично музичко изражавање ученика кроз извођење музике. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика. Садржаји теорије музике су повезани са садржајима наставе солфеђа и усмерени су ка стицању музичких знања и вештина ученика са циљем да кроз теоретску анализу ученици сагледавају нотни текст са разумевањем у сваком погледу. Наставник својом

	креативношћу и инвентивношћу има слободу, али и одговорност, да изабере оптималан начин савладавања градива, с обзиром да групе ученика чине ученици различитих стручних већа. Корелација између предмета може бити полазиште за бројне активности у којима ученици могу бити учесници као истраживачи, креатори и извођачи. Код ученика треба развијати дух заједништва кроз заједничко извођење и комуникацијске вештине, у циљу преношења и размене искустава и знања. Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације и инклузивности у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају, као и развијању потенцијала за музичко изражавање.
Планирање наставе и учења-теорија музике:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.
Остваривање наставе и учења – теорија музике:	Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима. У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџбеника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и савладавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста музичке писмености ће сужити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике. Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, елементе и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике. Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике остварили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента. Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове ... <i>Развој савремених технологија</i>

	Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица. Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.	
Праћење и вредновање наставе и учења – теорија музике:	На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оценивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
ШЕСТИ РАЗРЕД – ТЕОРИЈА МУЗИКЕ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описивање и спознају елементе музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– објасни музичке појмове и термине: – тонски и нотни систем од велике до треће октаве, – виолински и бас кључ, – особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно);	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.
	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични интервали и квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету. Прости интервали.

– запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету; – запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; – правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима;	ИНТЕРВАЛИ	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.
	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.
ЛИТЕРАТУРА Основна теорија музике, Марко Тајчевић; Теорија музике, Владимир Јовановић; Теорија музике, Зорислава М.Васиљевић, Ивана Дробни, Дејан Деспић.		
Испитни програм: <i>Писмени део:</i> Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		
Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		

План и програм наставе и учења за теоретске предмете према Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010

Наставни предмет:	Обавезни / Одсек за класичну музику – шестогодишње образовање - ТЕОРИЈА МУЗИКЕ
Циклус, разред,	други циклус: шести
Просветни гласник:	<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Трајање школовања:	шест година
Циљеви наставе предмета:	Теоретско обједињавање свих музичких појмова и израза, као и повезивање теоретске наставе са солфеђом и наставом инструмента. Оспособљавање ученика за наставак школовања у средњој школи профил – музички извођач и теоретичар.
Обавезни минимум:	Лествице: све дурске и молске. Интервали и акорди: изграђивање, препознавање, означавање шифри. Многостраност тонова. Мали дурски септакорд са обртајима. Све врсте септакорда. Појмови и дефиниције из области темпа, артикулације, агогике и ритма.
Годишњи испит:	У шестом разреду на годишњем испиту ученик има следеће задатке:

	1. Писмени део: шифре интервала и акорада; исписивање предзнака појединих лествица; исписивање врсте интервала и акорда. 2. Усмени део: изградња интервала и акорда; ознаке за темпо, динамику, артикулацију и агогику.	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства.		
Корелација са наставом солфеђа, инструмента, хора, оркестра или камерне музике. Константно прожимање са солфеђом, индивидуалном наставом и групним музицирањем.		
ОБЛАСТИ		Литература:
ПОЈМОВИ И ДЕФИНИЦИЈЕ МНОГОСТРАНОСТ ТОНОВА ОРНАМЕНТИ	Музичка фраза, фразирање, агогика, артикулација, динамика, темпо с одговарајућим италијанским називима. Владање музичком ортографијом.	Дробни и Васиљевић: <i>Теорија музике;</i> Д. Деспић: <i>Теорија музике</i>
ТОНАЛИТЕТИ	Лествице – теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, упоређивањем лествица удаљених за хроматски полистепен и енхармонских лествица. Поставка мол-дура. Лествични квинтакорди.	Зорислава М. Васиљевић: <i>Теорија музике</i>
ИНТЕРВАЛИ	Интервали: интервали до октаве и њихови обртаји. Сложени интервали. Хроматскепромене интервала и њихова разрешења. Карактеристични лествични интервали.	М. Тајчевић: <i>Теорија музике</i> Јовановић: <i>Теорија музике</i>
ПОСТАВЉАЊЕ АКОРАДА	Трозвучи и четворозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и поставка умањеног и прекомерног квинтакорда. Умањени, полуумањени и мали молски септакорд на одговарајућим ступњевима у тоналитету. Поставка септакорда у основној дурској и молској лествици.	Зорислава М. Васиљевић: <i>Теорија музике</i>

План и програм наставе и учења за хор, оркестар, камерну музику према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Обавезни / Одсек за класичну музику - шестогодишње образовање / други циклус: ХОР, ОРКЕСТАР, КАМЕРНА МУЗИКА
Наставни предмет:	ХОР, ОРКЕСТАР, КАМЕРНА МУЗИКА
Недељни / Годишњи фонд часова:	2 часа / 70 / 66 часова
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	шест година
	УПУТСТВО ЗА ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКО ОСТВАРИВАЊЕ ПРОГРАМА ЗА ПРЕДМЕТЕ: ХОР, ОРКЕСТАР, КАМЕРНА МУЗИКА
Уводни део:	Певање и свирање у оркестру, хору и камерном ансамблу је од непроцењиве важности јер развија не само музичке способности већ има функцију социјалне кохезије. Оно развија способност ученика да комуницирају са другима кроз међусобно слушање, извођење и стварање музике и да изражавају своје мисли и осећања кроз музику. Образовни циљ ових предмета обухвата развијање музичког укуса, стваралачких способности, спонтаног изражавања, музичког слуха и ритма, развијање гласовних и инструменталних могућности и учвршћивање интонације, способност за фино нијансирање и изражајно извођење. Васпитни циљ обухвата развијање осећања припадности колективу – тимски рад, развијање толеранције, дисциплине, поштовања различитости и правила понашања, развијање одговорности, стицање самопоуздања, савладавање треме и пружање помоћи у смислу вршњачког учења и сарадње. Исходи представљају музичке, опажајне и сазнајне активности ученика, односно очекиване резултате у реализацији музичких садржаја. Упознавање разноврсних дела домаћих и страних аутора доприноси развоју опште културе, међусобном разумевању, уважавању и поштовању.
Планирање наставе и учења:	Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. Годишњим планом се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима, а у складу са годишњим фондом часова. Оперативни план подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. Припрема за час подразумева дефинисање циља часа, конкретизацију исхода у односу на циљ часа, планирање активности ученика и наставника у односу на исходе, начин провере остварености исхода и избор наставних стратегија, метода и поступака учења и подучавања (водећи рачуна о предзнању, тј. искуству ученика, које ће ученицима омогућити да савладају знања и вештине предвиђене дефинисаним исходима). Усмерење часа у односу на ток и фокус у многостави зависи од припремљености ученика за час. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити

	рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.
Остваривање наставе и учења:	Оркестар, хор и камерна музика обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, овим саставима могуће је прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном певању или свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању. Школа може у односу на своје капацитете у погледу заступљености инструменталних група и у односу на ученичке капацитете да формира гудачки, дувачки оркестар, оркестар хармоника, гитара, флаута, тамбура и сл. Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора. Настава камерне музике се планира и реализује у оквиру Школског програма рада. Камерни састав има најмање три члана. Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра/хора као и учешћем у раду камерног ансамбла. Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници солфеђа на својим часовима прочитају деонице које се изводе на настави хора, а наставници инструмента, на часовима главног предмета прочитају деонице које се изводе на настави оркестра. Рад са оркестром обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмената. Рад са хором садржи: вежбе правилног седења, дисања, вокализе за уједначавање боје, увежбавање деоница, певање канона, певање једногласних, двогласних и трогласних композиција са пратњом и а капела. Такође, рад са хором обухвата интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање и динамичку обраду. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја. Литературу за камерну музику чини избор композиција које су писане у оригиналу одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава, нарочито ако су чланови ансамбла различитог узраста и разреда. Програм треба да буде занимљив, прихватљив и пријемчив ученицима, како би се подржала и развила љубав према овој врсти музике. У оквиру камерне музике наставник је у обавези да спреми: две композиције из периода барока или једно дело из периода преткласицизма, класицизма, романтизма и савремене музике, или три комада из различитих стилских епоха Као што музика утиче на здравље (психолошки, социолошки, емоционални аспект) тако и свирање у оркестру/хору/камерном саставу у великој мери доприноси смањењу стреса и агресивности. Ученици који

	учествују у раду оркестра/хора/камерне показују боље резултате у учењу и социјалним вештинама. У процесу рада врло је корисно преслушавање снимака сопствених наступа као и слушање различитих извођења на доступним носиоцима звука. На тај начин потребно је иницирати разговор са ученицима подстичући их на активно слушање, анализу као и сопствено критичко мишљење.
Праћење и вредновање наставе и учења:	На часовима оркестра/хора/камерне музике најбитније је развијање музичких способности и жеље за успехом и радом у групном музицирању. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру ових активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности, подршке и задовољства заједничким успехом.
ДРУГИ ЦИКЛУС шестогодишњег образовања – ЧЕТВРТИ, ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД / ХОР	
Циљ учења:	Циљ учења предмета Хор је да код ученика развије интересовање и љубав према заједничком музицирању и музици кроз музичко искуство којим се подстиче развијање осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова / 66

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
- користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; - користи правилну и јасну дикцију и примењује правилан начин певања; - комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима ансамбла кроз музику; - прати диригента и пева усаглашено са осталим ученицима; - одговарајућим певањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; - интонира чисто у току извођења; пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко певање; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу; - поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Хор и карактеристике певања у хору. Правилан начин певања- држање тела и дисање. Дикција- значај правилне и јасне дикције, изговарање брзалица и бројалица. Хармонски слух – развој. Комуникација са диригентом. Интонација - значај чисте интонације и начини постизања. Композиције различитог карактера. Музички бонтон. Слушање дела помоћу доступних носиоца звука. Музички бонтон.
ЛИТЕРАТУРА: Мирко Хаднађев „Од аудиције до концерта“ , Др Десанка Тракиловић „Хорске композиције“, Мр Бранко Ђурковић „Трогласне хорске композиције“, Борис Черногубов „Певајмо“, «Збирка вокализа и композиција», Златан Вауда, «Збирке нота са фестивала деце музичког стваралаштва», „Деца композитори“ ДКЦ, Београд Мирјана Ивановић, Невенка Здјелар, Снежана Радовановић «Збирка хорских композиц. за старији узраст»		
Обавезни минимум програма: једна народна песма, једна уметничка композиција, једна трогласна композиција.		
Јавни наступи: јавни часови у школи, концерт поводом Дана школе, различита домаћа и међународна такмичења, сарадња са локалном заједницом.		
Кључни појмови садржаја: тон, певање, слушање, интонација, музички бонтон.		
ДРУГИ ЦИКЛУС шестогодишњег образовања – ЧЕТВРТИ, ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД / ОРКЕСТАР		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Оркестар је да код ученика развије интересовање и љубав према музици и заједничком свирању, кроз музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског	

	сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова / 66	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
- користи знања из области теорије музике приликом читања и интерпретације музичког дела; - изведе одговарајуће технике свирања на инструменту; - прати диригента; - комуницира са члановима своје деонице и са осталим члановима оркестра кроз музику; - усагласи сопствено извођење са потребама групног; - Свирањем покаже значај међусобног слушања у ансамблу; - пренесе на публику сопствени емоционални доживљај кроз заједничко свирање; - коригује интонацију у току свирања; - самостално вежба поштујући процедуру; - учествује на јавним наступима у школи и ван ње; - поштује договорена правила понашања у оквиру оркестра; - користи предности дигитализације у слушању и извођењу.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике свирања у оркестру. Оркестар – врсте, карактеристике и организација (гудачки, хармоникашки, тамбурашки...). Оркестарски звук - начин добијања. Развој хармонског слуха. Сарадња и комуникација на релацији диригент - вођа деонице - пар за пултом. Носиоци звука – начин и значај коришћења. Музички бонтон.
ЛИТЕРАТУРА:		
Минимум програма: 3 краћа дела или једно дело у више ставова, по избору диригента.		
Јавни наступи: на јавним часовима у школи, Републичко такмичење, наступи у оквиру локалне заједнице, концерт поводом Дана школе, различита такмичења.		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање, заједничко свирање, музички бонтон.		
ДРУГИ ЦИКЛУС шестогодишњег образовања – ЧЕТВРТИ, ПЕТИ И ШЕСТИ РАЗРЕД / КАМЕРНА МУЗИКА		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Камерне музике је да код ученика развије интересовање и љубав према камерном музицирању и музици кроз заједничко музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности,	

	естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова / 66	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално свирање са групним свирањем; – усагласи интонацију са осталим члановима камерног састава; – усагласи артикулацију са осталим члановима камерног састава; – усагласи динамичке ознаке са осталим члановима састава; – дефинише своју улогу у камерном саставу и перципира улогу осталих чланова камерног састава; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима камерног састава кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике; – покаже спремност за тимски рад; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; поштује договорена правила понашања у оквиру ансамбла.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Камерна музика – развој и врсте ансамбла. Специфичности свирања у камерном саставу. Вежбе за интонацију и артикулацију. Припремање ученика за јавне наступе. Музички бонтон.
ЛИТЕРАТУРА: Избор композиције за различите камерне саставе писане у оригиналу за одређени састав или транскрипције дела из музичке литературе које одговарају техничким и музичким способностима свих чланова камерног састава.		
Обавезни минимум програма: три комада из различитих стилских епоха или различитог карактера.		
Јавни наступи: минимум један јавни наступ камерног ансамбла у току школске године.		

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, слушање музике, свирање, групно музицирање, музичка фраза, музички бонтон.

Наставни предмет / група:	Обавезни / Одсек за класичну музику – шестогодишње образовање – ХОР	
Циклус, разред,	други циклус: четврти, пети и шести	
Просветни гласник:	Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010	
Трајање школовања:	шест година	
Циљеви наставе предмета:	Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање. Развијати перцепцију слушања осталих чланова. Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.	
Обавезни минимум:	Обрада најмање три трогласне композиције различитих стилских епоха, укључујући и домаће ауторе.	
Годишњи испит:	/	
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства. Хор обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе.Изузетно, оркестру је могуће прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм ради стицања искуства у групном свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању. Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора. Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом хора/оркестра као и учешћем у раду камерног ансамбла. Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници солфеђа на својим часовима прочитају деонице које се изводе на настави хора. Рад са хором садржи: вежбе правилног седења, дисања, вокализе за уједначавање боје, увежбавање деоница, певање канона, певање једногласних, двогласних и трогласних композиција са пратњом и а капела. Такође, рад са хором обухвата интонативно и ритмичко усклађивање, фразирање и динамичку обраду. Важно је увек обратити пажњу на дикцију и разумевање садржаја.		
Корелација: Константно прожимање са солфеђом, индивидуалном наставом (главним предметом) и групним музицирањем.		
ОБЛАСТИ		Литература:

ВОКАЛНА ТЕХНИКА	Вежбе дисања, вокализе за уједначавање боје гласова, певање канона, певање двогласних и трогласних композиција.	Вокализе различитих аутора.
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Упознавање музичких појмова и појава, различитих музичких епоха.	Б. Черногубов: канони и одабир вишегласних мелодија за дечје хорова. Збирке песама за женске и дечје хорова.
Наставни предмет:		Обавезни / Одсек за класичну музику – шестогодишње образовање / ОРКЕСТАР / КАМЕРНА МУЗИКА
Циклус, разред,		други циклус: четврти, пети и шести
Просветни гласник:		<i>Правилнику о наставном плану и програму за основну музичку школу „Службени гласник РС Просветни гласник“ бр. 5/2010</i>
Трајање школовања:		шест година
Циљеви наставе предмета:		Анимирати и оспособити ученика за групно музицирање. Развијати перцепцију слушања осталих чланова. Развијање интонације и артикулације у складу са осталим члановима у групном раду и слушање других. Оспособљавање за даљи рад и школовање у оквиру наставе групног музицирања.
Обавезни минимум:		Обрада најмање три трогласне композиције различитих стилских епоха, укључујући и домаће ауторе.
Годишњи испит:		/
НАЧИН ОСТВАРИВАЊА ПРОГРАМА ПРЕДМЕТА: Групни, теоретски и практични рад. Настава се реализује кроз практичну наставу уз теоретска тумачења упутства. Оркестар обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, оркестру је могуће прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико ученик жели и може да прати наставни план и програм радистаца искуства у групном свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању. Школа може у односу на своје капацитете у погледу заступљености инструменталних група и у односу на ученичке капацитете да формира гудачки, дувачки оркестар, оркестар хармоника, гитара, флаута и сл. Сви ученици који нису обухваћени радом оркестра у обавези су да похађају наставу хора. Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад. Ради бољег и бржег савладавања програма пожељно је да наставници инструмента на часовима главног предмета прочитају деонице које се изводе на настави оркестра. Рад са оркестром обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и иновативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмента. Настава камерне музике обухвата ученике четвртог, петог и шестог разреда шестогодишње школе и трећег и четвртог разреда четворогодишње школе. Изузетно, камерном саставу је могуће прикључити и ученике трећег разреда шестогодишње школе, уколико		

ученик жели и може да прати наставни плани програм ради стицања искуства у групном свирању. Овом ученику учешће у групном музицирању представља слободну активност која као таква не подлеже оцењивању.

Настава камерне музике се планира и реализује у оквиру Школског програма рада. Камерни састав има најмање 3 члана. Ученици који имају посебна интересовања, капацитет и жељу могу бити истовремено обухваћени и радом оркестра/хора као и учешћем у раду камерног ансамбла.

Процес учења базира се на избору композиција које ће одговарати техничким и музичким способностима свих ученика, чак и када нису истог разреда и узраста, а подстицајне су и прихватљиве, како би се код ученика развила позитивна мотивација за рад.

Рад са камерним ансамблом обухвата: усклађивање прстореда, штрихова, као и иновативно и ритмичко усклађивање, фразирање, динамичку обраду, уједначавање боје инструмента. У процесу рада врло је корисно преслушавање снимака сопствених наступа као и слушање различитих извођења на доступним носиоцима звука. На тај начин потребно је инисирати разговор са ученицима подстичући их на активно слушање, анализу и сопствено критичкомишљење.

Корелација: Константно прожимање са солфеђом, индивидуалном наставом (главним предметом) и групним музицирањем.

ОБЛАСТИ		Литература:
ИНСТРУМЕНТАЛНИ РАЗВОЈ	Увежбавање деоница, ритмичко и интонативно усклађивање.	Деонице из оркестарског програма.
МУЗИЧКИ РАЗВОЈ	Увежбавање фразирања и динамичке обраде. Упознавање музичких појмова и појава, различитих музичких епоха.	По избору диригента три краће композиције различитог карактера.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – СОЛО ПЕВАЊЕ

План и програм наставе и учења за соло певање према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Одсек за соло певање
Наставни предмет:	СОЛО ПЕВАЊЕ
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	четири године

Планирање наставе и учења – соло певање	Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. <i>Годишњим планом</i> се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. <i>Оперативни план</i> подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. <i>Припрема за час</i> је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмерење часа у односу на ток и фокус у многоме зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.
Остваривање наставе и учења –соло певање	Током остваривања наставе и учења, наставник подстиче ученика пријатном радном атмосфером, уводећи га преко вежби дисања, лаганих техничких вежби, у умеће соло певања. Техничке вежбе су у почетном раду (нпр. секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд, навише и наниже), једноставне, при чему кроз рад педагог инсистира: на правилној импостацији, мекој али конкретној атаки на тон, чистој интонацији, правилној артикулацији вокала и консонаната, апођатури, легату. Развојем гласовних способности ученика наставник кроз рад примењује нове певачке технике (<i>portato, portamento, staccato, martelatto</i>). У раду са учеником, наставник треба да обрати пажњу на став тела као и мимику лица ученика, благи озарен израз. Кроз различиту музичку литературу, наставник упознаје ученика са епохама, стиливима извођаштва, карактеристикама истих, при чему ученик напредује у свом школовању. Код ученика треба развијати љубав и вештине заједничког музицирања, узајамног слушања и певања у дуету чиме се развија потреба за међусобним слушањем и сарадњом у заједничкој интерпретацији музичког дела. Веома је важно постицати ученике на слушање уметничке музике кроз видео примере, одласком на концерте, у позориште. Дискусијом о одслушаним или изведеним делима развијају се критички ставови о сопственим и другим извођењима што је веома важно за даље напредовање.
Праћење и вредновање наставе и учења –соло певање	На часовима соло певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним

очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ПРВИ РАЗРЕД – СОЛО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише делове вокалног апарата; – правилно резонира; – правилно користи дијафрагму; – правилно држи тело; – разликује правилно од неправилног дисања; – самостално примењује вежбе дисања; – разликује правилно од неправилне емисије тона; – правилно интонира и јасно изговара слоге; – примењује промену вокала при певању лакших вокализа; – примењује основне елементе нотне писмености у певању, чита нотни текст; – лако пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике вокалног апарата. Начин добијања тона. Правилно држање тела и став тела при певању Дисање и вежбе дисања. Емисија тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције. Једноставне вежбе кроз легато, секунде, терце, кварте, квинте, узлазно и силазно, разложени квинтакорд. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Музички бонтон.

ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Х.Пановка, Ђ.Конконе, Г.Зајдлер Р.Тирнанић: <i>Песме Италијанских композитора, избор</i> Лакше композиције италијанских композитора: Ђ.Каћини, А.Калдара, А.Скарлати, А.Фалкониери, Л.Манџа, „Мале песме великих мајстора“ и друга дела по избору наставника које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика		
Обавезни минимум програма - четири вокализе - две песме старих мајстора - једна лакша песма		
Јавни наступи Обавезан један јавни наступ у току школске године.		
Програм смотри – На крају школске године смотра, једна вокализа (са текстоили без текста) и једна песма старог мајстора, програм се изводи напамет не мора се изводити на оригиналном језику).		
Кључни појмови садржаја: вокални апарат, дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, певање, вокали, слушање музике, музички бонтон		
ДРУГИ РАЗРЕД – СОЛО ПЕВАЊЕ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према соло певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– правилно држи тело и на правилан начин примењује вежбе дисања; – опише положај гласница при певању и функцију дијафрагме, резонатора; – лако формира тон	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Став тела при певању и вежбе дисања. Карактеристике и одржавање вокалног апарата. Начин добијања тона. Емитовање тона у односу на врсту техничке вежбе или композиције.

и контролише интонацију при певању; – јасно изговара слоге и тумачи текст композиције при певању; – примењује различита музичка изражајна средства у фразирању, у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – пева кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – пренесе публици сопствени емоционални доживљај кроз интерпретацију; поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике		Техничке вежбе кроз легато. Уједначавање вокала. Слушање, интонација и дикција. Тумачење динамике и темпа. Припрема за јавни наступ. Музички бонтон.
ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Х.Пановка, Ђ.Конконе, Г.Зајдлер, Л.Бордесе Лакше композиције Италијанских композитора по избору наставника Лакше песме класичара и романтичара „Мале песме великих мајстора“ (В.А.Моцарт, Ф.Менделсон, Л.В. Бетовен, Р.Шуберт, Ф.Векерлен и други, по избору наставника, који одговара узрасту и техничким могућностима ученика.		
Обавезни минимум програма – четири вокализе – четири песме старих мајстора – две лакше песме		
Јавни наступи - обавезан један јавни наступ током школске године		
Испитни програм: - две вокализе(са текстом, без текста, различитог карактера) једна песма старог мајстора - Испитни програм се изводи напамет.(програм се не мора изводити на оригиналном језику)		
Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – СОЛО ПЕВАЊЕ		

Циљ учења:	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања..	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– примени правилан певачки став и вежбе дисања; – контролише дужину даха при певању; – користи стечена знања из основа музичке писмености, лако чита с листа уз помоћ наставника; – примењује нове певачке технике; – правилно интонира и при певању користи функцију дијафрагме и резонатора- јасно изговара и тумачи текст у композицији; – користи различита музичка изражајна средства при фразирању у зависности од карактера музичког примера; – јасно тумачи динамику кроз певање; – самостално изводи кратке композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – изрази мишљење о сопственом и туђем наступу; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; – користи предности дигитализације за слушање и извођење музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Контрола правилног става при певању и дисања. Увод у предмет читања с листа, примена (prima vista). Развој певачке технике: portato, portamento, staccato, martelatto. Интонирање и емисија тона кроз техничке вежбе и композиције. Динамичко нијансирање: crescendo, decrescendo, diminuendo... Припрема за јавни наступ. Музички бонтон.
ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе:		

Ф.Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер

Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника

Б. Цвејић: *Песме за младе певаче*, избор

„Мале композиције великих мајстора“ избор лакших композиција

Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д.Јенко, С. Христић, З.Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинка и други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника.

Обавезни минимум програма

- четири вокализе
- четири песме старих мајстора
- једна песма класичара или романтичара

једна песма Српског или Словенског композитора

Јавни наступи

Обавезна два јавна наступа током школске године

Испитни програм

- једна вокализа
- једна арија старог мајстора
- једна песма по слободном избору (класичара, романтичара Српског или Словенског композитора)
- Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику

Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – СОЛО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Соло певање је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање вокалних способности, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступи наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 66 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– самостално изводи вежбе дисања уз правилан став и држање; – лако формира тон и контролише интонацију при певању; – јасно изговара и тумачи текст	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Развој певачких вештина и осамостаљивање при вежбању. Тумачење стилских разлика у литератури.

композиције при певању; – примењује стилске разлике самостално у тумачењу композиције; – контролише мимику лица; – примењује принцип узајамног слушања у заједничком упевавању и певању; – самостално изводи, пева композиције напамет уз пратњу клавира; – комуницира са корепетитором кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољава самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при извођењу и слушању музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике.		Текст- разумевање текста, тумачење музичким средствима и јасан и правилан изговор. Увод у камерну музику. Припрема за јавни наступ. Извођење композиција различитог карактера и сценски наступ. Музички бонтон
ЛИТЕРАТУРА Техничке вежбе, вокализе: Ф.Абт, Н. Вакаи, Пановка, Конконе, Зајдлер Лакше композиције Италијанских композитора: Качини, Калдара, Скарлати, Фалконијери, Манца и друга дела по избору наставника Б. Цвејић: <i>Песме за младе певаче</i>, избор „<i>Мале композиције великих мајстора</i>“ избор лакших композиција Моцарт, Менделсон, Шуберт и други, В. Ђорђевић, П. Коњовић, И. Бајић, Д. Јенко, С. Христић, З. Јовановић, М. Пребанда, И. Зајц, Ј. Хатце А. Даргомижски, М. Глинкаи други, избор песама које одговарају узрасту и техничким могућностима ученика по избору наставника. Обавезни минимум програма – шест вокализа – четири песме старих мајстора		

- две песме класичара и романтичара
- две песме Српских и Словенских композитора

Јавни наступи

Обавезна два јавна наступа током школске године

Испитни програм

- две вокализе различитог карактера
- једна арија старог мајстора
- једна песма по слободном избору (класичара, романтичара Српског или Словенског композитора)
- Испитни програм се изводи напамет, на оригиналном језику

Кључни појмови садржаја: дисање, тон, интонација, резонатор, дијафрагма, лако певање, вокали, слушање музике, музичка фраза, музички бонтон

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

План и програм наставе и учења за српско традиционално певање према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек:	Одсек за српско традиционално певање
Наставни предмет:	СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	четири године
Планирање наставе и учења - српско традиционално певање	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дужу задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата
Остваривање наставе и учења – српско традиционално певање	На самом почетку јако је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају традиционалног певања. Вештина извођења традиционалног певања не сме бити базирана на

	стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера. Приликом певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању, али и на разумевању функције/улоге песама (да ли су песме обредног типа, песме за плодност, забавне или шалјиве песме, лирске, љубавне, посленичке - песме за различите послове (жетелачке, копачке, рабацјске, итд), печалбарске, да ли су песме уз игру, хајдучке, итд...). У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом. Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас - испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама "на бас" и песама "на глас". Ради успешнијег упознавања ученика са традиционалном музиком, пожељно би било вођење ученика на теренско истраживање и учење певања од самих казивача. Обрада примера традиционалног певања мора бити припремљена теоријском експликацијом која подразумева упознавање ученика са географским одликама области из које је песма која се обрађује; одликама музичког дијалекта дате области (боја гласа, начин певања и терминологија везана за начин певања, резонатори који су карактеристични за дати стил, итд...); контекстом и жанром у којем се песма изводи (уколико је контекстуално и жанровски условљена); обраду и тумачење поетског садржаја песме; мелодијским и метро-ритмичким карактеристикама примера и др. Пожељно је да се повремено ученици окупе у мање групе и заједнички певају, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења традиционалног певања, али и мотивација ученика на групни рад.
Праћење и вредновање наставе и учења – српско традиционално певање	На часовима српског традиционалног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ПРВИ РАЗРЕД – СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Српског традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– својим речима опише значај традиционалног певања; – уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дисања; – правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; – самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; – препозна структуру и смисао певаног текста и изражајно рецитије текст без певања; – примени основне елементе нотне писмености у певању; – изведе једногласне примере у целини; – отпева деоницу водеће и пратеће групе у антифони примерима; – изведе примере антифониог типа у целини уз пратњу наставника; – комуницира са наставником кроз извођење антифони примера; – уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног и ритмичног певања; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике традиционалног певања Техничке вежбе: – правилан став и држање тела при певању – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују у певању – вежбе дисања – различите вежбе за распевавање (вокализе) Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака) – обрада и тумачење текста – лоцира географско порекло на карти – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму Обрада антифони песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе) – обрада текста и тумачење текста – лоцира географско порекло на карти – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче – обрађивање засебно свих

и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; – прати концерте традиционалне музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; – разликује традиционално од стилизованог певања активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања.		мелодијских елемената дате песме – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге – приликом самосталног рада, ученик спроводи вежбање по узор на вежбање на часу
---	--	--

ЛИТЕРАТУРА

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црногача* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Обавезни минимум програма:

- осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима
- 4 једногласна антифона примера

Јавни наступи:

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Смотра на крају школске године:

- два примера солистичког певања различитог карактера

- - један антифони пример

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, техника дусања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.

ДРУГИ РАЗРЕД – СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Српског традиционално певања је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– својим речима опише значај традиционалног певања; – уз правилно држање тела исправно изводи техничке вежбе дусања; – правилно изводи вокалне вежбе за поставку гласа и вежбе за промену интонације и покретљивост гласа уз помоћ наставника; – самостално себи задаје интонацију за упевавање уз или без клавира; – препозна структуру и смисао певаног текста и изражајно рецитије текст без певања; – примени основне елементе нотне писмености у певању; – изведе једногласне примере у целини; – отпева деоницу водећег и пратећег гласа у примерима бордунског типа; – изведе примере бордунског типа у целини уз пратњу наставника; – комуницира са наставником кроз извођење двогласних примера; – уз помоћ наставника или самостално броји у циљу постизања метрички тачног	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике традиционалног певања. Техничке вежбе: – правилан став и држање тела при певању; – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују при певању; – вежбе дусања; – различите вежбе за распевавање (вокализе.) Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе) – обрада и тумачење текста; – лоцирање географског порекла на карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – атифони примери сложенијег типа. Обрада двогласних песама: (Сваки пример који се обрађује је

и ритмичног певања; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку или нотном запису; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње и поштује правила понашања при слушању и извођењу музике; – прати концерте традиционалне музике; – користи предности дигитализације у слушању и извођењу музике; – разликује традиционално од стилизованог певања; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања;		аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака или литературе) – обрада текста и тумачење текста; – лоцирање географског порекла на карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоеетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге (водећа и пратећа деоница); Самостално вежбање по узор на вежбање на часу
---	--	---

ЛИТЕРАТУРА

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелод ије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЛП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Обавезни минимум програма:

- осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима
два сложенија антифона примера (лазарице)

- - четири једноставна двогласна примера бордунског типа

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Испит на крају школске године

- један једногласни пример
- један двогласни бордунског типа

Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, техника дусања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.

ТРЕЋИ РАЗРЕД – СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Српско традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– опише значају и улогу традиционалног певања; – именује одређене типове певања и њихова карактеристике; – уз правилно држање тела исправно изводи вежбе дусања и вокалне технике за поставку гласа; – самостално себи задаје интонацију за упевавање са или без клавира; – изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; – препозна структуру и смисао певаног текста и реитује текст без певања; – уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Карактеристике традиционалног певања Техничке вежбе: – правилан став и држање тела при певању; – вежбе за разгибавање виличних мишића који учествују при певању; – вежбе дусања; – различите вежбе за распевавање (вокализе). Рад на певачкој техници кроз сложеније примере. Обрада једногласних песама: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе) – обрада и тумачење текста; – лоцирање на географској карти; – стилске карактеристике певања

карактера и стила музичког примера; – изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; – отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег двогласног стила – комуницира са наставником приликом извођења примерадвогласног типа новијег стила у целини; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; – прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; – разликује традиционално од стилизованог певања.		у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – обрађивање сложенијих једногласних примера са већим бројем украса и већим мелодијским амбитусом; – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму. Обрада двогласних песама „на бас“: (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе) – обрада и тумачење текста ; – лоцирање на географској карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – успостављање сазвука који су типичани за српско певање у двогласним примерима; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник и ученик мењају улоге (водећа и пратећа деоница); – постизање стабилности и самосталности у пратећем гласу и сигурно вођење деонице првог гласа уз пратњу наставника.
ЛИТЕРАТУРА: – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелод ије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у околини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-</i>		

сјеничке висоравни, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.

- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
 - Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
 - Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
 - Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
 - Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
 - Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
 - Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
 - Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка*, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
 - Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Обавезни минимум програма:

- пет једногласних примера из различитих српских крајева
- пет примера „на бас“

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Испитни програм

- два једногласна примера
- два двогласна примера „на бас“

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Српско традиционално певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– именује одређене типове певања и њихова карактеристике; – самостално себи задаје интонацију за упевавање са	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Рад на певачкој техници кроз сложеније једногласне и двогласне примере. Техничке вежбе (вокализе). Обрада сложенијих једногласних песама у дистрибутивном ритму).

или без клавира; – изводи техничке вежбе за промену интонације и покретљивост гласа; – препозна структуру и смисао певаног текста и рецитије текст без певања; – уз помоћ наставника примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера и стила музичког примера; – изведе украсе различитог типа у односу на стил којем песма припада; – отпева деоницу водећег и пратећег гласа у песмама новијег и старијег двогласног стила; – комуницира са наставником приликом извођења примерадвогласног типа новијег стила у целини; – интерпретира пример научен по слуху према теренском снимку и научен самостално према нотном запису; – прати концерте и учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – користи самостално или уз помоћ одраслих, доступне носиоце звука; – активно слуша и спонтано решава спорне ситуације у току певања; – разликује традиционално од стилизованог певања.		(Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе) Обрада сложенијих двогласних песама „на бас“. Обрада једноставнијих двогласних песама „на глас“. – обрада и тумачење текста; – лоцирање на географској карти; – стилске карактеристике певања у односу на географску област из које песма потиче; – обрађивање засебно свих мелодијских елемената дате песме; – усаглашавање свих мелопоетских особености песме кроз певање прве строфе, а затим и кроз читаву песму; – успостављање сазвука који су типичани за српско певање у двогласним примерима; – обрада гласова одвојено; – спајање гласова у чему наставник мењају улоге (водећа и пратећа деоница); – постизање стабилности и самосталности у пратећем гласу и сигурно вођење деонице првог гласа уз пратњу наставника. (Сваки пример који се обрађује је аутентичан традиционални напев научен са теренских снимака и литературе)
---	--	---

ЛИТЕРАТУРА

- Ст. Ст. Мокрањац: *Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча*, СКА, Београд, 1902.
- Миодраг А. Васиљевић: *Југословенски музички фолклор I* (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из Санџака*, САНУ, Београд, 1953.
- Миодраг А. Васиљевић: *Народне мелодије из лесковачког краја*, САНУ, Београд, 1960.
- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина,

Академија уметности, Бања Лука, 2000.

- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
 - Драгослав Девић: *Народна музика Црногача* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољево, ФМУ, Београд, 1990.
 - Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
 - Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
 - Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
 - Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
 - Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Рудниче, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка*, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
 - Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Обавезни минимум програма:

- пет једногласних примера из различитих српских крајева
- пет примера „на бас“
- један пример „на глас“

Јавни наступи

- обавезна два јавна наступа током школске године.

Испитни програм

- два једногласна примера
- два двогласна примера „на бас“
- један пример „на глас“

Кључни појмови садржаја: Тон, интонација, техника дисања, текст, певање, слушање музике, музички бонтон.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – ГРУПНО ПЕВАЊЕ

План и програм наставе и учења за српско традиционално певање према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	Одсек за српско традиционално певање
Наставни предмет:	ГРУПНО ПЕВАЊЕ
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Трајање школовања:	четири године
Планирање наставе и учења – групно певање	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Припрема за час посвећена је сваком ученику појединачно, имајући у виду музичке, интелектуалне, физичке и менталне предиспозиције. С обзиром на дужину трајања часа (30/45 минута) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је разноврстан и маштовит час најбољи начин за постизање резултата
Остваривање наставе и учења – групно певање	На самом почетку јако је битно поставити ученику основно теоријско знање о улози и значају групног певања, јер се на тај начин поштују традиционални модели извођења, које је у српској традиционалној пракси углавном групно-једногласно или двогласно. Вештина извођења групног певања не сме бити базирана на стилизацијама и обрадама, већ искључиво на репродукцији аутентичних традиционалних примера. Приликом групног певања инсистира се на техници самог певања, затим на правилном распевавању и дисању у групи, али и на тонском уједначавању гласова интонацији, метроритму, боји и дикцији. У почетку се изводе примери једноставније мелодијско-ритмичке фактуре, са мало украсних тонова и уским амбитусом. Продубљивањем рада на самој певачкој техници, овладавају се сложенији примери и постепено се уводи двоглас - испрва преко антифонних примера, потом преко бордунских примера а на послетку примерима песама "на бас" и песама "на глас". Поред рада на самом певању, неопходно је припремити ученике за сценски наступ, оспособити их за израду традиционалне фризура (плетеница, пунђа...), сценско шминкање, облачење народне ношње, излазак на сцену, међусобно држање, наклон и понашање на сцени.
Праћење и вредновање наставе и учења – групно певање	На часовима српског традиционалног певања најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању, извођењу и идентификовању музичких садржаја. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и његово лично напредовање у складу са личним и музичким могућностима. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.

ПРВИ РАЗРЕД – ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно
------------	---

	музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање. Техничке вежбе: – различите вежбе за распевање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. Заједничко извођење антифоних примера. Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова. Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција). Припрема за сценски наступ: – израда традиционалне фризура (плетеница, пунђа...); – сценско шминкање; – облачење народне ношње; – излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); – понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија).
ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у околини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.		

- П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пешићерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
- Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
- Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
- Драгослав Девић: *Народна музика Црногача* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
- Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
- Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
- Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
- Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
- Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара*, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Обавезни минимум програма:

- осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима
- 4 једногласна антифона примера

Минимум два јавна наступа.

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон

ДРУГИ РАЗРЕД – ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања..	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање Техничке вежбе: – различите вежбе за распевавање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. Заједничко извођење антифонних примера. Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и

музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – води песме бордунског типа; – прати песме бордунског типа; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.		промена улога) Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) Припрема за сценски наступ: – израда традиционалне фризура (плетеница, пунђа...) – сценско шминкање; – облачење народне ношње; – излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија)
ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у околини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пештерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девих: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девих: <i>Народна музика Црноречја</i> (у светлости етногенетских процеса), ЛП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девих: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара</i>, Традиционално певање и		

свирање групе Црнућанка, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.

- Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Обавезни минимум програма:

–осам једногласних примера из различитих крајева Србије са једноставнијим вокалним захтевима два сложенија антифона примера (лазарице)

- четири једноставна двогласна примера бордунског типа

Минимум два јавна наступа.

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон.

ТРЕЋИ РАЗРЕД – ГРУПНО ПЕВАЊЕ

Циљ учења:	Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – води песме „на бас“; – прати песме „на бас“; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање Техничке вежбе: – различите вежбе за распевавање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) Заједничко извођење песама „на бас“. Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова. Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) Припрема за сценски наступ – израда традиционалне фризура (плетеница, пунђа...) – сценско шминкање; – облачење народне ношње;

– поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.		– излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); – понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија).
ЛИТЕРАТУРА: – Ст. Ст. Мокрањац: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960. – Оливера Васић и Димитрије Големовић: <i>Народне песме у околини Бујановца</i>, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980. – П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: <i>Народне мелодије, игре и ношње Пеиштерско-сјеничке висоравни</i>, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189. – Димитрије О. Големовић: <i>Рефрен у народном певању-од обреда до забаве</i>, Реноме, Бијељина, Академија уметности, Бања Лука, 2000. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Драгачева</i> (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986. – Драгослав Девић: <i>Народна музика Црноречја</i> (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990. – Драгослав Девић: <i>Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама</i>, Београд, 2001. – Владимир Ђорђевић: <i>Српске народне мелодије</i> (предратна Србија), Београд, 1931. – Коста П. Манојловић: <i>Народне мелодије из источне Србије</i>, САНУ, Београд, 1965. – Радмила Петровић: <i>Српска народна музика</i> (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989. – Радмила Петровић и Јелена Јовановић: <i>Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка</i>, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003. – Живојин Станковић: <i>Народне песме у Крајини</i>, САНУ, Београд, 1951. Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)		
Обавезни минимум програма: – пет једногласних примера из различитих српских крајева – пет примера „на бас“		
Минимум два јавна наступа.		
Кључни појмови садржаја: тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон.		
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ГРУПНО ПЕВАЊЕ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Групно певање је да код ученика развије интересовање и љубав према певању и музици кроз групно музичко искуство којим се подстиче развијање певачког апарата и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета,	

	као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– усагласи индивидуално певање са групним; – усагласи интонацију са осталим члановима групе; – усагласи артикулацију са осталим члановима групе; – дефинише своју улогу у групи и перципира улогу осталих чланова; – примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког примера уз помоћ наставника; – комуницира са осталим члановима групе кроз музику; – води песме „на бас“; – прати песме „на бас“; – води песме „на глас“; – прати песме „на глас“; – учествује на јавним наступима у школи и ван ње; – испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу песама; – покаже спремност за тимски рад; – користе предности дигитализације у слушању и извођењу песама.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Групно певање Техничке вежбе: – различите вежбе за распевање (вокализе). Заједничко извођење једногласних примера. Заједничко извођење бордунских примера (подела на вођу и пратњу и промена улога) Заједничко извођење песама „на бас“. Заједничко извођење песама „на глас“. Заједничко певање уз пратњу инструмената. Усаглашавање гласова. Тонско уједначавање гласова (интонација, метроритам, боја, дикција) Припрема за сценски наступ – израда традиционалне фризура (плетеница, пунђа...); – сценско шминкање; – облачење народне ношње; – излазак на сцену (став, међусобно држање, наклон); – понашање на сцени (сценски покрет, фацијална експресија).
ЛИТЕРАТУРА – Ст. Ст. Мокрањец: <i>Српске народне песме и игре са мелодијама из Левча</i>, СКА, Београд, 1902. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Југословенски музички фолклор I</i> (народне мелодије које се певају на Косову), Београд, 1950. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из Санџака</i>, САНУ, Београд, 1953. – Миодраг А. Васиљевић: <i>Народне мелодије из лесковачког краја</i>, САНУ, Београд, 1960.		

- Оливера Васић и Димитрије Големовић: *Народне песме у околини Бујановца*, Етнографски институт САНУ, Београд, 1980.
 - П. Вукосављевић, О. Васић и Ј. Бјеладиновић: *Народне мелодије, игре и ношње Пеиштерско-сјеничке висоравни*, Београд, Радио Београд, 1984, 6-189.
 - Димитрије О. Големовић: *Рефрен у народном певању-од обреда до забаве*, Реноме, Бијелина, Академија уметности, Бања Лука, 2000.
 - Драгослав Девић: *Народна музика Драгачева* (облици и развој), ФМУ, Београд, 1986.
 - Драгослав Девић: *Народна музика Црноречја* (у светлости етногенетских процеса), ЈП ШРИФ Бор, Културно-образовни центар, Бољевац, ФМУ, Београд, 1990.
 - Драгослав Девић: *Антологија српских и црногорских народних песама с мелодијама*, Београд, 2001.
 - Владимир Ђорђевић: *Српске народне мелодије* (предратна Србија), Београд, 1931.
 - Коста П. Манојловић: *Народне мелодије из источне Србије*, САНУ, Београд, 1965.
 - Радмила Петровић: *Српска народна музика* (песма као израз народног музичког мишљења), САНУ, Београд, 1989.
 - Радмила Петровић и Јелена Јовановић: *Еј, Руднице, ти планино стара, Традиционално певање и свирање групе Црнућанка*, Музиколошки институт САНУ, Културни центар Горњи Милановац, Вукова задужбина Београд, Београд, 2003.
 - Живојин Станковић: *Народне песме у Крајини*, САНУ, Београд, 1951.
- Аудио и видео теренски снимци (САНУ, ФМУ, РТС...)

Обавезни минимум програма:

- пет једногласних примера из различитих српских крајева
- пет примера „на бас“
- један пример „на глас“

Минимум два јавна наступа.

Кључни појмови садржаја: тон, интонација, боја, сценски наступ, дикција, мимика, певање, музички бонтон.

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – ТЕОРЕТСКИ ПРЕДМЕТИ /СОЛФЕЋО, ТЕОРИЈА МУЗИКЕ

План и програм наставе и учења за одсек Српског традиционалног певања према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек / група:	СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ
Наставни предмет:	СОЛФЕЋО
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	четри године
Планирање наставе и учења – солфеђо:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план, као и припрему за час. Годишњим планом дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. Код млађих ученика није лако

	дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.
Остваривање наставе и учења – солфеђо:	Солфеђо се састоји из неколико области - тема: слушање музике, мелодика, опажање - интонирање - диктати, музичко стваралаштво, ритам, теорија музике и музички бонтон. Наведене области су међусобно повезане иако се посебно савладавају и чине нераскидиву, свеобухватну целину. Савладавање нових садржаја темељи се на савладаном градиву из претходних разреда. Такмичења нису циљ предмета солфеђо него развијање љубави према музици и освешћивање и примењивање стечених знања на настави инструмента. Слушање музике Активним слушањем музике ученици анализирају музику, опажају елементе и облике уметничког дела, разликују извођаче и извођачке саставе. Сусрет с уметничким делом на тај начин буди јединствен доживљај који проширује емотивну спознају. Упознајући музику различитих врста, стилова и жанрова, ученик развија слушне вештине потребне за разумевање музичке уметности и уметности уопште. Слушањем ученик препознаје музички облик - сличност и различитост делова у композицији. Утемељен став о музици изграђује се подстицањем критичког мишљења, разговором и дискусијом. Такав приступ знатно утиче на емоционални, интелектуални и естетски развој ученика. Преношењем мисли, осећања и ставова обликују се креативне особине и музичке способности. Слушањем музике подстиче се развој музичког укуса и потребе за музиком. На тај начин негује се квалитетна музичка публика. Мелодика Мелодика је област којом се развија и унапређује способност вокалног и инструменталног репродуковања мелодијско-ритмичког садржаја на основу музичког слуха. Изражајно и разговетно певање води ка развоју музикалности и ширењу опсега гласа, као и раду на чистој интонацији кроз разне музичке моделе, вокализе, допуњалке, мелодијске примере. Певају се мелодијски мотиви, песме са текстом и примери из литературе, мелодије различитих жанрова, ауторске и народне композиције, као и композиције различитих националности. Посебну пажњу потребно је обратити на развој музикалности изражајним извођењем примера поштујући ознаке за темпо и карактер, артикулацију, динамику, агогику и фразирање. Примери се обрађују по слуху, у почетним разредима, или из нотног текста, наравно, уз помоћ наставника, и певањем солмизационим слоговима уз ритмичку пулсацију.

Припрема тоналитета, у почетним разредима, изводи се учењем песама по слуху, прво са текстом, а потом солмизацијом, опажањем тонова, сличних кретању мелодије у песми, приказивањем и теоријским тумачењем музичких појмова.

Поставка подразумева обнављање научених песама, утврђивње лествице абecedним изговором, певање тоничног трозвука и каденце, препознавање мотива, певање инструктивних вежби и лакших примера из литературе и савладавањем канона и двогласа. Обнављање тоналитета одвија се у оквиру опажања тонова а касније интервала и акорада из каденци, певањем тежих примера из литературе и двогласних примера. Тада се утврђују тежи скокови. Лествице са много предзнака савладавају се певањем лествица и каденци и илуструју примерима из литературе, дакле, само информативно.

Активно музицирање је најбољи пут ка развоју музикалности и љубави према музици.

Опажање-интонирање-диктати

Опажање појединачних тонова основа је памћења звука сваког ступња у лествици, чиме се поставља функционалност ступњева. Потребно је почети са опажањем неколико тонова, најбоље три, тонови тоничног трозвука као најстабилнија функција, и то у једној до две октаве (мала и прва). Постепено се брзина свираних тонова повећава и шири обим, с тим да се идентификовани тонови певају солмизацијом када се изводе у гласовном регистру, а изговарају или записују када се примењује већи обим. Овоме треба додати препознавање интервала као два одвојено одсвирана тона као и препознавање два симултано одсвирана тона, која ученици прво препознају певањем, а потом утврђују који је интервал (у зависности од програма одређеног разреда).

Усмене диктате ученици изводе групно и појединачно. Певањем одслушаног мотива ученици развијају меморију, а она се даље усавршава техником рада на аутодиктату (записивање научене песме или певање мелодијског примера и његовог записивања, а потом брисања - прво делова, а затим и примера у целости).

Интонирање тонова, интервала и акорада треба што више везивати за тоналитет, односно лествицу која се тада обрађује у мелодици. Интонирање и опажање акорада, дакле, има за ослонац каденцу, као и однос трозвука на главним ступњевима.

Диктати као резултат постављених звучних представа су пожељни на сваком часу. Писмене диктате не могу да раде ученици који нису вежбали писање нота и преписивали вежбе из уџбеника и на тај начин савладали читко и брзо писање и правилну ортографију. Ритмички диктати и записивање појединачних тонских висина претходе свакој појави мелодијско-ритмичких диктата.

Музичко стваралаштво

У основи музичког стваралаштва лежи продуктивномузичко размишљање које се разликује од репродуктивног,наиме, оно не

понавља готове узор, већ слободним комбинавањем ствара нове и логично осмишљене музичке садржаје.

Музичким стваралаштвом, ученици се у настави могу бавити мењањем мелодијских примера као и познатих песама, преобликовањем мелодије варирањем, експресивним обликовањем (променом динамике, артикулације и темпа) или креирањем песама и бројалица на задати текст чиме стварају нове једноставне, јединствене креативне мелодије. Осим тога, ученици могу импровизовати и на различитим мелодијским инструментима или на ударалкама (Орфов инструментариј или ручно израђеним инструментима). Активности музичког стваралаштва могу се спроводити индивидуално или групно. Музичким стваралаштвом се подстиче слобода изражавања и обликовања идеја и осећања, развија креативност и инвентивност како ученика тако и наставника.

Дидактичко-музичке игре

Музичке игре идеално су средство спонтаног усвајања знања и вештина. Игра је детету најдража активност. Оно кроз њу осећа задовољство и стиче прва сазнања. У настави солфеђа користе се музичке игре, а оне доприносе свестраном развоју личности, развоју музичких, али и моторичких способности деце.

Развој савремених технологија

Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица.

Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.

Ритам

Ритам је изражен у садржајима програма кроз постављање ритмичких фигура и метричких врста. Ове поставке, као и у мелодици, прати коришћење одговарајућих примера песама са текстом или из литературе. Наставник својим извођењем поставља звучне представе (фигуре, врсте), а ученици уче примере као ритмичке моделе и користе их као трансфер у даљим ритмичким искуствима. Поставка се одвија на следећи начин: препознавањем мотива, извођењем кратких мелодијских мотива са новим градивом, мануелним извођењем ритма, правилним акцентовањем, испитивањем наученог градива, самосталним извођењем нових задатака са сличним садржајем, записивањем ритмичке окоснице и читањем примера из вокалне и инструменталне литературе. На

такмичењима би требало обратити пажњу да примери буду на нивоу инструменталних композиција како ритмичко извођење не би само себи постало циљ.

Опажање врста такта континуирано прати рад на ритму кроз слушање музике, музичку пратњу наставника, извођење и кроз покрет.

Пре рада на ритмичком читању, али и касније, користи се читање у једнаком трајању исписаних нота, са или без обележене метричке врсте. Равномерним читањем ученици савладавају континуирано праћење нотног текста са обележеним темпом, а тиме и технику читања литературе коју свирају, односно певају (без враћања код учињене грешке!). Код постављања четвороделне поделе са паузама на јединици бројања и лукова треба почети од најједноставнијих фигура које садрже примери из инструменталне литературе.

Домаћи задаци треба да садрже: преписивање нота, вежбе из ортографије, утврђивање научених ритмичких етида, вежбе равномерног читања, утврђивање добро научених примера уз поставку мелодике и ритма (песме са текстом и примери из литературе), евентуално, утврђивање оних мелодијских вежби које су обрађене на часу.

Посебно је потребно истаћи важност савладавања ритма и ритмичких фигура кроз покрет. Ученик изражава свој доживљај музике и прати покретом песме и композиције: тапшањем, лупкањем, пукетањем прстима, корачањем, ... те при том опажа и усваја елементе ритма.

Теорија музике

Теорија музике у контексту наставе солфеџа представља усвајање знања која омогућавају разумевање нотног текста. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике освестили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеџу.

Музичка писменост

Музичка писменост подразумева савладавање основних елемената и појмова у музици: нотног писма, кључева, нотних вредности, лествица, итд. Она се поставља на почетку као основа ради касније надоградње. Потребно је да ученик уме својим речима да објасни значење музичких појмова и дефиниција, тј. да учи с разумевањем.

Музички бонтон

Наставник је у обавези да васпитно делује на ученика упућујући га на правила понашања-музички бонтон, при слушању и извођењу музике. Потребно је да подстиче ученика да пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице, као и музичког дела, али и да се адекватно понаша на концертима и јавним наступима.

Праћење и вредновање наставе и учења – солфеђо:	На часовима солфеђа најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, па функционални задаци имају приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и извођењу музичких садржаја као и развоју креативности. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за потенцијалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри, учешће на јавним наступима употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
ПРВИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
По завршеној области ученик ће бити у стању да:		
– препозна елементе музичке писмености кроз једноставне примере за слушање; – слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрет; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна и чита ноте у виолинском и бас кључу;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литератур различитих жанрова у функцији усвојеног програма.

– изводи и записује: нотна трајања: целу, половину с тачком, половину, четвртину, осмину ноте; – – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу; – изводи четвртине; осмине, лукове и одговарајуће паузе; – препозна и изводи као целину: синкопу, пунктирану и обрнуто пунктирану ритмичку фигуру на два откуцаја; – препозна и изводи основне фигуре; – приказује ритам кроз покрет; – изводи знакове за продужавање трајања; тона: тачка, лук, корона; – чита ритам солмизацијом; препозна и употреби предзнаке: повисилицу, снизилицу и разрешилицу; – препозна и својим речима објасни појмове: такт, тактица, завршна тактица, предтакт и узмах; – употреби солмизацију и музичку абецеду; – опише својим речима шта је лествица, тетрахорд, ступњеви и главни ступњеви; – употреби знаке за понављање, <i>prima i seconda volta</i>, <i>D.C.al fine</i>, корона;	МУЗИЧКА ПИСМЕНОСТ	Нотни систем: од велике октаве до треће октаве у зависности од врсте инструмента. Нотне вредности и одговарајуће паузе. Хроматски знаци: повисилице, снизилице и разрешилице. Појмови: такт, тактица, завршна тактица, предтакт, узмах. Именовање нота солмизацијом и музичком абецедом. Лествични појмови. Термини и појмови, без дефиниција, у оквиру садржаја програма. Основне ознаке за динамику (<i>forte</i>, <i>piano</i>, <i>mezzoforte</i>, <i>mezzopiano</i>; <i>crescendo</i> и <i>decrescendo</i>). Основне ознаке за темпо (<i>lento</i>, <i>andante</i>, <i>moderato</i>, <i>allegro</i>, <i>vivo</i>). Основне ознаке за артикулацију (<i>legato</i>, <i>staccato</i>, <i>tenuto</i>) и фразирање.
– примени основне динамичке ознаке (јако, тихо, умерено јако, умерено тихо, поступно појачавање и стишавање); – примени основне ознаке за темпо: спор, умерен и брзи; – примени најчешће начине извођења музичког дела (повезано, кратко и издржано) и музичке целине; – пева по слуху и солмизацијом песмице и мелодијске примере; – звучно препозна дур и мол; – пева: лествично и терцно кретање, скок у тонику,	МЕЛОДИКА	Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за први разред (C, F и G дур а, е, d мол). Звучна слика дурског и молског тонског рода. Функционални односи у тоналитету. Поставка штива. Функције главних ступњева. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у обрађеним тоналитетима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Развој музикалности.

доминанту, тоничну терцу и вођицу и тонични трозвук; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – чује и препозна главне ступњеве; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише напамет научене песме; – запише мелодијске диктате по двотактима; – запише ритам у мелодијском примеру; – препозна врсту такта у певаним песмама са текстом; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица – смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење – музике друга-другарице; – препозна и изводи двочетвртински; трочетвртински и четворочетвртински такт; – препозна и изводи двоосмински, троосмински; – препозна и изводи такт шестосмина са основном поделом јединице; бројања и без лукова и паузи; – изводи бројалице; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – осећа ритмички пулс;	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ, ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Аутодиктат. Писмени мелодијски диктат. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет. Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетраchorда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	РИТАМ	Врсте такта: 2/4, 3/4, 4/4, 2/8, 3/8. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8. Начини извођења ритма. Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Ритмичке фигуре: синкопа, пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на две јединице бројања. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.
ЛИТЕРАТУРА		
Солфеђо за 1. и 2. разред четворогодишње ОМШ, В.Александровић, А. Пандуровић и Б. Јелић		
Обавезни минимум програма		
–		
Јавни наступи		
–		
Програм смотри		

1. Равномерно и ритмичко читање нота.
 2. Препознавање лествице и лествичних елемената у мелодијском примеру.
 3. Мелодијски пример у пређеним тоналитетима.
- Кључни појмови садржаја: мелодија, ритам, покрет, импровизација, меморија, музички бонтон.

ДРУГИ РАЗРЕД – СОЛФЕЋО

Циљ учења:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– слуша дечије и народне композиције и примере из литературе уз покрете; – изражава утиске о слушаном делу цртањем; – препозна елементе музичке писмености кроз примере за слушање; – пева и препозна скок у тонику, доминанту, субдоминанту и вођицу; – пева по слуху мелодијске примере солмизацијом и песмице у молу; – звучно препозна мол; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна лествично и терцно кретање, тонични трозвук; – пева и препозна три врсте мола; – препозна и именује главне ступњеве; – изражајно пева мелодије различитог жанра и карактера; – опажа и пева тонове и мотиве; – запише ритам у мелодијском примеру; – запише појединачне тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате;	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	МЕЛОДИКА	Утврђивање пређеног градива. Функционални односи у тоналитету. Песмице и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за други разред (D дур, h мол, Вдур, g мол, А дур, fis мол). Звучна слика молског тонског рода. Поставка штима. Именовање и интонирање лествичног и терцног кретања, скок у тонику и доминанту и тонични трозвук у пређеним тоналитетима. Природни, хармонски и мелодијски мол. Функције главних ступњева. Развој музикалности.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и певање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање ритмичке окоснице. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат. Аутодиктат. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада. Опажање и певање мале и велике терце и чисте квинте са тенденцијом везивања за тоналитет.

– запише напамет научене песме; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд; – опажа и пева мале и велике терце и чисту квинту; – опажа и пева дурски, молски и хармонски тетрахорд; – препозна врсту такта у песмама са текстом и у примерима из литературе; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песмица; – смишља мелодију или ритам на текст бројалице или дечије песмице; – пажљиво слуша и коментарише извођење друга-другарице; – изводиосновне фигуре такта 6/8 уз певање одговарајућих песмица; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – изводи бројалице; – приказује ритам кроз покрет и игру; – равномерно чита ноте у виолинском, бас кључу у једном и два линијска система; – визуелно сагледава и изводи као целину: основне фигуре; четвороделне поделе и пунктирану и обрнуто пунктирану фигуру на ритмичкој јединици; – препозна и чита лукове, паузе, узмах и предтакт; – чита ритам солмизацијом; – запишеи препозна обрађене дурске и молске лествице и тетрахорде; – запише и препозна интервале до квинте као и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима; – објасни својим речима појмове: лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњеве,		Опажање и интонирање дурског, молског и хармонског тетрахорда. Опажање метра.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације. Импровизација мелодије на текст бројалице или дечије песмице.
	РИТАМ	Обнављање пређених врста тактова и обрада такта: 4/8 и 2/2. Звучна припрема основних ритмичких фигура у такту 6/8 са луковима и паузама. Начини извођења ритма (уз куцање или тактирање или мануелном техником). Ритам у примерима од звука ка слици. Покрет у функцији ритма. Равномерно читање: четвртина и осмина као јединица бројања у зависности од инструмента. Четвороделна подела јединице бројања. Ритмичке фигуре: пунктирана и обрнуто пунктирана фигура на ритмичкој јединици. Примена лукова, пауза, узмаха и предтакта. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Записивање и препознавање обрађених лествица и тетрахорада. Интервали до квинте (мали, велики и чисти) и дурски и молски квинтакорд на основним тоновима. Проширивање знања из музичке терминологије (лествица, ступањ, степен/полустепен, тетрахорд, главне ступњеве, вођицу, тонични трозвук, интервали).
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Слушање и уважавање извођача.

вођицу, тонични трозвук, интервале.		
ЛИТЕРАТУРА:		
Солфеђо за 1. и 2. разред четворогодишње ОМШ, В.Александровић, А. Пандуровић и Б. Јелић		
Обавезни минимум програма		
–		
Јавни наступи		
–		
Програм смотри		
1. Усмено опажање кратког мотива у тоналитету мелодијског примера.		
2. Мелодијски пример (а, еили d mol) уз анализу: лествица, тетраборди, интервали, дурски и молски квинтакорд.		
3. Ритмичко читање у четвртинском такту у оквиру пређеног градива.		
Кључни појмови садржаја: Слушање, мелодија, ритам, покрет, игра, импровизација, музички бонтон.		
ТРЕЋИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева по слуху и солмизацијом песме различитих жанрова као и примере из инструменталне литературе; – пева штимове обрађених дурских и молских лествица; – звучно препозна дурски и молски тонски род; – пева песме различитих жанрова са модулацијом у доминантни дурски тоналитет и паралелни мол;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива (све области). Функционални односи у тоналитету. Песме и мелодијски примери примерени инструменталној литератури за трећи разред (Es dur и c mol, E dur , cis mol As duru и f mol). Штимови. Једноставни примери по слуху и солмизацијом, као и мелодијски примери који садрже у себи мутацију. Звучна поставка модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Развој музикалности.

– пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева изражајно мелодије различитог жанра и карактера; – пева двогласне примере (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; – опажа и пева и записује : тонове, групе тонова и мотиве; – запише мелодијске диктате; – запише ритам у мелодијском примеру; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева доминантни септакорд; – опажа и пева интервале до октаве; – мења и допуњава мелодију и ритам научених песама; – смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; – примени потребна знања и вештине уз игру; – препознаје елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи сложену поделу у такту 6/8 уз примену лукова и пауза; – изводи ритмичке фигуре сичилијану и тирану; – изводи такт 9/8 и 12/8; – пева народне мелодије у тактовима 5/8 и 7/8; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет; – равномерно чита ноте у виолинском и бас кључу у једном или два линијска система;		Двогласни примери. Композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Опажање и интонирање тонова и мотива у обрађеним дурским и молским тоналитетима. Записивање појединачних тонова, групе тонова и мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Записивање ритмичке окоснице. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакорада са обртајима. Опажање и интонирање доминантног септакорда. Опажање и интонирање интервала до октаве обрађених кроз песме и примере из литературе.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова у функцији усвојеног програма.
	РИТАМ	Обрађене врсте такта. Сложена подела тродела у такту 6/8 уз примену лукова и осминских пауза. Пунктиране фигуре троделног ритма: сичилијана и тирана. Информативно упознавање врста такта 9/8 и 12/8. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Начини извођења ритма. Триола у оквиру четвороделне поделе јединице бројања. Ритам кроз песме различитих жанрова. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент(body percussion,...). Равномерно читање уз повећање брзине читања и обележен темпо. Ритмичко читање ауторских примера и примера из инструменталне литературе.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Лествице и тетрахорди. Интервали до октаве (чисти, велики и мали интервали).

– ритмички прочита триолу у четвороделној подели јединице бројања; – чита ритам солмизацијом; – запише и препознаобрађене дурске и молске лествице и тетрахорде; – запише и препозна интервале до октаве; – запише и препозна квинтакорде са обртајима у обрађеним тоналитетима; – запише и препозна доминантни и умањени септакорд; – објасни ознаке за различите врсте темпа и карактера; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; – поштује правила понашања на концерту.		Дурски и молски квинтакорд са обртајима и прекомерни и умањени квинтакорд. Доминантни и умањени септакорд. Ознаке за темпо и карактер: Lento, Andante, Moderato, Allegro, Vivo.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту

ЛИТЕРАТУРА

Солфеђо за 3. разред четворогодишње ОМШ, В.Александровић и Б. Јелић

Обавезни минимум програма

–

Јавни наступи

–

– Програм испита:

Писмени део:

1.Мелодијски диктат у тоналитетима до три предзнака.

2.Тест из теорије(лествице, предзнаци, тетрахорди, имена и врста интервала до октаве, дурски и молски квинтакорд са обртајима, доминантни и умањени септакорд).

Усмени део:

1.Мелодијски пример.

2.Ритмичко читање: бас кључ (пређено садржаји из II и III разреда).

Кључни појмови садржаја: функције, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – СОЛФЕЂО

Циљ учења:	Циљ учења предмета Солфеђо је да код ученика развије знања и вештине које подразумевају музичко описмењавање и развој музикалности, креативности, моторичке осетљивости и осећаја за лепо, у циљу ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.
Недељни / годишњи фонд:	2 / 70 часова

ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
– пева мелодијске примере солмизацијом као и примере из литературе; – пева и препозна лествично кретање и скокове у све ступњеве; – пева и опажа штимове обрађених дурских и молских лествица; – пева и препозна истоимене тоналитете у мелодијском примеру; – пева мелодијске примере различитих жанрова са модулацијом; – пева хроматске скретнице и пролазнице у мелодијским примерима; – пева народне песме са текстом у тактовима 5/8 и 7/8; – пева српске песме и песме других националности; – пева двогласне примере и каноне (у пару или групи) и композиције са клавирском пратњом; – запише ритам у мелодијском примеру; – пева научен мотив у другом тоналитету; – запише мелодијске диктате; – опажа и пева интервале до октаве; – опажа и пева дурски и молски квинтакорд са обртајима; – опажа и пева умањени и прекомерни квинтакорд са разрешењем и везивањем за тоналитет; – препозна доминантни септакорд са обртајима и умањени септакорд; – мења и допуњава мелодију и ритам научених примера;	МЕЛОДИКА	Обнављање градива из свих области. Нови тоналитети: H dur, Des- dur и b-mol. Остали тоналитети са 5, 6 и 7 предзнака - информативно (да осете боју тоналитета). Функционални односи у тоналитету. Штимови. Мутација. Модулације првог квинтног сродства. Хроматске скретнице и пролазнице у пређеним тоналитетима. Мешовито сложени тактови: 5/8 и 7/8. Неговање музичке традиције. Развој музикалности. Двогласни примери, канони и композиције са клавирском пратњом.
	ОПАЖАЊЕ, ИНТОНИРАЊЕ; ДИКТАТИ	Записивање ритмичке окоснице. Транспоновање мотива. Писмени мелодијски диктат - записивање по двотактима. Опажање и интонирање интервала до октаве (велики, мали и чисти) и опажање прекомерне кварте и умањене квинте. Опажање и интонирање дурских и молских квинтакора са обртајима. Опажање и интонирање умањеног и прекомерног квинтакорда са разрешењем и везивањем за тоналитет. Опажање доминантног септакорда са обртајима и умањеног септакорда.
	МУЗИЧКО СТВАРАЛАШТВО	Мелодијске и ритмичке импровизације.
	СЛУШАЊЕ МУЗИКЕ	Слушање одабране музичке литературе различитих жанрова.
		РИТАМ
		Обрађене врсте такта.

– смишља мелодију или ритам на научену песму или мелодијски пример; – примени потребна знања и вештине уз игру; – препозна елементе пређеног градива кроз примере за слушање; – својим речима изражава утиске о слушаном делу; – изводи ритам уз куцање или тактирање или мануелном техником; – доживљава ритам кроз покрет; – ритмички чита етиде инструменталног типа из градива IV разреда; – разуме и објасни музичке појмове; – пажљиво слуша и коментарише извођење музике друга-другарице; поштује правила понашања на концерту;		Сложена подела и ритмичке фигуре троделног ритма. Начини извођења ритма. Ритам у примерима - од звука ка слици. Покрет у функцији ритма, тело као инструмент(body percussion). Ритмичко читање етида инструменталног типа из градива IV разреда уз примену оба кључа.
	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ	Пређено градиво из теорије музике.
	МУЗИЧКИ БОНТОН	Пажљиво слушање и уважавање извођача. Присуство концерту.
ЛИТЕРАТУРА		
- Солфеђо за 4. разред четворогодишње ОМШ, В.Александровић		
Обавезни минимум програма		
-		
Јавни наступи		
-		
Програм испита:		
Писмени део:		
1.Мелодијски диктат у тоналитетима до четири предзнака.		
Усмени део:		
1.Мелодијски пример -тоналитети до четири предзнака (са скретницама и пролазницама).		
2.Ритмичко читање: бас кључ (пређени ритмички садржаји).		
Кључни појмови садржаја: функционалност, метар, ритам, меморија, креативност, импровизација, музички бонтон.		

Наставни одсек / група:	СРПСКО ТРАДИЦИОНАЛНО ПЕВАЊЕ
Наставни предмет:	ТЕОРИЈА МУЗИКЕ
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	четри године
Планирање наставе и учења-теорија музике:	Планирање наставе и учења, обухвата годишњи и оперативни план,као и припрему за час.Годишњим планом

	дефинисан је фонд часова у току школске године. Оперативни план подразумева одабир и разраду исхода на месечном нивоу. С обзиром на дужину трајања часа (45 минута за групу) рад треба ефикасно организовати. Код млађих ученика није лако дуже задржати пажњу, па је маштовит час најбољи начин за постизање резултата. Дакле, потребно је да припрема за час обухвати разноврсне области-теме и садржаје.
Остваривање наставе и учења – теорија музике:	Теорија музике је посебан предмет у завршним разредима основног музичког образовања. Од првог до последњег разреда основног музичког образовања теорија музике прати сваку поставку и обраду методске јединице, како у мелодици и ритму, тако и у опажању, интонирању и диктатима. У почетним разредима тежиште рада је на описмењавању ученика у оквиру домаћих задатака у виду преписивања примера из уџбеника и именовања исписаних нота и нотних записа, где је заправо циљ у овладавању нотним писмом у виолинском и бас кључу и савладавању нотних трајања и пауза као и врсте такта. Ова елементарна врста музичке писмености ће сужити као основно средство за даљу надоградњу знања из теорије музике. Основне појмове наставник објашњава примерено узрасту ученика. Потребно је да ученици не уче напамет музичке: појмове, елементе и дефиниције, него да умеју својим речима да их објасне, покажу или одсвирају на инструменту. Сви музички елементи који се посебно и постепено савладавају, међусобно су повезани и чине нераскидиву, свеобухватну целину музике. Теорија музике која је у чврстој вези са наставом солфеђа представља усвајање знања која кроз анализу омогућавају тумачење и дубље разумевање нотног текста и музике. Познавање лествица, интервала и акорада као других музичких појмова саставни су део ове области. Да би теорију музике освестили као саставни део музике, требало би је искључиво радити кроз озвучавање ради повезивања са звучним искуствима из праксе на инструменту и солфеђу. Такав приступ теорији музике доприноси успешној корелацији са наставом инструмента. Утврђивање и проверу знања из теорије музике треба спроводити усменим и писменим путем, на разнолик и интересантан начин кроз: квизове, укрштене речи, дидактичке игре, тестове ... <i>Развој савремених технологија</i> Развој савремених технологија подразумева употребу интернета, рачунара, смарт табли и одговарајућих апликација у свим видовима наставе, па и у настави солфеђа и теорије музике. У зависности од технолошког напретка школе, постојања модерне опреме у школи, могуће је чак и постојање мултимедијалних учионица. Информационо комуникационе технологије имају за циљ да презентују, подуче, оспособе, заинтересују и мотивишу

	ученике и наставнике, како би удружени створили културу коришћења савремених технологија, у циљу постизања бољих резултата у савладавању градива и приближавања новим генерацијама ученика, којима је свет у којем живе дигитализован на сваком кораку.	
Праћење и вредновање наставе и учења – теорија музике:	На часовима теорије музике најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина, да би функционални задаци имали приоритет. Смер наставе је такав да се увек креће од звука ка теоријском тумачењу. Из тих разлога, нарочито у првом циклусу, не инсистира се на дефиницијама већ на препознавању и тумачењу музичких садржаја као и развоју креативности. Уложен труд ученика и његово лично ангажовање и напредовање у складу са личним и музичким способностима је један од врло битних критеријума у оцењивању. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу и код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све могуће разлоге за евентуалне страхове, несигурност и трему који могу бити проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.	
ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – ТЕОРИЈА МУЗИКЕ		
Циљ учења:	Циљ учења предмета Теорија музике је да ученици стичу знања која подразумевају музичко описивање и спознају елементе музике а све то ради ефикаснијег разумевања нотног текста у свим његовим аспектима, што доприноси успешној корелацији са наставом инструмента.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ	САДРЖАЈИ
- објасни музичке појмове и термине: тонски и нотни систем од велике до треће октаве, виолински и бас кључ, особине тона, метар и метричке ознаке, музичку фразу, агогику, артикулацију, динамику и темпа. Основни украси и фигуре (информативно); - запише и препозна лествице, лествичне интервале и квинтакорде, доминантни и умањени септакорд у тоналитету;	ПОЈМОВИ	Музички појмови и термини.
	ТОНАЛИТЕТИ	Теоријско обнављање свих дијатонских лествица, упоређивање истоимених и паралелних тоналитета, карактеристични лествични интервали, лествични квинтакорди, доминантни и умањени септакорд у тоналитету.
	ИНТЕРВАЛИ	Трозвучи: обнављање консонантних квинтакорада и њихових обртаја и умањени и прекомерни квинтакорд.

– запише и препозна врсте интервала до октаве (по узору на лествичне); – запише и препозна дурски и молски квинтакорд са обртајима и умањени и прекомерни квинтакорд; – запише и препозна све врсте септакорада и мали дурски септакорд с обртајима; – правилно пише ноте, паузе и нотне вредности у различитим тактовима;	АКОРДИ	Четворозвучи: седам врста септакорада, мали дурски септакорд с обртајима.
	ОРТОГРАФИЈА	Правилно писање.
ЛИТЕРАТУРА Основна теорија музике, Марко Тајчевић; Теорија музике, Владимир Јовановић; Теорија музике, Зорислава М.Васиљевић, Ивана Дробни Обавезни минимум програма –		
Јавни наступи –		
Испитни програм: Писмени део: Тест: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија. Кључни појмови садржаја: музички појмови, тоналитети, интервали, акорди, ортографија.		

ЧЕТВОРОГОДИШЊЕ МУЗИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ И ВАСПИТАЊЕ – УПОРЕДНИ КЛАВИР

План и програм наставе и учења за инструменте са диркама (упоредни клавир) према Правилнику о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19

Наставни одсек /група:	Одсек за класичну музику / УПОРЕДНИ КЛАВИР
Наставни предмет:	УПОРЕДНИ КЛАВИР
Просветни гласник:	Правилник о плану и програму наставе наставе и учења за основно музичко образовање и васпитање „Службени гласник РС“ бр. 88/17, 27/18 – др. Закон и 10/19
Трајање школовања:	Четри године
Планирање наставе и учења – упоредни клавир:	Планирање наставе и учења обухвата израду Годишњег плана наставе и учења, Оперативног плана (на нивоу месеца) и планирање часа, односно припреме за час. <i>Годишњим планом</i> се дефинише број часова у односу на изабрано музичко дело које се обрађује, по месецима а у складу са годишњим фондом часова. <i>Оперативни план</i> подразумева одабир и операционализацију исхода на нивоу месеца у односу на изабрани музички пример/песму/дело. <i>Припрема за час</i> је специфична с обзиром да је настава индивидуална и да усмеравање часа у односу на ток и фокус у многоме

	зависи од припремљености ученика за час. Како се исходи у стицању вештина кумулативно остварују, сваки пут у неком свом сегменту, припрема садржи назив дела, циљ часа и конкретизацију исхода који је у фокусу у односу на циљ часа. У оквиру организације годишњих и месечних активности неопходно је водити рачуна о школском календару и активностима које прате живот школе, па према њима усмеравати и обликовати наставне садржаје.
Остваривање наставе и учења –упоредни клавир:	Најважнији покретач наставе треба да буде принцип мотивације у подстицању максималног учешћа у музичком доживљају као и развијању потенцијала за музичко изражавање. Ученике на сваком часу треба упућивати на правилно седење и економичност покрета која је основа превенције повреда мишићног ткива. Инсистирати на логичком мишљењу које ће помоћи да се сви сегменти личности ученика развијају у пуном капацитету. Подстицати ученике на самостално изражавање кроз музику са освешћеном употребом музичких средстава. Наставник има могућност да по слободном избору, одабере и композиције за извођење које нису наведене у програму водећи рачуна о примерености наставним садржајима, учениковим техничким могућностима и музичким интересовањима, естетским захтевима и исходима. Ученике треба стимулисати да читају нотни запис клавирске деонице коју изводе клавирски корепетитори како би се што боље упознали са садржајем клавирске пратње за главни предмет – соло певање. Веома је корисно ученике ставити у позицију корепетитора и при томе водити рачуна о да то буде по тежини пратња коју је реално испратити.
Праћење и вредновање наставе и учења – упоредни клавир:	На часовима инструмента најбитније је развијање музичких способности и изграђивање вештина. Критеријум у оцењивању је уложен труд ученика и лично напредовање сваког ученика у складу са његовим личним и музичким могућностима. Битно је на почетку школске године јасно поставити критеријуме оцењивања и упознати ученика са истим. У обзир треба узети све сегменте учениковог талента, залагања и односа према раду. У оквиру свих музичких активности потребно је обезбедити пријатну атмосферу, а код ученика потенцирати осећање сигурности и подршке. Потребно је отклонити све разлоге за могуће страхове, несигурност и трему који су проузроковани превеликим и нереалним очекивањима професора или родитеља. Учешће ученика на јавним наступима, такмичењима, фестивалима и резултати годишњих испита и смотри употпуњују слику о постигнућима наставе и учења.
ПРВИ РАЗРЕД – УПОРЕДНИ КЛАВИР	
Циљ учења:	Циљ учења предмета упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче

	развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– препозна делове клавира и разликује различите начине добијања тона на клавиру; – да се оријентише на клавијатури; – правилно седи за клавиром; – примени основне елементе нотне писмености у свирању и чита нотни текст у виолинском и бас кључу; – препозна основне ознаке за темпо, динамику, понављање, артикулацију и опише их својим речима; – примени различита музичка изражајна средства у складу са карактером музичког дела; – самостално свира кратке композиције напамет; – самостално и уз помоћ наставника контролише квалитет звука.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Положај за клавиром и поставка руку и прстију. Вежбе за опуштање. Вежбе за правилно ритмизирање. Основне врсте удара: портато, легато, стакато. Динамичке ознаке: пиано, мецофорте, форте, крешендо и диминуендо. Ознаке за темпо: аданте, модерато, алегро и друге.. Појам лука. Појам фразе. Појам такта, двотакта, тротакта са одговарајућим нагласцима. Упознавање вредности ноте и паузе као и триоле, синкопе и пунктиране ноте. Увођење ученика у начине вежбања. Читање нота, знаци за октаве, знаци за интервале. Остали знаци на које се наилази у литератури предвиђеној програмом. Контрола тона. Музичка меморија. Самоконтрола звука и разумевање музичког облика. Полифонија – канон, имитација. Скале и трозвици Скале до четири повисилице и једне снизилице у размаку једне октаве, у четвртинама, у паралелном и супротном правцу од истог тона. Дурски трозвук разложено и истовремено – основни положај и два обртаја трогласно у четвртинама.

ЛИТЕРАТУРА – Једна од почетних школа за клавир – Томсон, Јела Кршић, Николајев – Бајер: <i>Школа за клавир</i> – од вежбе 85 и даље – Диверноа: <i>Етиде оп. 76</i> – основне вежбе за клавир – Черни: <i>Оп. 599, Оп. 453</i> <i>оп. 139, I свеска</i> – Гњесина: <i>Клавирска абецеда</i> , избор – Лешхорн: <i>Мелодичне етиде оп. 192</i> , избор – М. Лили Петровић <i>Школица за клавир</i> Ниво А и Ниво Б Обраде и аранжмани познатих мелодија и друге композиције примерене узрасту и способностима ученика. Обавезни минимум програма – лествице и трозвуци по програму – тридесет композиција – вежбе, етиде и разни комади.		
Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.		
Програм смотре на крају школске године: 1. Једна лествица по избору; 2. Једна етида; 3. Две композиције различитог карактера.		
Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон		
ДРУГИ РАЗРЕД – УПОРЕДНИ КЛАВИР		
Циљ учења:	Циљ учења предмета упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита течно нотни текст у виолинском и бас кључу; – одсвира основне елементе музичке форме: мотив, реченица, облик песме, облик сонатине; – препозна и примени основне законе метрике, слаб и јак део такта; – користи педал у делима; – уочи у нотном тексту и примени у извођењу акценте; – чује и примени више динамичких нивоа пиајанисимо, мецопијано,	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Технички и музички захтеви: Повезивање прсторедних група навише и наниже, развијање спретности прстију кроз активно осмишљавање, слушање и свирање техничких вежби, лествица и етида. Увођење у основне елементе форме – мотив, реченица, облик песме, сонатина. Упознавање са законима метрике – разне врсте тактова, слаб и јак део такта, акценти. Динамичко нијансирање лествица – пиано, пианисимо и мецопиано.

фортисимо, мецофорте; – јасно дистанцира у свом извођењу мелодијску линију од пратње; – осмисли уз помоћ наставника и примени различита музичка изражајна средства у зависности од карактера музичког дела; – самостално и/или по потреби уз помоћ наставника контролише квалитет звука; – повезује прсторедне групе подметањем и пребацивањем палца уз слушну контролу самостално и уз помоћ наставника; – развија спретност целокупног апарата уз помоћ наставника; – самостално, изражајно свира композиције напамет; – развија и испољи самопоуздање у току јавног наступа; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.		Диференцирање мелодије од пратње, рад на полифонији. Увођење у педализацију – вежбе. Скале и трозвучи Најмање 4 дурске и 2 молске скале у осминама у размаку две октаве, паралелно. Трозвучи, разложено и истовремено, у размаку две октаве – завршетак секстакордом.
--	--	--

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: *Клавирска читанка за други разред*
- Ханон за почетнике
- Диверноа: *Оп. 176*
- Лемоан: *Дечије етиде оп. 37*
- Гњесина: *Мале етиде*, I део
- Беренс: *Оп. 70*
- Черни: *Оп. 139, 24 етиде*
- М. Живковић: *Међумурје мало, Текла вода Карашица*
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*, избор лакших
- Хендл: *Избор композиција у редакцији Јеле Кршић*
- Избор сонатина: Ванхал, Хаслингер, Плејел, Бетовен, Хор, Рајнеке, Кулау, Клементи. Сонатине домаћих аутора и других композитора одговарајуће тежине
- Збирка „*Наши композитори за младе пијанисте*”
- З. Христић: *Тачкице*
- Р. Петровић: *Игра, Циркус за мичиће, Украјинска игра*
- С. Хофман: *Две басне*
- Б. Предић: *Прича моје лутке*
- М. Тајчевић: *За мале*
- В. Миланковић: *Дечје приче, 25 мијатура* за I и II разред
- Избор лакших композиција (Просвета, Београд)
- Шуман: *Оп. 68*
- Гречанинов: *Оп. 99*
- Гедике: *Оп. 36*

– Гурлит: *Op. 82*
 – Раули: *Op. 36 и 37*
 – Б. Барток: *За децу*
 – Клавирска музика за почетнике, Ми-
 крокосмос I, избор
 – Мајкапар: *24 лаке композиције оп. 16*
 – Кабалеовски: *Op. 30*
 – Скот: *Кутија играчака*
 Друге композиције одговарајуће тежине.

Обавезни минимум програма:

- лествице и акорди по програму;
- осам композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде);
- две полифоне композиције;
- једна цела сонатина и један до два става из различитих сонатина или варијације.

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Програм смотри

1. Једна лествица по слободном избору;
2. Једна етида;
3. Две композиције по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон

ТРЕЋИ РАЗРЕД – УПОРЕДНИ КЛАВИР

Циљ учења:	Циљ учења предмета упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.	
Недељни / годишњи фонд:	1 / 35 часова	
ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– свира с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено уз помоћ наставника; – јасно разликује и доследно изводи различите врсте удара; – транспонује хроматски лакше мотиве или реченице; – примени више динамичких нијанси у свирању; – негује културу тона; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме;	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Читање с листа. Унапређивање основних врста удара – легато, стакато из подлактице, из прста, нон легато, портато, репетиција. Техничке вежбе са ритмичким варијантама. Анализа музичких облика уз тумачење значења и конструкције дела која се обрађују – сонатина, менует, гавота, марш ... Шире упознавање са елементима полифоније – држани тонови, свирање двохвата, истицање

– свира двохвате са јасним диференцирањем мелодијске линије; – свесно користи директан и синкопирани педал; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира краћи трилер; – свира једноставну пратњу на задату мелодију;		гласова, динамизирање деоница. Употреба истовременог и синкопираног педала. Упознавање са украсима и припремне вежбе: дуги и кратки предудар, пралтрилер и краћи трилер. Техничке вежбе, скале и трозвучи Вежбе за: правилно низање тонова, изједначавање удара, учвршћивање прстију, различиту артикулацију. Најмање 4 дурске скале (које нису рађене у II разреду) у распону две октаве у осминама паралелно и супротно, као и у распону три октаве у осминским триолама, паралелно. Најмање 2 молске скале у распону две октаве, паралелно. Хроматске скале у распону две октаве, паралелно. Трозвук четворогласно кроз две октаве разложено. Читање с листа лаганих вежби, одвојено и заједно.
--	--	--

ЛИТЕРАТУРА

- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*
 - Лемоан: *Дечје етиде оп. 37*
 - Черни: *Оп. 849*, избор
 - Бертини: *25 етида оп. 100*, избор
 - Диверноа *оп. 176*
 - Гедике: *Оп. 32 и 47*, број 5, 6 и 8
 - Лак: *Оп. 172*
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Мале композиције*
 - Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми*
 - Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*, избор
 - Хендл: *Избор композиција*, у редакцији Јеле Кршић
- Друге композиције одговарајуће тежине.
- Клементи, Дијабели, Кулау, Дусик, Хајдн (лакше) као и сонатине домаћих и других аутора одговарајуће тежине.
 - Гњесина: *Тема и шест малих варијација*
 - Кабалеовски оп. 51: *Варијације Еф-дур*
 - Сорокин: *Тама са варијацијама а-мол*
 - Кулау: *Варијације Ге-дур*
 - Кршић и Шишмановић: *Збирка Наши композитори за младе пијанисте*
 - Логар, Рајичић и Илић: *За мале клавиристе*
 - Рајичић: *Дечја збирка*, избор

- Тајчевић: *Дјеци* и I мала свита
- Душан Радић: *Рондино*
- Р. Мац: *Стара ура игра полку*
- Чајковски: *Албум за младе, оп. 39*, избор
- Шуман: *Албум за младе, оп. 68*, избор
- Б. Барток: *Деци, Микрокосос II*
- Гречанинов: *Дечја књига оп. 98*
- О. Шин: *Од јутра до сумрака*
- Шите: *Из веселог дечјег доба*, избор
- Хајдн: *Мале игре*, избор
- Моцарт: *14 дечјих композиција*
- Скот: *Животиње*, избор
- Сарауер: *Слике из дечјег доба*
- Хачатуријан: *Андантино*
- Лутославски: *12 малих комада*
- Мајкапар оп. 33: *Минијатуре*
- Вилалобос: *Изабрани лаки комади*
- Јела Кршић: *Клавирска вежбанка*, избор
- Раули: *19 малих комада*, избор
- Поцоли: *Мали комади*

Обавезни минимум програма:

- лествице и акорди по програму;
 - 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде);
 - две полифоне композиције;
- два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација;

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Испитни програм:

1. Једна лествица по слободном избору;
2. Једна етида;
3. Једна полифона композиција;
4. Један став сонатине;
5. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон

ЧЕТВРТИ РАЗРЕД – УПОРЕДНИ КЛАВИР

Циљ учења:	Циљ учења предмета упоредни клавир је да код ученика развије интересовање и љубав према инструменту и музици кроз индивидуално музичко искуство којим се подстиче развијање моторичке флексибилности и осетљивости, креативности, естетског сензибилитета, као и оспособљавање и мотивисање ученика за самосталан јавни наступ и наставак уметничког школовања.
Недељни / годишњи фонд:	1 / 33 часова

ИСХОДИ По завршеној теми/области ученик ће бити у стању да:	ОБЛАСТ/ ТЕМА	САДРЖАЈИ
– чита и свира течно с листа лакше вежбе са обе руке или одвојено; – самостално изведе различите врсте артикулације које се захтевају у музичком делу; – примени различите начине решавања техничких и музичких захтева приликом свирања; – коригује лоше извођење у току свирања; – у свирању примени више динамичких нијанси и јасно диференцира мелодијску линију од пратње; – појасни конструкцију дела и да својим речима објасни значења термина музичке форме; – јасно разликује врсте украса и може да одсвира различите врсте трилера; – негује културу тона; – критички прати сопствени развој; – самостално вежба по плану који је утврдио са наставником; – поштује договорена правила понашања при слушању и извођењу музике.	ИЗВОЂЕЊЕ МУЗИКЕ	Решавање техничких и музичких проблема. Вежбе за: – јачање прстију (нарочито 4. и 5. прста); – подметање палца и брзо низање и промену прсторедних група; – повећање распона шаке. Припремне вежбе за веће интервале. Проширење динамичке лествице као рад на упознавању елемената правилне интерпретације. Примена педала. Анализа облика – дводелна песма, троделна песма, прелудијум ... Читање с листа лакших композиција. Скале и трозвучи Дурске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Молске скале кроз четири октаве у осминама, у паралелном кретању. Хроматске скале кроз четири октаве у шеснаестинама, у паралелном кретању. Велико разлагање трозвука (арпеђо) у осминама, кроз две октаве. Доминантни и умањени септакорд (арпеђо) у осминама, кроз две октаве.

ЛИТЕРАТУРА

- Черни: *Оп. 849 избор етида*
 - Кршић и Ранковић: Збирка за савлађивање техничких проблема I и II свеска
 - Беренс: *Оп. 61*, избор
 - Лешхорн: *Оп. 38I* избор
- Друге етиде одговарајуће тежине.
- Ј. С. Бах: *Мали прелудијуми* – избор
 - Хендл: Избог композиција, у редакцији Јеле Кршић
- Друге композиције одговарајуће тежине.
- Хајдн Сонатине (редакција Кршић и Шишма-новић)

Друге сонатине или сонате одговарајуће тежине.

- С. Рајичић: *Мала свита*
- Славенски: *Игре и песме са Балкана* I и II свеска, избор лакших
- В. Мокрањац: *Мала свита*
- Кршић и Шишмановић: Наши композитори за младе пијанисте

Друга дела одговарајуће тежине.

- Менделсон: *Песме без речи*, избор
- Григ: *Лирски комади*, избор
- Прокофјев: *Музика за децу*
- Дебиси: *Мали црнац*
- Дусик: *Матине*
- Мартину: *Лутке*, избор лакших
- Душкин: *Краљ вилењака, Вашар*
- Чимароза: *Сонате*, избор
- Кабалевски: *Op. 27*
- Лутославски: *Народне мелодије*
- Б. Барток: *За децу*, Микрокосмос III и IV свеска
- Пинтарић и Станковић: *Композиције за клавир*, избор

Аранжмани и обраде разних познатих мелодија за клавир

Обавезни минимум програма:

- лествице и акорди по програму;
 - 6 композиција по слободном избору од чега обавезно 3 виртуозног карактера (етиде);
 - две полифоне композиције;
- два става из различитих сонатина или варијације и један став или два циклуса варијација; – једна композиција домаћег аутора.

Јавни наступи – обавезна су два јавна наступа током школске године.

Испитни програм (на крају школске године):

1. Једна етида;
2. Једна полифона композиција;
3. Један став сонатине;
4. Једна композиција по слободном избору.

Кључни појмови садржаја: клавир, слушање, опажање, тон

ОСТАЛИ ПРОГРАМИ

ПРОГРАМ ДОПУНСКЕ НАСТАВЕ

У складу са Законом о основном образовању и васпитању, наставник је у обавези да за ученике који у учењу имају одређених потешкоћа због којих не постижу задовољавајући успех, реализује

допуску наставу. План допунске наставе (годишњи фонд часова допунске наставе) планира се током септембра у зависности од потреба ученика и процене наставника. Стручна већа предлажу организовање допунске наставе, након чега наставници израђују планове рада који постају саставни део Годишњег плана рада школе.

ПРОГРАМ ДОДАТНЕ НАСТАВЕ

Додатна настава је намењена ученицима који се истичу својим талентом, знањем и напредовањем. Додатна настава је уско усмерена на припрему ученика за такмичења. Организовање додатне наставе предлажу стручна већа предмета, предметни наставници планирају и реализују у складу са индивидуалним потребама.

ПРОГРАМ КУЛТУРНИХ АКТИВНОСТИ ШКОЛЕ

Циљ програма:

- промоција рада школе;
- учешће у животу локалне заједнице;
- мотивисање ученика и јавно презентовање стечених вештина;
- обogaћивање културног живота средине, свестрани развој ученика.

Задаци:

- оспособљавање ученика за препознавање и неговање културних вредности и коришћење културних ресурса којим средина располаже;
- презентовање квалитетног музичког програма широј публици;
- организовање културних активности које обухватају: прославу Дана школе, почетка и краја школске године и завршетка основног школског васпитања и образовања, прославе школских и државних празника, приредбе, представе, изложбе, концерте, посете установама културе, заједничке активности школе и јединице локалне самоуправе и друге активности које доприносе проширењу утицаја школе на васпитање ученика и културном развоју окружења школе;
- организовање концерата гостујућих музичких уметника;
- организовање учешћа ученика на домаћим и међународним музичким такмичењима (за солисте, камерне ансамбле, оркестре и хорове); смотре, фестивалима и сличним манифестацијама, као и за самостално организовање манифестација;
- организовање разних врста прослава, меморијала, размена, гостовања и сличних манифестација;
- организовање мајсторских курсева истакнутих музичких педагога и извођача;
- организовање медијских промоција различитог садржаја;
- успостављање разних облика сарадње са домаћим и иностраним образовним и културним институцијама.

Септембар	• Свечани пријем првака
-----------	-------------------------

Октобар	- Свечана академија Народног универзитета, наступ ученика у Ликовном салону - Наступ ученика поводом Дечије недеље у вртићу Бисери - Дечија недеља у ИО Грабовац, - Обележавање годишњице Попинске Битке - Вече посвећено Др. Сави Стојановићу, наступ ученика у Ликовном салону - Свечана академија поводом Дана општине Трстеник, наступ ученика у Дому културе
Новембар	Свечано затварање међународног дечијег фестивала „Моравски цветић“, концерт ученика у Дому културе
Децембар	- Обележавање годишњице постојања Друштва учитеља Трстеник - Новогодишњи концерт ученика ИО Велика Дренова и ИО Медвеђа - Новогодишњи концерт школе, Дом културе - Интерни часови гудачког одсека, клавирског одсека, одсека за српско традиционално певање, Ликовни салон
Јануар	Скуп привредника Трстеник, Ликовни салон
Фебруар	Св. Трифун - Дан виноградара и вина, Ликовни салон
Март	Наступ одсека за српско традиционално певање на годишњем концерту Друштва за неговање песме, игре и обичаја Срба „Традиција“
Април	- Хуманитарна Аукција васкршњих јаја, Ликовни салон, Туристичка организација Трстеник - Отварање летње позорнице Народног универзитета - Пролећни концерт ИО Милутовац
Мај	- Дан школе - Интерни часови гудачког одсека, клавирског одсека, одсека за српско традиционално певање, дувачког одсека Ликовни салон
Јун	- Културно духовна организација „Јефимијини дани“ - Светски дан добровољних давалаца крви, Ликовни салон

НАПОМЕНА: Бројне јавне наступе ученика на манифестацијама од јавног или интерног значаја, а које организујемо на основу дописа или захтева одређене институције током школске годиненије могуће прецизно планирати.

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД ДИСКРИМИНАЦИЈЕ, НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

ПРОГРАМ ПРЕВЕНЦИЈЕ ДИСКРИМИНАТОРНОГ ПОНАШАЊА И ВРЕЂАЊА УГЛЕДА, ЧАСТИ ИЛИ ДОСТОЈАНСТВА ЛИЧНОСТИ

Тим за заштиту је израдио Програм превенције дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности у складу са Правилником о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторског понашања и вређања угледа, части и или достојанства личности.

Овај програм је саставни део Школског програма.

- **Циљ** програма је да се превентивним мерама и активностима у школи ствара сигурно и подстицајно окружење, негује атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације, развија позитиван систем вредности.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ		
Начини на на које се принципи једнаких могућности и недискриминације уграђују и остварују у свакодневном животу и раду установе на свим нивоима, у свим облицима рада (појединац, васпитна група, одељење, ученички парламент, стручни органи и тимови, родитељски састанци, родитељи као појединци и група, савет родитеља)		
Садржај активности	Носиоци активности	Време реализације
Појединац: - Организовање помоћи и подршке ученицима у развоју и учењу - Организовање подршке новопридошлим ученицима и запосленима - Укључивање ученика у допунску наставу и додатни рад, ваннаставне активности - Упознавање са правима, обавезама и одговорности лица у превенцији дискриминације и понашања којима се вређа углед, част и достојанство личности.	ОС, предметни наставници, тим за подршку новопридошлим ученицима и запосленима, стручни сарадници, ПК,	Септембар и током године
Одељењска заједница, час одељењског старешине: - Организовање радионица, разговора, предавања, уређење школског простора, акције толеранције ...	ОС, наставници, Тим за заштиту, УП, родитељи	Током године
Ученички парламент: - Реализација теме: Мере и активности које предузима школа ради спречавања дискриминаторног понашања и понашања којим се вређа углед, част или достојанство личности - Разговора и предавање на тему: Стереотипи и предрасуде - Давање предлога у циљу обезбеђивања недискриминаторног, подстицајног, инклузивног и безбедно образовног окружење за учеснике у образовању;	Руководилац УП, стручни сарадници	Септембар, октобар, новембар, април Континуирано током године

-Израда акционог плана уз учешће УП и вредновање резултата примене акционог плана - - -Обавештавање ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање - Давање предлога и мишљења стручним органима, школском одбору, савету родитеља, директору о: правилима понашања у школи, мерама безбедности ученика, ваннаставним активностима, такмичењима и манифестацијама, о другим питањима од значаја за њихово образовање - Разматрање атмосфере у школи на основу резултата испитивања ученика - Учешће представника ученичког парламента у раду стручног актива за развојно планирање, тима за самовредновање, тима за заштиту од дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања		
Стручни органи и тимови: Наставничко веће: -Упознавање са превентивним активностима и активностима и мерама које покреће установа у случају сумње или утврђеног дискриминаторског понашања и вређања угледа, части и достојанства личности Стручни актив за развојно планирање: - Извештавање о реализацији Развојног плана Тим за самовредновања: -Извештај о реализацији плана самовредновања Тим за заштиту: Осим надлежности поступања у ситуацијама насиља, злостављања и занемаривања, тим ће: -анализирати стање у остваривању равноправности и једнаких могућности; - припремати програм превенције - информисати учеснике у образовању, запослене и родитеље о планираним активностима и могућностима пружања подршке и помоћи -учествовати у пројектима и обукама за развијање потребних знања и вештина за превенцију и поступање у случајевима дискриминаторног понашања - предлагати мере за унапређивање превенције и заштите од дискриминације, организује консултације и учествује у доношењу одлука о начину поступања у случајевима сумње на дискриминаторно понашање - укључивати родитеље у планирање мера и спровођење активности за спречавање и сузбијање дискриминаторног понашања - прати и процењивати ефекте предузетих мера и активности за спречавање и сузбијање	Тим, наставничко веће, ОС, наставници, стручни сарадници	Септембар, јануар и током године у складу са Акционим планом и плановима стручних органа, тела и тимова Полугодишње Полугодишње Септембар, током године, полугодишње

дискриминаторног понашања и даје одговарајуће предлоге директору - остваривати сарадњу са школском управом Министарства и другим надлежним органима, организацијама и службама, ради спречавања и заштите од дискриминације - водити и чувати посебну документацију о случајевима и појавним облицима дискриминације, броју пријава и притужби, броју спроведених неформалних и формалних поступака, њиховом исходу и др		
Родитељски састанци: -Анализа успеха и понашања ученика у школи Савет родитеља: -Упознавање са ПРАВИЛНИКОМ о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности -Упознавање са правима, обавезама и одговорности лица у превенцији дискриминације и понашања којима се вређа углед, част и достојанство личности путем предавања -Предлагање мера у циљу обезбеђивања недискриминаторног, подстицајног, инклузивног и безбедно образовног окружење за учеснике у образовању и вредновање ефеката предложених мера Школски одбор: Упознавање са ПРАВИЛНИКОМ о поступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности -Упознавање са правима, обавезама и одговорности лица у превенцији дискриминације и понашања којима се вређа углед, част и достојанство личности путем предавања	ОС, председници одељењских савета родитеља, Савет родитеља, ШО, директор школе	На класификационим периодима, током године Септембар, полугодишње Септембар
Стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција за промовисање и развијање културе људских права, интеркултуралности, толеранције, превазилажење стереотипа и предрасуда код учесника у образовању, рад у мултикултуралној групи, односно одељењу, стварање инклузивног окружења, препознавање дискриминације и целисходно реаговање на дискриминаторно понашање		
-Испитивање потреба запослених за стручним усавршавањем у овој области путем и планирање одговарајућег облика стручног усавршавања на основу резултата испитивања - Учествовање у различитим облицима стручног усавршавања у овој области које организују друге установе и институције	Тим за стручно усавршавање, тим за заштиту	Септембар, током године
Начини информисања о правима, обавезама и одговорностима учесника у образовању у спречавању и заштити од дискриминације и дискриминаторног понашања		

- Седнице наставничког већа - Састанци одељенских већа - Састанци стручних већа - Родитељски састанци - Састанци Савета родитеља школе - Часови одељењског старешине - Састанци ученичког парламента - Огласна табла у холу	Директор Руководиоци ОВ Председници стручних већа Секретар ОС Председник Савета родитеља УП	Током године у складу са плановима стручних органа, савета родитеља, часова одељењског старешине, УП
Начин праћења, вредновања и извештавања органа установе о остваривању и ефектима програма спречавања дискриминације и дискриминаторног понашања, а нарочито, у односу на:		
- Учесталост дискриминаторног понашања и број поднетих пријава, притужби, односно кривичних пријава - Распрострањеност различитих облика дискриминације - Број лица изложених дискриминаторном понашању - Учесталост и број васпитно-дисциплинских поступака против ученика и дисциплинских поступака против запослених због дискриминаторног понашања - Број и ефекте предузетих мера и активности које међу учесницима у образовању промовишу толеранцију, уважавање различитости, једнаке могућности и недискриминацију - Степен и квалитет укључености родитеља у спречавање свих облика дискриминације и др. - Остварене обуке стручног усавршавања за спречавање дискриминаторног понашања и потребе даљег усавршавања	Тим за заштиту	Током године, полугодишње
ИНТЕРВЕНТНЕ АКТИВНОСТИ		
Матрица за процену ризика од дискриминаторног понашања учесника у образовању Ради предузимања одговарајућих мера и благовременог реаговања на ризике од дискриминаторног понашања учесника у образовању, сачињена је матрица за процену нивоа дискриминације, тако што се уочено дискриминаторно понашање сврстати се у један од три нивоа дискриминаторног понашања, у зависности од: 1) узраст учесника у образовању 2) интензитет, трајање и учесталост дискриминаторног понашања 3) облик и начин дискриминаторног понашања – узнемиравање и понижавајуће поступање 4) последица дискриминаторног понашања	Реализатори у складу са Правилником опоступању установе у случају сумње или утврђеног дискриминаторног понашања и вређања угледа, части или достојанства личности	Током године

Редослед поступања у интервенцији зависи од тога да ли се дискриминаторно понашање припрема, догађа или се догодило. Редослед поступања у интервенцији: 1) Проверавање добијене информације 2) Зауостављање дискриминаторног понашања и смиривање учесника 3) Обавештавање и позивање родитеља 4) Прикупљање релевантних информација и консултације у школи 5) Предузимање мера и активности према учеснику у образовању 6) Праћење ефеката предузетих мера и активности		
Документација, анализа и извештавање У спровођењу превентивних и интервентних мера и активности школа: 1) прати остваривање програма заштите установе 2) евидентира све случајеве дискриминације у установи; 3) прати остваривање конкретних планова заштите; 4) анализира стање и извештава. О случајевима дискриминације тим за заштиту води педагошку документацију и евидентира податке о дискриминисаним лицима, извршиоцима дискриминације, догађају, предузетим радњама и др. Педагошку документацију води, чува и анализира за потребе установе психолог или педагог, а изузетно, други члан тима за заштиту кога је одредио директор. Тим за заштиту сачињава извештај два пута годишње, који директор доставља органу управљања, савету родитеља и ученичком парламенту. Извештај о остваривању програма заштите саставни је део годишњег извештаја о раду установе и доставља се Министарству – односно надлежној школској управи. Извештај обавезно садржи: анализу ефеката превентивних мера и активности и резултате самовредновања у овој области, број и врсту случајева дискриминације, предузете интервентне мере и активности, као и њихове ефекте. Овлашћено лице у установи има обавезу да ажурира податке о дискриминацији. Директор одлучује о дозволи приступа документацији и подацима учесника у образовању у складу да прописима којима се уређује заштита података о личности.	Тима за заштиту Тим Директор	Током године Током године Током године Јануар, јун

На основу анализа стања, праћења дискриминације, вредновања квалитета и ефикасности предузетих мера и активности у области превенције и интервенције, школа дефинише даљу политику заштите од дискриминације учесника у образовању, родитеља, запослених и трећих лица.		Током године
---	--	--------------

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ОД НАСИЉА, ЗЛОСТАВЉАЊА И ЗАНЕМАРИВАЊА

Тим за заштиту је израдио Програм заштите на основу: Закона о основном образовању и васпитању; Закона о основама система образовања и васпитања; Правилника о Протоколу поступања у установи у одговору на насиље, злостављање и занемаривање („Сл.гласник РС“, бр. 46/2019), Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно - васпитним установама; Приручника за примену Посебног протокола за заштиту деце и ученика од насиља, злостављања и занемаривања у образовно - васпитним установама; Извештаја о остваривању програма заштите и Акционог плана.

Програм заштите је саставни део Школског програма.

- **Циљ** спровођење мера и активности којима се у школи ствара сигурно и подстицајно окружење, развија атмосфера сарадње, уважавања и конструктивне комуникације.

ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ

Начини на које се превентивне мере и активности уграђују у свакодневни живот и рад школе (васпитне, наставне и ваннаставне активности) на свим нивоима (појединац, васпитна група, одељење, ученички парламент, стручни органи и тимови, родитељски састанци, родитељи као појединци и група, савет родитеља)

Садржај активности	Носиоци активности	Време реализације
Остваривање васпитног рада: - Истицање васпитних циљева, стицање знања о врстама и облицима насиља и начинима реаговања, развијање социјалних, комуникацијских вештина, вештина тимског рада, конструктивног решавања сукоба, ...	ОС, наставници, стручни сарадници директор, родитељи, ученички парламент	Континуирано током године
Наставне активности: -Реализација садржаја и активности који су у функцији превенције насиља на часовима индивидуалне и групне наставе	Тим за заштиту, стручна већа, ПК, наставници	У складу са плановима индивидуалне и групне наставе
Ваннаставне активности:	Тим за заштиту, стручна већа, ПК, наставници	У складу са плановима ваннаставних активности, календаром

-Јавни наступи, манифестације, смотре, такмичења и друге активности за које ученици показују интересовање, ...		манифестација, смотри, такмичења,...
Појединац: - Организовање помоћи и подршке ученицима у развоју и учењу. - Организовање подршке новопридошлим ученицима и запосленима -Укључивање ученика у допунску наставу и додатни рад, ваннаставне активности	ОС, предметни наставници, тим за подршку новопридошлим ученицима и запосленима, стручни сарадници, ПК	Септембар и током године
Одељењска заједница, час одељењског старешине - Упућивање ученика да користе националну платформу „Чувам те“ за информисање и обуке у области превенције насиља -Организовање радионица, разговора, предавања, уређење школског простора, акције толеранције, ...	ОС, наставници, тим за заштиту, УП, родитељи	Током године
Ученички парламент: - Давање предлога и мишљења стручним органима, школском одбору, савету родитеља, директору о: правилима понашања у школи, мерама безбедности ученика, ваннаставним активностима, такмичењима и манифестацијама, о другим питањима од значаја за њихово образовање - Разматрање атмосфере у школи - Обавештавање ученика о питањима од посебног значаја за њихово школовање -Активно учешће у процесу планирања развоја школе и у самовредновању школе и др. - Извештавање о облицима насиља на другом и трећем нивоу	Руководилац УП	Континуирано током године На краку првог и другог полугодишта
Стручни органи, тела и тимови: Наставничко веће: -Организовање стручног усавршавања у циљу унапређивања компетенција запослених за превентивни рад, благовремено уочавање, препознавање, реаговање на насиље, злостављање и занемаривање . Одељењски старешина: -Евидентира насиље на првом нивоу; прати и процењује делотворност предузетих мера и активности, извештава тиму за заштиту. Стручни актив за развојно планирање:	Тим, наставничко веће, ОС, наставници	Током године у складу са Акционим планом и плановима стручних органа, тела и тимова Континуирано током године Током године Полугодишње

-Извештавање о реализацији Развојног плана Тим за самовредновања: -Извештај о реализацији плана самовредновања Тим за заштиту: - припремање програма заштите - информисање ученика, запослених и родитеља о планираним активностима и могућности тражења подршке и помоћи од тима за заштиту; - учешће у обукама и пројектима за развијање компетенција потребних за превенцију насиља, злостављања и занемаривања - предлагање мера за превенцију и заштиту, организовање консултација и учествовање у процени ризика и доношењу одлука о поступцима у случајевима сумње или дешавања насиља, злостављања и занемаривања - укључивање родитеља у превентивне и интервентне мере и активности - праћење и процењивање ефеката предузетих мера за заштиту ученика и давање одговарајућих предлога директору - сарадња са стручњацима из других надлежних органа, организација, служби и медија ради свеобухватне заштите ученика од насиља злостављања и занемаривања - вођење и чување документације; - извештавање стручних тела и органа управљања.		Полугодишње Август, септембар, полугодишње Август, септембар Током године
Родитељски састанци: -Упућивање родитеља да користе националну платформу „Чувам те“ за информисање и обуке у области превенције насиља -Представљање резултата истраживања који се односе на превенцију насиља -Организовање дискусија о успеху и понашању ученика у школи Савет родитеља: -Извештавање о облицима насиља на другом и трећем нивоу, представљање резултата истраживања која су повезана са превенцијом насиља Дискусија о успеху и понашању ученика у школи, предлагање мера Школски одбор: -Извештавање о облицима насиља на другом и трећем нивоу, представљање	ОС, Савет родитеља, руководилац тима за заштиту, ШО, директор школе	На класификационим периодима, током године

резултата истраживања који се односе на превенцију насиља		
Стручно усавршавање запослених ради унапређивања компетенција запослених за превентивни рад, благовремено уочавање, препознавање, реаговање на насиље, злостављање и занемаривање:		
- Упућивање запослених да користе националну платформу „Чувам те“ за информисање и обуке у области превенције насиља - Сагледавање потреба запослених за стручним усавршавањем у овој области, на основу годишњег извештаја о остваривању програма заштите и на основу реализације личних планова стручног усавршавања и планирање одговарајућег облика стручног усавршавања - Учествовање у различитим облицима стручног усавршавања у овој области које организују друге установе и институције.	Тим за заштиту, тим за стручно усавршавање	Септембар, током године
Начини информисања о обавезама и одговорностима у области заштите од насиља, злостављања и занемаривања		
- Седнице наставничког већа - Састанци одељенских већа - Састанци стручних већа - Родитељски састанци - Састанци Савета родитеља школе - Састанци Школског одбора - Час одељењског старешине - Састанци ученичког парламента - Огласна табла у холу - Сајт школе	Директор Руководиоци ОВ Председници стручних већа Секретар ОС Председник Савета родитеља Тим за заштиту	Током године
Подстицање и оспособљавање ученика за активно учествовање у раду одељењске заједнице, ученичког парламента, школског одбора и стручних органа установе		
- Подршка ученицима: у изражавању сопственог мишљења, слушања, уважавања мишљења другог; у предузимању активности, учешћу у доношењу одлука које су важне за ученике, путем разговора, дискусија, радионица, презентација, у оквиру наставних и ваннаставних активности, учешћем у раду ученичког парламента.	Директор, ОС, наставници, стручни сарадници	Током године
Садржаји и начини за појачан васпитни рад ради развијања самоодговорног и друштвено прихватљивог понашања		
Први ниво насиља Израда појединачних планова појачаног васпитног рада који обухвата индивидуални рад, рад са групом ученика, ОЗ. Ако се насиље на првом нивоу понавља, ако васпитни рад није делотворан, ако су последице теже, ако је у питању насиље од стране групе према појединцу или ако исти	ОС, наставници, родитељи	Током године

ученик трпи поновљено насиље и злостављање за ситуације првих нивоа, школа ће интервенисати активностима предвиђеним за други односно трећи ниво насиља. Други ниво насиља Израда појединачних планова појачаног васпитног рада . Уколико појачани васпитни рад није делотворан, директор покреће васпитно-дисциплински поступак и изриче меру, у складу са законом. Трећи ниво насиља Организовање васпитног рада који је у интензитету примерен потребама ученика као и покретање васпитно-дисциплинског поступак и изрицање мере, у складу са законом. План заштите сачињава се за конкретну ситуацију насиља другог и трећег нивоа за све ученике – учеснике насиља и злостављања (за оне који трпе, који чине и који су сведоци насиља и злостављања).	ОС, педагог, психолог, тим за заштиту, директор, родитељи Директор, тим за заштиту, родитељи, центар за социјални рад, здравствена служба, полиција, друге организације и службе Тим за заштиту, ОС, директор, родитељи, по потреби и друге надлежне службе и организације	
Поступци за рано препознавање ризика од насиља, злостављања и занемаривања		
-Праћење развоја и напредовања ученика у школи. - Праћење прилагођавања новопридошлих ученика на нову школску средину. - Подстицање ученика на отворену комуникацију. - Развијање поверења и разумевања између ученика, наставника и родитеља.	ОС, наставници, психолог, педагог, Тим за подршку новопридошлим ученицима и наставницима, родитељи, директор	Континуирана и трајна активност
Начини реаговања на насиље, злостављање и занемаривање, улоге и одговорности и поступање у интервенцији када постоји сумња или се оно догађа:		
- Усклађивање и доследно спровођење утврђених поступака и процедура у ситуацијама насиља (насиље међу децом, насиље од стране запослених у школи, насиље од стране особе која није запослена у школи): - Сазнање о насиљу-откривање. - Прекидање-заустављање насиља. - Обавештавање родитеља и предузимање хитних акција по потреби (пружање прве помоћи, обезбеђивање лекарске помоћи, обавештавање полиције и центра за социјални рад). Уколико родитељ није доступан или његово обавештавање није у	Реализатори у складу са Правилником о протоколу поступања у установи ун одговору на насиље , злостављање и занемаривање (сви запослени, наставници, ОС, родитељи, стручни сарадници, директор, тим,	Током године

Ціль програма:

Задатак:

Креирање безбедног окружења за децу на територији школе као и у њеној непосредној околини у сарадњи са другим надлежним органима (полицијска управа, општина и др.).

234

Садржај активности	Носиоци активности	Време реализације
Упознавање наставника са стручним упутством за планирање превенције употребе дрога код ученика и са међународним стандардина за превенцију употребе дрога у раду са ученицима. Организовање стручног усавршавања наставника/стручних сарадника у циљу развијања компетенција за превентивни рад са ученицима и рад са родитељима на нивоу установе и похађањем одговарајућих обука у установи или ван установе.	Директор, стручни сарадници, ОС Експерти из ове области	Септембар, новембар Новембар, током године
ПРЕВЕНЦИЈА ЗЛОУПОТРЕБЕ ДРОГА НА МЛАЂЕМ УЗРАСТУ Превентивних активности усмерене на ученике које утичу на позитивни исход Остваривање циљева и задатака школског програма путем међупредметног повезивања. Развијање одговорности за сопствено здравље, реализацијом садржаја и активности у оквиру предмета. Структуриране интерактивне радионице које за циљ имају развој личних и социјалних вештина (толеранција фрустрације у свакодневном животу, на безбедан и здрав начин, развој социјалних компетенција, развој позитивних друштвених норми и ставова) Укључивање ученика у активности у оквиру превенције дискриминације и насиља, ученичког парламента; реализација активности са групом ученика у циљу развијања социјалних вештина, позитивних друштвених норми и ставова, ... Активности којима се развија добра атмосфера у учионици, у којој се негује просоцијално понашање а редукује неприкладно (развој тима, осећаја припадности, групних правила која свима обезбеђују да се осећају безбедно и прихваћено, доследно реаговање на непримерено понашање, препознавање и награђивање пожељног понашања, формирање вредносног система у коме се труд, учење и знање цене...и активно ангажовање ученика у овим активностима) Мотивисање ученика да учествују у доношењу и придржавању правила понашања у групи, одељењу, у школи, указивањем на правила, моделе понашања, награђивањем успеха ученика у школи и у ваншколским активностима, награђивањем пожељног понашања ученика. Подстицање ученика на активно ангажовање у: свим активностима у оквиру обавезних и изборних предмета, допунској настави, додатном раду,	ОС, наставници, родитељи ОС, наставници, наставник задужен за УП, директор, стручни сарадници, родитељи ОС, наставници, директор, стручни сарадници, родитељи Наставници, стручни сарадници, родитељи ОС, наставници, директор, родитељи Обучени наставници, стручни сарадници, вршњаци који могу бити доступни младима преко компјутера и	Током године Током године Континуирано током године Током године Током године Једном недељно, 10 до 15 сесија

вршњачкој подрштин у учењу, ученичком парламенту, културним активностима школе,... Обезбеђивање редовног похађања школе, развоја везаности за школу Праћење редовног похађања наставе, вођење уредне евиденције о похађању наставе у Дневнику ОВ рада, сачињавање Плана превенције раног напуштања школе и акционих планова за ученике који нередовно похађају школу, ... ПРЕВЕНЦИЈА ЗЛОУПОТРЕБЕ ДРОГА НА СТАРИЈЕМ УЗРАСТУ Карактеристике превентивних активности усмерених на ученике које утичу на позитивни исход: Интерактивне активности које ангажују ученике у вежбању личних и социјалних вештина (супротстављање социјалним притисцима коришћења дрога и развој здравих одговора на изазовне животне ситуације, вежбање вештина суочавања, доношења одлука и пружања отпора ризичним облицима понашања). Узрасно примерено вођење дискусија о различитим друштвено распрострањеним уверењима, ставовима, позитивним и негативним очекивањима у вези са коришћењем дрога, укључујући и последице злоупотребе (перцепција ризика злоупотребе). Разбијање заблуда о нормативној природи и очекивањима везаним за злоупотребу дрога. Индивидуални рад обучених професионалаца са ученицима код којих су идентификоване особине као што су импулсивност, анксиозност, осећај незнања. -Развој позитивног школског етоса (стандарди за област квалитета Етос: 5.1. Успостављени су добри међуљудски односи; 5.2. Резултати ученика и наставника се подржавају и промовишу; 5.3. У школи функционише систем заштите од насиља; 5.5. Школа је центар иновација и васпитно-образовне изузетности, посвећеност школи и учешћу ученика. Упознатост ученика са јасним правилима школе у вези коришћења дроге у школским просторијама и	интернета, ОС, наставник задужен за рад УП, ВТ, предметни наставници Индивидуални рад обучених професионалаца Наставници, директор, родитељи Наставници Стручњаци из здравствених и других установа које пружају здравствене и друге психосоцијалне услуге ОС, стручни сарадник Наведене програме реализују обучени појединци/наставници и или стручни сарадници, у време и на начин који је погодан и привлачан за родитеље (ван њиховог радног времена, у простору који није превише формализован и у коме међусобно лако комуницирају)	Кратке серије сесија, 2-5 пута, које помажу адолесцентима да науче да се конструктивно носе са емоцијама, уместо да користе негативне стратегије суочавања са проблемима као што је нпр. употреба алкохола Континуирано током године Када постоји потреба Новембар - Састанак Савета родитеља школе, Родитељски састанци Најчешће 10 сесија
--	---	---

доследно примењивање тих правила и интервенција/поступака у случају њиховог кршења (поштовање Протокола о поступању у случају присуства и коришћења психоактивних супстанци у образовно-васпитним установама). Саветовање код постојања сумње на злоупотребу дрога или упућивање на саветовање, лечење и пружање других здравствених и психосоцијалних услуга. ПРЕВЕНТИВНЕ АКТИВНОСТИ УСМЕРЕНЕ КА РОДИТЕЉИМА Упознавање родитеља са стручним упутством за планирање превенције употребе дрога код ученика и са међународним стандардина за превенцију употребе дрога у раду са ученицима. Програми који развијају вештине родитељства (постављање правила и граница у понашању на начин који је узрасно примерен, контрола и квалитетно структурирање слободног времена деце, укљученост родитеља у животе деце – праћење њихових активности и пријатељства, укљученост у њихово учење и образовање, вештине комуникације, подршка родитељима о томе како да постану узор својој деци...)		
САРАДЊА СА ЛОКАЛНОМ ЗАЈЕДНИЦОМ И МЕЋУСЕКТОРСКА САРАДЊА Сарадња са домом здравља и другим здравственим установама, полицијском станицом/полицијском управом, центром за социјални рад, јединицом локалне самоуправе, струковним удружењима, културним и спортским удружењима, локалним медијима и др. У реализацији превенције употребе дрога.	Директор, наставници, стручни сарадници, родитељи, представници локалне самоуправе, установа, удружења	Током године

ПОСТУПАЊЕ У СИТУАЦИЈАМА СУМЊЕ НА УПОТРЕБУ ДРОГА ИЛИ САЗНАЊА НА О УПОТРЕБИ ДРОГА Примена члана 83., Став 3., Тачка 4. Закона о основама система образовања и васпитања Израда плана појачаног васпитног рада који би укључивао и здравствене институције и стручњаке из здравственог система (лекаре, психологе, психијатре). Организовање одељењских родитељских састанака у случају сумње на употребу дрога и давање информација родитељима о томе да је у школи односно одељењу примећена могућност присуства употребе дрога или ризичног обрасца понашања. Претходно обавештавање родитеља о организовању оваквих састанака.	Директор, ОС, наставници, стручни сарадници, стручњаци из здравственог система	Током године уколико постоји потреба
Упознавање наставника, ученика и родитеља са Упутством о поступању у случају сумње или сазнања о присуству или коришћењу дрога у ОВ установама (од 18.1.2019.) Приликом упознавања, реализатори наглашавају да је Упутсто обавезујуће за све школе односно за све који учествују у њиховом животу и раду као и за друге институције и службе које се помињу у упутству. Примена Упутства треба да допринесе стварању услова за квалитетан рад у ОВ установама, који ће омогућити безбедан и здрав развој и учење ученика. Приликом примене Упутства школа води рачуна о заштити најбољег интереса ученика у свим ситуацијама који је примаран у односу на интерес свих одраслих који учествују у животу и раду школе. У процесу заштите ученика неопходно је обезбедити поверљивост података и заптиту права на приватност 1. ДЕФИНИЦИЈЕ ПОЈМОВА КОЈИ СЕ КОРИСТЕ У УПУТСТВУ Дрога означава: 1. опојнуа дрогу – супстанца биолошког или синтетичког порекла која према Јединственој конвенцији о опојним дрогама, делује примарно на централни нервни систем смањујући осећај бола, изазивајући поспаност или будност, халуцинације, сметње у моторним функцијама, и друге функционалне и патолошке промене. 2. психотропну супстанцу - свака супстанца биолошког или синтетичког порекла која према Конвенцији о психотропним супстанцама делује примарно на централни нервни систем и мења	Директор, члан тима за заштиту, ОС Психолог	Септембар

мождане функције, због чега се мења перцепција, расположење, свест и понашање; 3. нову психоактивну супстанца супстанца у чистом облику или у облику препарата која није прописана Јединственом конвенцији о опојним дрогама УН из 1961. Године, изменама и допунама Протокола из 1972. Године и Конвенцијом о психотропним супстанцама УН из 1971. Године, а која је може да представља здравствену или социјалну претњу, као исупстанце које су прописане навесеним конвенцијама. Присуство дроге – подразумева поседовање, продају и коришћење дроге у школи и школском простору. Сумња о коришћењу дрога – подразумева претпоставку на основу уочених физичких промена и понашања као показатеља да ученик, запослени, родитељ или треће лице користи дрогу, као и пријаву ученика, запосленог, родитеља или трећег лица да је видео или има информацију да ученик, запослени, родитељ или треће лице користи дрогу. Сумња о поседовању дроге – подразумева увид од стране ученика или родитеља или увид неког од запослених да ученик, запослени, родитељ или треће лице које борава у школи – школском објекту или школском дворишту, поседује дрогу (има је у том моменту при себи). Сумња о продаји дроге – подразумева пријаву да ученик, запослени, родитељ или треће лице поседује и продаје дрогу у школском простору. Школски простор – објект школе/дома ученика, школско двориште, непосредно окружење (уз ограду школе, односно дома, у близини школске зграде. Упутство се односи и на простор који школа/ученици привремено користе за време излета, екскурзија и др. (аутобус, хотел и др). Преглед и претресање - у смислу стицања у садржај одеће и обуће, ствари које лице носи са собом, а које спроводе овлашћена службена лица поштујући законске форме прописане Законом о кривичном поступку и полицијским овлашћењем по Закону о полицији (Службени гласник РС“ бр. 6/16, 24/18, 87/18). 2. ПРИЈАВА Пријава ученика, запосленог, родитеља или трећег лица да ученик, запослени, родитеља или треће лице користи дрогу сматра се поводом за поступање у складу са овим упутством, уколико није изречена као шала. Пријава може бити поднета и писмено и о њој се сачињава белешка у педагошкој документацији	Запослени, родитељ, ученик Психолог Одељењски старешина, стручни сарадник – педагог и психолог, директор школе Школа Ученик, родитељ, здравствена установа Школа Стручни сарадник, одељењски старешина, дежурни наставник, директор или лекар Одељењски старешина, дежурни наставник и др.	Током године
--	--	---------------------

запосленог коме је коришћење дроге пријављено(наставник, стручни сарадник, директор) или у службеној белешци службеног лица које ради у школи (чувар, полицајац). 3. ЗНАКОВИ У ПОНАШАЊУ Знакови понашања који могу да укажу да постоји могућност да ученик, запослени, родитељи или треће лице које се затекне у школском простору користи дрогу су: еуфорично понашање или супротно, спутано и снижено понашање; претерана говорљивост или супротно томе, отежан, неразумљив говор, „заплитање језиком“; тешкоће са концентрацијом, импулсивност, вербална или телесна агресивност; знојење без претходног телесног напора, са појачаном жеђи; грчеви мускулатуре или вилице; поспаност; повећање температуре; констатација да су присутне халуцинације; присуство халитуса тј. мирис алкохола у задаху; мирис који указује на поседовање/узимање дроге (напр. специфичан, оштар, отужан мирис марихуане); промене у нормалној ширини зеница (сужење-опијати; проширење – марихуана, амфетамини, кокаин) и др. 4. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ КОРИШЋЕЊА ДРОГЕ Ученици 1. У случају када запослени има сумњу или сазнање да ученик користио дрогу у школском дворишту, предузимају се следећи кораци: -обавља се разговор са учеником; разговор воде: одељењски старешина, стручни сарадник – педагог и психолог, односно директор школе; -позива се родитељ ученика да дође у школу ради информисања; -уколико родитељ одбија да дође и не одазове се ни на службени позив, Школа о томе обавештава Центар за социјални рад; -ученик се упућује у здравствену установу ради идентификације проблема, односно дијагностијке у пратњи родитеља; -школа пријављује сумњу на извршење кривичног дела, подручној полицијској управи. 2. У случају када запослени посумња да је ученик под утицајем дроге у школском простору и када постоје јасни знакови угрожености његовог физичког и менталног здравља и/или опасност по његову безбедност и безбедност и безбедност других ученика и запослених, школа је у обавези да предузме следеће кораке:	Школа Одељењски старешина, психолог, педагог Стручни сарадник , одељењски старешина, у складу са стручним компетенцијама Школа Директор Школа Школа Запослени Школа	
---	---	--

-одводи ученика са наставе или других школских активности и смешта га у просторију у којој је могуће обавити разговор запослених (стручни сарадник , одељењски старешина, дежурни наставник, директор) или лекара са учеником, водећи рачуна да се избегне етикетирање ученика зато што здравље ученика у овим ситуацијама има приоритет над другим правима везаним за заштиту приватности; -позива хитну помоћ; - одмах позива родитеље; -до доласка родитеља ученик је у присуству неког лица из школе (одељењски старешина, дежурни наставник и др.); -обавештава надлежни Центар за социјални рад; -школа пријављује сумњу на извршење кривичног дела, подручној полицијској управи; - школа је у обавези да обавести писаним дописом школског лекара/педијатра, да је због постојања сумње о коришћењу дроге, ученик упућен у здравствену установу; - након повратка ученика у школу, школа (одељењски старешина, психолог, педагог); планира појачан васпитно-педагошки рад и надзор над учеником у циљу повећања резилијентности ученика на нове ситуације у којима би могло да дође до поновне злоупотребе дрога; - у складу са својим могућностима (стручним компетенцијама запосленог стручног сарадника или одељењског старешине, обимом посла), школа ради на пружању подршке родитељима са циљем да повећа њихове родитељске компетенције да препознају проблем или ситуације које су довеле до употребе дрога и да правилно реагују на њих, како би се спречила поновна злоупотреба. У сличају да постоји сумња на наставак злоупотребе дрога од стране ученика, а када не постоји одговарајућа сарадња са родитељима као и на основу сазнања о функционисању ученика и породице, школа је у обавези да обавести орган старатељства, односно надлежни Центар за социјални рад. Запослени 1. У случају када запослени користи дрогу, односно када постоји сумња о томе, запослени се упућује на лекарски преглед у надлежну здравствену установу и привремено се удаљује са рада. Уколико одбије да се подвргне лекарском прегледу у надлежној здравственој установи на захтев директора, запосленом престаје радни однос, у складу са чланом 167. став 2. Закона. 2. У случају када запослени подстрекава	Запослени Директор Школа, односно надлежно лице у школи Директор Стручни сарадници, секретар школе и тим за превенцију насиља Школа	
---	---	--

ученике на употребу дроге или омогућава њену употребу и др. или постоји сумња о томе, покреће се дисциплински поступак и запослени се привремено удаљава са рада до окончања дисциплинског поступка. Дисциплински поступак се покреће и води за учињену тежу повреду радне обавезе из члана 164. и повреду забране из чл. 110-113. овог Закона, сагласно члану 165. став 1. Закона.

Запослени се привремено удаљава са рада због учињене теже повреде радне обавезе из члана 164. тач. 1-4., 6., 9. и 17. и повреде забране из чл. 110-113. овог закона до окончања дисциплинског поступка, у складу са овим законом и законом којим се уређује рад, сагласно члану 163. Закона.

Родитељ и треће лице

У случају да постоји **сумња да родитељ ученика користи дрогу, а постоје знакови занемаривања**(образовна и васпитна запуштеност, хигијенска запуштеност, знакови гладовања и насиља и сл.), школа о својим сумњама обавештава школског педијатра, подручну полицијску управу и надлежни Центар за социјални рад.

У случају када **родитељ ученика или треће лице користи дрогу у школском простору,** школа о томе одмах обавештава подручну полицијску управу и надлежни Центар за социјални рад уколико је корисник дроге родитељ ученика.

5. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ПОСЕДОВАЊА ИЛИ ПРОДАЈЕ ДРОГЕ

Ученици

1. У случају када запослени има сумњу или информацију да **ученик за време боравка у школском простору поседује супстанцу за коју сумња да је дрога, предузимају се следећи кораци/мере:**

- запослени у школи одмах обавештава школског полицајца или надлежну полицијску управу;
- школа одмах позива родитеље ученика;
- школа обавештава надлежни Центар за социјални рад;
- школа организује појачан надзор простора где се ученик налази до доласка полиције;
- до доласка полиције обезбеђује се место где је дрога пронађена;
- до доласка полиције запослени у школи уз записник предаје супстанцу за коју сумња да је дрога и информише о детаљима догађаја;
- запослени у школи прави службену белешку о догађају;

-наредног радног дана школа организује информативни родитељски састанак где ће се родитељи упознати са разгозима позивања полиције без навођења имена и давања података који могу да угрозе ток истраге; -за теже повреде обавеза ученика из чл. 83 и за повреде забране из чл. 110-112. Закона, школа води васпитно дисциплински поступак. Уколико је сумња на поседовање дроге последица пријаве, без поседовања материјалних доказа, о пријави се обавештава родитељ, без навођења имена онога ко је поднео пријаву, а школа спроводи појачан надзор над понашањем ученика. Родитељска улога у овом случају је партнерска, школа и родитељ сарађују на превенцији злоупотребе дрога, у најбољем интересу детета. У случају постојања сумње да ученик поседује дрогу, може да реагује школски полицајац, спровођењем претреса. 2. У случају да постоји сумња да ученик продаје дрогу у школском простору, запослени у школи поступају на исти начин као у случају сумње да ученик поседује дрогу Запослени У случају да постоји сумња да запослени поседује/продаје дрогу, током боравка у школском простору, директор може да: 1.покрене дисциплински поступак против запосленог; 2.привремено удаљи запосленог са наставе или других послова које обавља у школи; 3.обавести подручну полицијску управу. Родитељ и треће лице 1.У случају да постоји сумња да родитељ или треће лице поседује дрогу током боравка у школском простору, школа, односно надлежно лице у школи: -одмах обавештава подручну полицијску управу; -обавештава Центар за социјални рад о родитељу за кога постоји сумња да поседује дрогу. 2.У случају да родитељ или треће лице продаје дрогу у школском простору, директор школе, односно надлежно лице у школи: -одмах обавештава подручну полицијску управу; -пријављује Центру за социјални рад у случају да дрогу продаје родитељ ученика. 6. ПОСТУПАЊЕ У СЛУЧАЈУ ОТКРИВАЊА ДРОГЕ У случају да запослени пронађу дрогу у школском простору (учионица, тоалети, свлачионица, школско двориште и др.), а да није познат њен власник, школа:		
---	--	--

1.обавештава подручну полицијску управу и обезбеђује место на коме је дрога пронађена, до доласка полиције; 2.спроводи појачан надзор над одељењима или ученицима који су према распореду часова или снимку са безбедносне камере или према изјавама ученика или запослених непосредно пре откривања дроге користили одређене просторије; 3.организује појачане васпитне активности на тему превенције злоупотребе дрога са ученицима и родитељима. У случају да ученик пронађе дрогу у школском простору, о томе одмах обавештава запослене који поступају на напред наведени начин. 7. ЕВИДЕНЦИЈА И ИЗВЕШТАВАЊЕ Случајеви коришћења дрога у школи евидентирају се у евиденцији стручних сарадника и у досијеу ученика. У случају поседовања и/или продаје дроге, службену белешку сачињавају и чувају стручни сарадници, секретар школе и тим за превенцију насиља. На захтев школе, школски лекар обавештава школу да ли ученик код кога је утврђено коришћење дроге одлази на терапију. Уколико ученик није обухваћен предвиђеним здравственим процедурама или школа није добила одговор по овом питању од стране школског лекара, школа о томе обавештава орган старатељства.		
---	--	--

ПРОГРАМ ВАННАСТАВНИХ АКТИВНОСТИ

Сврха реализације ваннаставних активности јесте да пружи сваком детету прилику да открију и развију своја интересовања, сарађују са другима на различитим активностима и пројектима, стекну нова знања и вештине. Ваннаставне активности подстичу когнитивни, социјални и емоционални развој деце и позитивно утичу на њихова постигнућа у наставном процесу.

Циљ програма:

- Јачање образовно-васпитне делатности школе кроз подстицање индивидуалних могућности и интересовања ученика;
- Правилно коришћење слободног времена, богаћање друштвеног живота и разоноде ученика;
- Развијање и неговање другарства и пријатељства.

- Понуда активности које релаксирају, забављају ученике, односно у којима организовано користе слободно време где им се пружа могућност да стекну нека нова знања, развијају вештине или се најпросто друже са својим вршњацима.

Задатак:

- Испитивање потреба и интересовања ученика на почетку школске године, праћење тренутних потреба и евентуалних потешкоћа ученика, као и актуелних образовних трендова;
- Организовање различитих активности и секција у школи који су усмерени на јачању образовно-васпитне делатности школе ради подстицања индивидуалних могућности, интересовања и богаћења слободног времена ученика;
- Понуда активности које су доступне сваком детету и прилагођене њиховим потребама и интересовањима.

Табеларни приказ предлога садржаја ваннаставних активности

Врста	Садржај активности	Носиоци активности	Време реализације
Уметничке секције	-Присуство ученика концертима који се организују у школи	директор, наставници	током године
	-Организована посета концертима или другим манифестацијама ван школе	директор, наставници	током године
	-Обилазак установа од културног значаја у локалној заједници и шире	директор, наставници	током године
	-Обилазак других музичких школа	директор, наставници	током године
	-Учешће ученика на такмичењима, смотри	наставници	током године
	-Прављење камерних састава и заједничко музицирање по слободном избору наставника у односу на интересовања и компетенције ученика.	наставници	током године
	-Понуда активности (интерактивне презентације, радионице) које нуде подршку ученицима у музичком извођењу (јавни наступ, трема, стратегије за успешно вежбање итд.	наставници стручни сарадници	током године / по потреби
	-Реализација истраживачких активности из области музичког образовања и васпитања		
ИКТ секције и медији	-Учешће ученика у промоцији школе	директор, Тим за маркетинг	током године

	-Израда промотивног материјала, укључивање ученика у изради промо материјала и изради видео и других снимака за сајт итд.	помоћник директора, директор, Тим за маркетинг	током године
Еколошке секције	Пројекат „Засади дрво“	директор, наставници	током године
	Сарадња са другим школама и институцијама у циљу развијања еколошке свести – заштита животне средине	директор	током године
Хуманитарне секције	Организовање хуманитарних концерата, укључивање ученика у организацији хуманитарних активности	директор, помоћник директора, наставници	током године
Активности које имају васпитни ефекат – педагошко-инструктини рад	-Области: превенција насиља, подршка учењу, технике учења, дигитално насиље, вршњачко учење, асертивност, ненасилна комуникација, изазови одрастања, „учење учења“, истраживачке активности ученика итд. -Понуда активности се креира у зависности од потреба и интересовања ученика, анализом тренутног стања.	стручни сарадници	током године

ПРОГРАМ ПРОФЕСИОНАЛНЕ ОРЈЕНТАЦИЈЕ

Циљ програма:

Пружање помоћи родитељима, односно старатељима и ученицима у избору средње школе и занимања, у складу са склоностима и способностима ученика, праћење развоја ученика и информисање о карактеру и условима рада појединих занимања.

Задаци:

Оспособљавање ученика да истражују своја интересовања, склоности, способности, таленте, да врше самопроцену и унапређују капацитете за саморазвој.
Развијање вештина код ученика да активно и самостално прикупљају и користе информације из различитих извора о школи и занимању.

Оснаживање ученика да самостално донесу одлуку о даљем школовању и занимању.

Пружање подршке родитељима у развијању сопствених компетенција за родитељство ради оснаживања детета за доношење самосталне одлуке о избору школе и занимања.

Укључивање родитеља путем родитељских састанака, заједничких активности, радионица са децом, учешће у реалним сусретима као представници занимања и презентери сопственог пута каријере.

Садржај активности	Носиоци активности	Време реализације
1. Самоспознаја -Испитивање професионалних интересовања и намера ученика завршних разреда, индивидуални рад -„За шта сам заинтересован“, индивидуални или групни рад -„У свету вештина и способности“, индивидуални рад и рад у пару -„У свету вредности“, индивидуални или групни рад -„Аутопортрет“, индивидуални рад -„Ја за десет година“, индивидуални рад	Психолог ОС, наставник инструмента, наставник солфеђа, теорије музике, психолог, педагог	Почетком наставне године Прво тромесечје
2. Информисање о занимањима, каријери и путевима образовања -„Слика савременог света рада и кључне компетенције за занимања“, рад у пару -„Образовни профили у средњим школама“, индивидуални и групни рад -„Захтеви занимања – одговарајуће способности и контраиндикације“, индивидуални или групни рад -„Припрема интервјуа“, рад у пару	ОС, наставник инструмента, наставник солфеђа, теорије музике, психолог, педагог	Друго и треће тромесечје
3. Реални сусрети -Спровођење интервјуа са експертима у основној и средњој, рад у пару и групни рад	ОС, наставник инструмента, наставник солфеђа, теорије музике, психолог, педагог	Треће и четврто тромесечје
4. Инстанца родитељи - Опис занимања уз помоћ мапе ума на родитељском састанку, групни рад - Моји родитељи/старатељи – моја подршка на путу одлуке – рад са родитељима/старатељима и ученицима, групни рад	ОС, родитељи, психолог, педагог	Треће и четврто тромесечје
5. Одлука о избору школе и занимања	ОС, наставник инструмента,	Четврто тромесечје

- Моја одлука о избору занимања, индивидуални или групни рад - Моја одлука и саветодавни рад, индивидуални или групни рад	наставник солфеђа, теорије музике, родитељи, психолог, педагог	
--	--	--

ПРОГРАМ ЗДРАВСТВЕНЕ ЗАШТИТЕ⁶

Циљеви програма:

- Развијање и практиковање здравих животних стилова.
- Развијање свести (опажања, представа, осећања, потреба, мишљења, ставова, уверења, вредности и сл.) о важности сопственог здравља и потребе развоја и неговања физичких способности.
- Стицање знања, навика, усвајање ставова и понашања у вези са здравим начинима живота, здраве исхране и свеукупног развоја, редовног обављања систематских прегледа, вакцинације и сл.
- Стицање знања о улози физичке активности у развоју и утицају на здравље.
- Развијање навика код ученика да се баве физичким активностима.
- Реализација активности у оквиру програма превенције дискриминације, насиља, злостављања, занемаривања, употребе дрога, ...
- Побољшање хигијенских и радних услова у школи и спречавање утицаја који штетно делују на здравље ученика.
- Остваривање сарадње између школе, породице, локалне и шире заједнице ради заштите и унапређења здравља ученика.

Задаци програма:

- Упућивати ученике на сваком часу да правилно седе и користе «извођачки апарат» и указивати им да је то је важно за одржавање здравља коштаног-мишићног система.
- Упућивање ученика на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих, узрасту и индивидуалним способностима примерених, физичких вежби и/или пливања.
- Информисати и упозоравати ученике да прегласна и агресивна музика има штетан утицај на слушни апарат и да изазива негативне физиолошке и психолошке одговоре организма.

⁶ Саставни део овог програма је Програм превенције употребе дрога

- Подстицати и унапређивати различите видове музичког развоја детета: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног.
- Реализовати активности из програма превенције превенције дискриминације, насиља, злостављања, занемаривања, употребе дрога, ... са ученицима, родитељима, на нивоу школе, укључивањем релевантних установа и институција, локалне и шире заједнице.

Садржај активности	Носиоци активности	Време реализације
Израда програма здравствене заштите ученика у школи	Педагог, психолог	Мај/јун
Одржавање хигијене у школском простору	Запослени, ученици	Свакодневно
Подстицање и унапређивање различите видове музичког развоја ученика: опажајног, појмовног, психомоторног и вокалног, на часовима редовне, допунске и додатне наставе, у оквиру ученичких школских и ваншколских јавних наступа и концерата, такмичења, других ваннаставних активности	Наставници	На часовима редовне наставе, током ваннаставних активности
Указивање ученицима на часовима редовне, допунске, додатне наставе да правилно седе и користе «извођачки апарат»	Наставници	На сваком часу
Информисање и упозоравање ученика на штетан утицај прегласне и агресивне музике на слушни апарат и на цео организам.	Наставници, родитељи	Током године
Упућивање ученика на потребу сталног јачања мускулатуре упражњавањем различитих физичких активности, вежби и/или пливања.	Наставници, ОС, родитељи, ученици, директор, стручни сарадници,	Континуирано током наставне године
Реализација превентивних активних активности у оквиру програма превенције дискриминације, насиља, злостављања, занемаривања, употребе дрога, ...	ОС, наставници, родитељи, ученици, УП, директор, стручни сарадници, представници релевантних установа, локалне и шире заједнице	Током године према плану савета роодитеља, редовне наставе, ваннаставних активности, УП

Организовање трибине (или паноа) Музика и здравље	Наставник задужен за УП, стручни сарадници	Прво полугодиште
---	--	------------------

ПРОГРАМ СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ

Циљ програма:

Остваривање бриге о социјалној заштити ученика, посебно о ученицима који потичу из осетљивих друштвених група, у сарадњи са надлежним установама.

Развијање хуманости, солидарности, сарадње са другима, неговање другарства и пријатељства.

Задатак:

Препознавање ученика из осетљивих друштвених група (ученика из социјално, економски, културно, језички сиромашној средини или који дуго бораве у здравственој установи....).

Остваривати континуирану сарадњу са родитељима односно старатељима ученика који потичу из осетљивих друштвених група.

Остваривање сарадња са надлежним установама на основу програма социјалне заштите.

Покретање добротворних акција и активности на нивоу школе.

Учешће у добротворним акцијама које организују друге установе, институције, организације, удружења, ...

Садржај активности	Носиоци активности	Време реализације
Израда програма социјалне заштите ученика.	Педагог, психолог у сарадњи са стручним активом за развој школског програма	Мај/јун
Препознавање ученика који долазе из осетљивих друштвених група.	ОС, родитељи односно старатељи	Почетком наставне године
Упознавање са породичним условима ученика који долазе из осетљивих друштвених група: да ли ученик живи у потпуној породици, приходи домаћинства, да ли примања породице омогућавају школовање детета, да ли породица остварује право на социјална давања, да ли породични услови омогућавају ученику да равноправно учествује у процесу образовања, да ли ученик редовно похађа наставу, какав успех има, како је прихваћен од вршњака.	ОС, наставници, директор, стручни сарадници	Почетком наставне године и током године
Организовање различитих видова подршке ученицима из осетљивих друштвених група на нивоу школе и у	ОС, наставници, директор, стручни	Током наставне године

сарадњи са другим установама, организацијама, локалном самоуправом, ... и праћење ефеката подршке	сарадници, родитељи односно старатељи, друге установе, организације, локална самоуправа	
Покретање добротворних акција и активности на нивоу школе.	Директор, ОС, Савет родитеља школе, УП	Током године
Учешће у добротворним акцијама које организују друге установе, институције, организације, удружења, ...	Директор, ОС	Континуирано током наставне године
Остваривање сарадње са надлежним установама.	Директор, ОС	Континуирано током наставне године
Анализа остваривања програма социјалне заштите и предлагање мера за унапређивање програма.	Стручни актив за развој школског програма	На крају првог и другог полугодишта

ПРОГРАМ ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Циљ програма заштите животне средине усмерен је на развоју свести о значају здраве животне средине, одрживог развоја и очувању и унапређењу природних ресурса.

Садржај активности програма односе се на развој еколошке свести ученика, упућивањем ученика на бригу о околини.

Активности	Начин реализације активности	Носиоци активности
Сарадња са организацијама, удружењима, институцијама и покретима који се баве заштитом животне средине	Служба за заштиту животне средине општине Трстеник ЈКП „Комстан“ Комунална инспекција општине Трстеник Еколошка инспекција општине Трстеник	Управа школе, стручни сарадници

Упознавање ученика и родитеља са Програмом заштите животне средине, планираним активностима и важношћу организовања спровођења овог Програма	На почетку школске године представити ученицима (ЧОС) и родитељима (родитељски састанци) Програм заштите животне средине и објаснити им шта програм представља и која је њихова улога у програму	Разредни старешина, стручни сарадници, Ученички парламент
Усвајање навика и вештина које доприносе очувању и заштити животне средине. Развијање свести о потреби могућностима личног ангажовања у заштити животне средине.	Уређивање школског простора (садња дрвећа, цвећа...) Организовање акција чишћења простора испред и око школе и околине	Ученици, родитељи, стручни сарадници, разредни старешина
Развијање љубави према природи Упознавање околине и природних богатстава свога краја	Организовање планинарења, шетњи, једнодневних излета у природу	Разредне старешине, стручни сарадници, родитељи, локална заједница
Упознавање са процесом рециклаже у свакодневном животу	Организовање прикупљања чепова Организовање радионица креативне рециклаже и изложбе предмета направљених рециклажом (ЧОС, ваннаставне активности)	

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ЛОКАЛНОМ САМОУПРАВОМ

Програмом сарадње са Локалном самоуправом остварује се развијање партнерских односа школе и локалне самоуправе .

Задаци програма односе се на добијање финансијске помоћи од Локалне самоуправе за унапређивање квалитета музичког образовања у граду. Са друге стране, школа пружа подршку и доприноси обогаћивању културе у локалној средини.

Задаци се остварују садржајима као што су: учешће представника Локалне самоуправе у раду Школског одбора; континуирано неговање контаката са надлежним кадровима из Локалне самоуправе; учешће ученика школе у обележавању и прослављању значајних догађаја и јубилеја у локалној заједници; укључивње ученика школе у културно-уметничке програме за потребе Локалне самоуправе.

Циљеви програма:

- подизање капацитета организације (људских и материјалних) и сарадња са окружењем

- оснаживање појединаца, друштвених група и организација кроз образовање, информисање, истраживања и саветодавно менторски рад
- подизање свести ка одговорнијем и активнијем учешћу у друштву

Годишњим планом су детаљније су прецизирани садржаји активности, време реализације и носиоци активности.

ПРОГРАМ САРАДЊЕ СА ПОРОДИЦОМ

Циљ програма:

Унапређивања квалитета образовања и васпитања и обезбеђивања свеобухватности и трајности васпитно-образовних утицаја на ученике, развијањем партнерских односа са родитељима, односно старатељима ученика који се заснивају на принципима међусобног поверења, разумевања и поштовања.

Циљеви програма се остварују путем: упознавања родитеља са њиховим правима, обавезама и одговорности, информисањем о успеху, владању, изостанцима ученика, пружања стручне помоћи, укључивања у Савет родитеља.

Реализација програма сарадње са породицом одвијаће се путем следећих активности: организовање родитељских састанака, Дана отворених врата, сарадња са родитељима у циљу превенције дискриминације, насиља, злостављања и занемаривања школи, превенције употребе дрога и укључивања у интервентне активности, саветодавни рад са родитељима.

Међусобно информисање родитеља и наставника:

-индивидуални контакти у циљу сагледавања развоја ученика и спречавања нежељених појава у понашању ученика,

-индивидуални контакти у циљу пружања помоћи у остваривању циљева и задатака образовно-васпитног рада у школи и код куће,

-одељењски родитељски састанци у циљу упознавања родитеља са резултатима рада ученика, степеном адаптације ученика у колективу/школи, резултатима и мерама у циљу остваривања здравствене заштите ученика, као и организацијом рада у школи.

Школа промовише остваривање партнерске сарадње са родитељима у реализацији задатака школе:

-присуствовање родитеља свечаним приредбама које организује школа,

-укључивање родитеља у рад слободних активности,

-укључивање у Савет родитеља.

Реализација програма сарадње са породицом засниваће се на мотивисању родитеља да учествују активностима школе.

Школа ће пратити успешност програма сарадње са породицом, на крају сваког полугодишта, организовањем анкетања родитеља, односно старатеља, у погледу њиховог задовољства програмом сарадње са породицом и у погледу њихових сугестија за наредно полугодиште.

ПРОГРАМ ИЗЛЕТА И ЕКСКУРЗИЈА

Основна музичка школа „Корнелије Станковић“ не релизује излете и екскурзије утврђене наставним планом и програмом. Наши ученици кроз такмичења имају могућност реализације циљева екскурзије, као што су:

- Републички фестивал ученика музичких и балетских школа у организацији ЗМБШС;
- Републичка и међународна такмичења
- Такмичења у земљи и иностранству на којима учествују наши ученици који су у пратњи родитеља и предметних наставника

